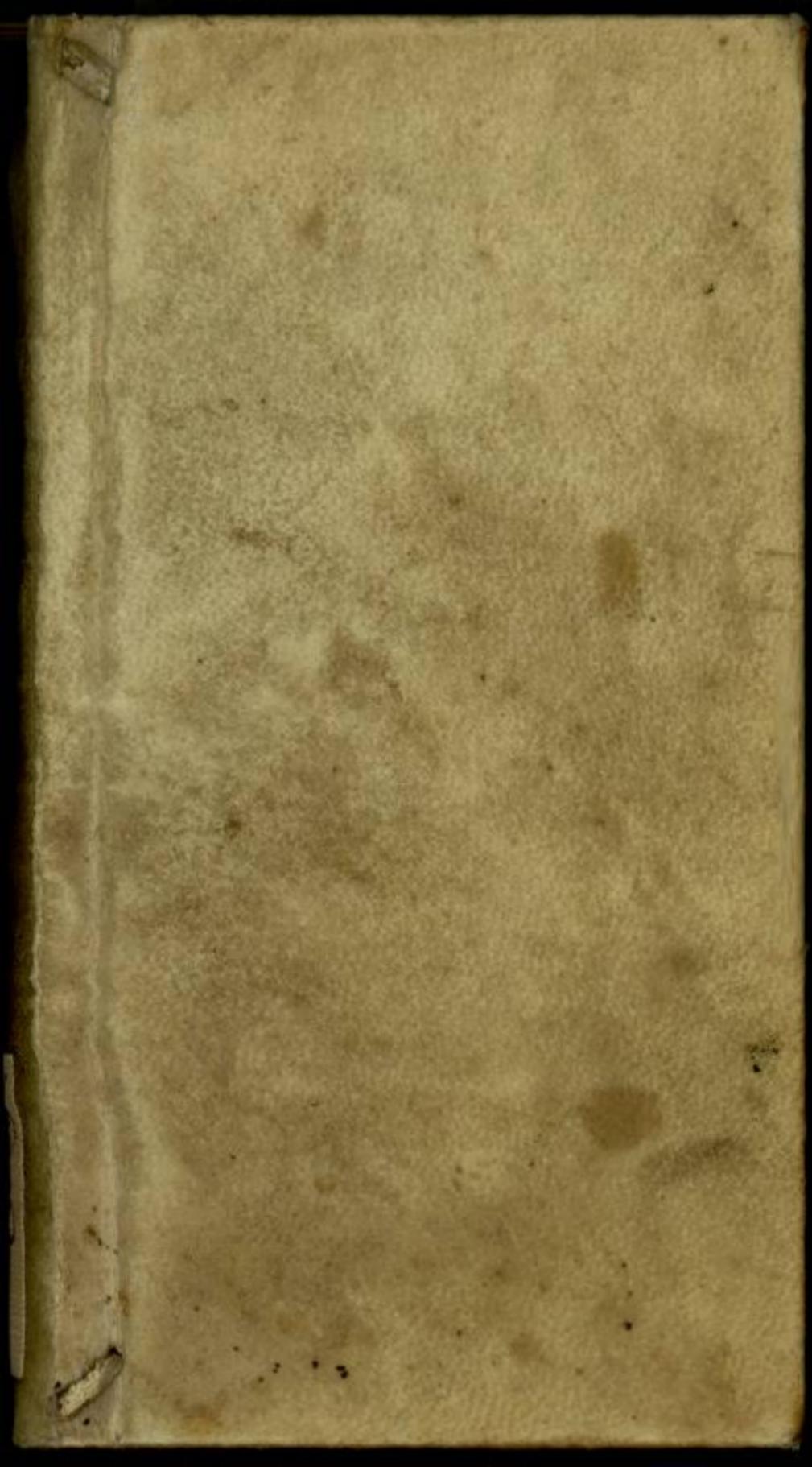
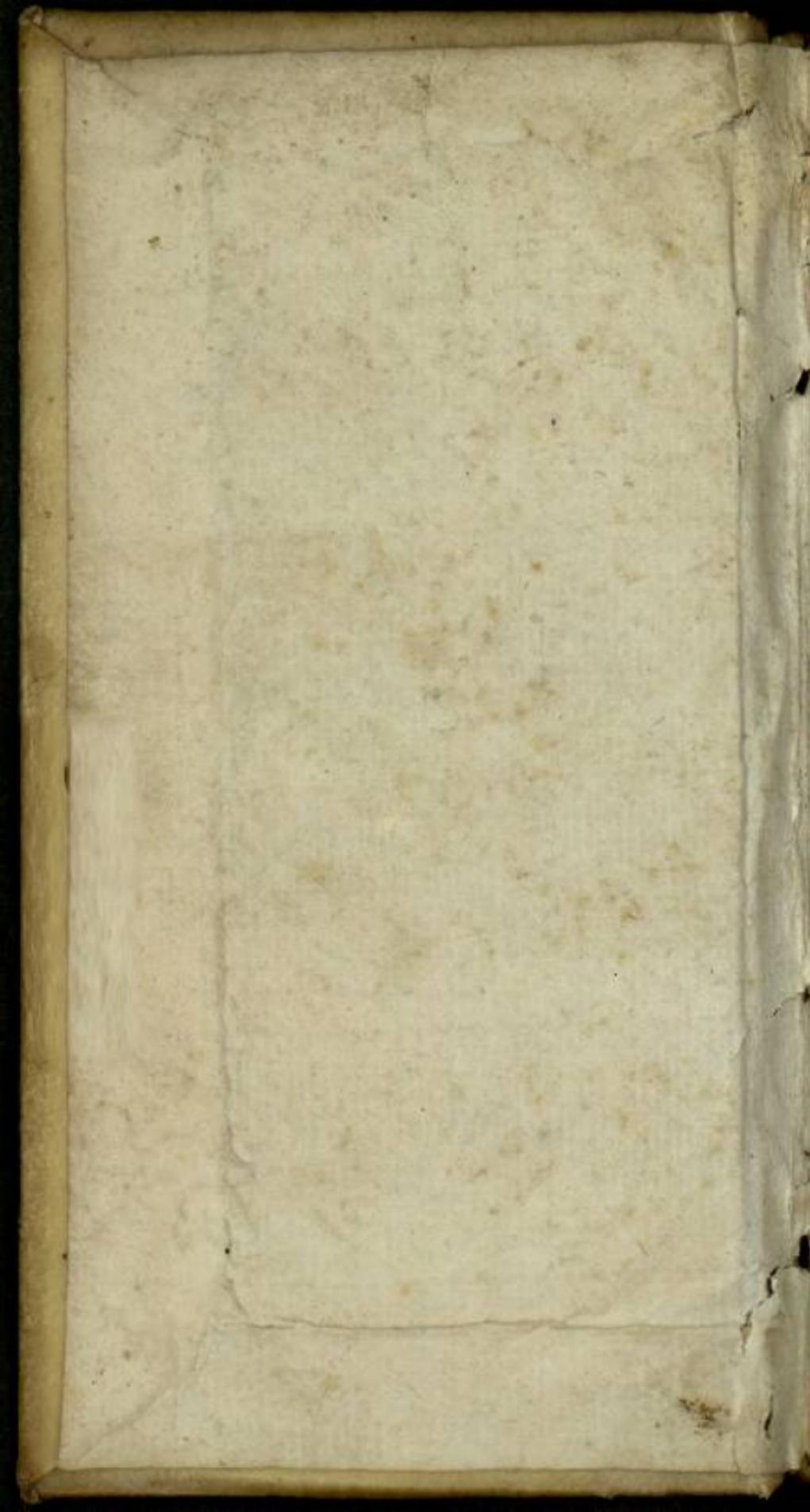
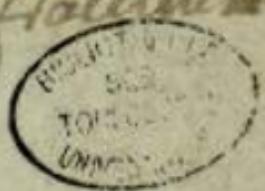

2
AP

Capitolo ~~xi~~
quod dicitur de amissione
ex dono directoris fratrum tali

Cephalis
Tadano

NOVENA
DEL
SANT
MYSTERI
DE
CERVERA.

*TRETA PRINCIPALMENT,
de la Historia de la Sagrada
Passio del V. P. Lluis de
la Palma de la Compa-
nyia de Jesus.*

*Cervera: En la Estampa de la Real
Universitat, per Antonia Ibarra
viuda. Any 1763.*

Res Cap C 275 LAP

A decorative monogram consisting of three letters: 'J', 'A', and 'C'. The letters are intertwined in a stylized, decorative font.

PER SANGVINEM
CRVCIS EJVS.

Ad Coloss. i.

1603. Q. C. A. ED. M. V.

PROLECH

A LA NOVENA DEL
SANT MYSTERI DE CERVERA *

O Sant Mysteri
de Cervera con-
sisteix en algu-
nas Particulas
de la verdadera
Creu de Chris-
to, y en algunas

Gotas de la sua preciosa Sangre Sanch, que en una Capella magnifica de la Iglesia Major de la Ciutat de Cervera, se guardan ab gran reverencia; y que en la mateixa Iglesia, lo dia sis de Febrer del any mil cinch cents quaranta, manifestà lo Poder de Deu ab un conjunt de Prodigis tant singular, que sera dificil, que en tota la Historia Ecclasiastica sen llegescan iguals,

obrats juntament en hónra de ningun altre particular Lignum Crucis. Tots estan copiosament autenticats en lo arxiu de aquella Iglesia ; y ja se donarà de ells alguna mes ordenada noticia al ultim de aquest Llibret; a la qual poden acudir sempre que vullan, los que nols saben.

Mes lo que tots pera nostra Novena debem luego reflexionar, es, que lo Senyor, segons ja se ha dit, los obrà en lo any mil cinch cents quaranta, en aquells mateixos calamitosissims temps, en que Lutero, Calvino, y altres heresiarcas vomitaban las suas infernals heretgias contra la Fe, pervertint ab sos errors Regnes enters; y en que, encára en los Catolichs, la Pietat, o Estima, y Culto de las cosas sagradas, estava molt freda, ab gran dissolucio de costums. Per lo qual, a contraposicio, y pera remey

remey de tants mals , volgue a las horas la Bondat infinita de la Providencia de Deu , entre altres medis , tambe ab aquestos Prodigis , y despues que haguesen passat , ab la memoria de ells , y ab la Divina Reliquia , quens deixaba ; confirmarnos a tots en la Fe , y afervorarisarnos en la Pietat , principalment als Espanyols . Y per aixo en la entrada de Espanya , que es Catalunya , y en lo mitg de Catalunya , que es Cervera ; nos representà magnificament en los mateixos Prodigis lo Mysteri de nostra Redempcio ; la consideracio del qual es la mes eficas pera la confirmacio , y fervor , que pretenim en nosaltres : representantnos juntament ab distinccio , molts , y molt grans Mysteris , que en alguna manera se contenen en lo de nostra Redempcio . Y ésta multitud , y grandesa de Mysteris

significaba aquell gran Tro, que, quant se obraban los Prodigis, estant lo cel sere, y clar, se oï generalment en Cervera, y en la Comarca; pues a mes de la similitut de son copios, y majestuos ruido, ja en la sagrada Escriptura los Trons se anomenan Veu de Deu. Y la significaba tambe aquella multiplicada Aclamacio Mysteri, Mysteri, ab que, com inspirats, se explicaban tots, quant concorrian en la Iglesia, pera veurer lo que havia succeit: de aont li ha quedat a la Reliquia lo nom de Sant Mysteri.

Pero senyalèm alguns de aquells Mysteris, explicant al mateix temps, com se representaren en los estupendos Prodigis del Sant Mysteri de Cervera: ja que, com se veura, aquesta representacio, junt ab lo que havem dit, ha de ser lo fonament de nostra Noyena; y ja tam-

tambe que la faran tots ab mes advertencia, y devocio, si estan ben instruits en lo que direm.

Lo primer, lo Mysteri de nostra Redempcio suposa, y en alguna manera conté al Mysteri de la Santissima Trinitat; pues per voluntat, y cooperacio de las Tres Personas Divinas, nos redemi la Segona. Y aquest Mysteri de la Santissima Trinitat sens representà en la Gota de Sanch, que destillà del Lignum Crucis. La qual era una, y caent sobre un Paper, parlant ab rigor, no se dividi, o separà en tres Gotas; com tampoch, encaraque distintas, estan divididas, o separadas las tres Personas Divinas, pues tenen totas una mateixa Naturalesa Divina. Sino que unicament se distingi en tres Gotas, fent en la mateixa Sanch com tres angulos, o estenense en dos esqueixos; que son los termes,

ab que se explican los Testimoniis en las Autenticas. Y era mes patent, y devota la representacio, per quant la Capella, en que se obraban los Prodigis, estaba dedicada, o tenia per Titular a la Santissima Trinitat. Pero lo que mes augmentà la magestat de la mateixa representacio, fou, que aquella Gota no era solament Sanch de Christo en similitut miraculosa; be que per asso tot sol, ja seria molt digna de veneracio, y seria la representacio molt sagrada: sino que era verdadera Sanch de Christo, per haver en algun temps estat en las suas venas. Lo que, deixant altras raons, comuns a semblants Reliquias, se persuadeix especialment en aquesta. Lo primer, per ser Gota de Sanch de una part de la Creu de Christo, que fou un instrument de la sua Pasio molt ensangrentat, y que per ser

ser de una materia porosa, y sólida, com es la fusta, podia facilment rebrer, y conservar en sos pòros un poch de Sanch. Lo segon, per los Prodigis, ab que lo Senyor, quant la feya apareixer, la honraba; pues, en suposicio de que veem, que ab aprobacio, o consentiment de la Iglesia, en moltas parts se judica, que en semblants Reliquias i ha Sanch de Christo, encara que no manifestada ab un conjunt tant singular de Prodigis; lo obrar estos Deu, era dirnos, que o judiquèm tambe de la nostra. Y lo tercer, perque ha continuat lo Senyor en honrarla ab grans miracles, fets a favor de aquells, que la han adorat ab aqueixa persuasio; lo que ha estat confirmar ésta en ells, y volerla en los altres. Y lo mateix se explica, dient, que era de una porcio de Sanch, que haventla derramat Nostre

Redemptor en la sua Santissima Paſſio; despues quant resuſcità immortal, no se la reuni a ſon Cos, per fer ſuperflu a ſeu nou eſtat. Supoſat que un cos immortal, com no ha de tenir ja ſanch de reſerva, pera repa-rarſe ab la deguda promptitud de las diſſipacions ordinarias, que pateixen los coſtos mortals; no neceſſita ja de tanta ſanch. Y aixi aquesta porcio de Sanch la deixà lo Senyor en los instruments de la ſua Paſſio, pera excitar mes ab ella la devocio dels Fiels. Tot lo qual, a mes dels molts, y molt graves Theolechs, que traçtant aquesta materia, o enſenyan; o conſirman moltas Iglesias, que tenint Sanch en ſemblants Reliquias, la adoran com a verda-dera Sanch de Chriſto, en lo ſentit, que havem dit; y per con-ſeguent, com a unida en algun temps ab lo Verbo Divino: lo que

que també religiosíssimament fa,
y ha fet sempre la Iglesia de Cer-
vera.

Lo segon , en lo Mysteri de
nostra Redempcio lo Fill, y Ver-
bo Divino , pera deslliurarnos
dels innumerables mals , en que
per nostres pecats estabam su-
mergits, y pera mereixernos tots
los bens ; se encarnà , o se feu
Home en las entranyas de Maria
Verge , concebuda sens pecat
original . Y estos tres Mysteris,
Encarnacio del Fill , y Verbo Di-
vino , Virginitat de Maria , y la
sua Purissima Concepcio , sens
representaren , quant la sagrada
Gota de Sanch caygue , y se em-
papà en lo Paper . Perque aquest
Paper significaba a Maria San-
tissima , a la qual los Sants Pares
anomenan Carta , o Paper , en
que se escrigue lo Verbo Divino
encarnat ; y ab la qual lo Fill
de Deu encarnantse , se feu se-

gons la Sanch tant conjunct,
y una mateixa cosa. Y lo mateix
Paper , antes de caurer en ell
la Sanch, segons juran expres-
sament los Testimonis, era blan-
quissim , y sense la menor taca:
**com o fou també sempre la Se-
nyora**, per la sua Pureza Virginal,
major que la dels Angels ; y per
la sua immensa Gracia , ja en lo
instant de sa Concepcio. De ma-
nera , que la Sanch de Christo,
aplicantse a ella , pera redemirla,
no la hague de limpiar de ne-
grura alguna , que antes tingues;
com o hague de fer en nosaltres,
que eram Papers negres , per lo
menos ab lo pecat original : sino
que ab major efficacia, y ab major
gloria de la mateixa Sanch , la
preservà de qualsevol màcula.
Y tota la representacio se feya
mes evident , perque la Capella
dels Prodigis, no sols estava dedi-
cada , **com havem dit** , a la San-
tissima

tissima Trinitat , sino tambe a la Soberana Verge , y Mare de Deu en lo Mysteri de la sua Purissima Concepcio : del qual Mysteri ha estat sempre devotissima la Ciutat de Cervera ; y veneraba a la Mare de Deu per Patrona sua en aqueix Mysteri , antes de sero de tota Espanya ; y desdel any mil tres cents y dinou , li tenia ja en aquesta Capélla la Celebre Confraria , que en son lloch se dira . Y confirmantse encára mes la representacio , tambe tota , o en tot lo que contenia ; ab altra circumstancia , de estar la mateixa Capélla juntament dedicada a Sant Nicolau , Bisbe de Myra . Lo qual en lo any tres cents vint y cinch , en lo Concili Niceno Primer , fou acerrim Defensor de la Divinitat del Fill , y Verbo Divino encarnat en las Virginals entranyas de Maria . Y en lo any mil , y setanta , en la celebre Aparicio

ricia sua al Sant Abat Helsino,
o com altres diuen, Elphino; per
la qual se extengue tant en lo
Occident la Festa de la Puriſima
Concepcio; fou enviàt de la Gran
Reyna, pera publicarla, y pro-
pagarla. Pues navegant Heliño
en companyia de molts, y tor-
nant de Dinamarca a Inglaterra,
aont era Abat del Monastir
Ramesiense; y eſtant tots en
gran perill de anegarse, per una
tempeſtat furiosa, quels sobre-
vingue: fe li aparegue ſobre las
olas un Home molt respectable,
y molt resplendent, vefit ab
habits Pontificals, dientli, que
faffen promeſa a Deu de guardar
cada any la Festa de la Concep-
cio de li ſua Mare Santiſima,
y de exhortar a altres, que la
guardassen; y que de aqueixa
manera eixirian de aquell perill,
y arribarian al port deſitjat.
Y preguntant Heliño, qui era;

y en quin dia se havia de celebrar aquella Festa ; respongue, que era Nicolau , Bisbe de Myra , enviàt de la Reyna de Cel , y Terra , a qui ells se havian encomanat ; y que lo dia , en que se havia de celebrar la Festa , era als vuit de Desembre , en que la Gran Senyora havia estat concebuda : y dit asso desaparegue . Lo Sant Abat , y sos companys feren luego la promesa , o vot ; y tambe luego se veren fora de peril . Y havent arribat a Inglaterra , celebraren ab molta devocio la Festa , y la extengueren tant com los fou possible , procurant , que en totas parts se publicas lo quels havia succeit . Com tot o refereixen gravissimis Autors .

Lo tercer , al Mysteri de nostra Redempcio especialissimamente pertanyen los Mysteris del Altissimum Sacrifici de la Missa , y del

16 Prolech a la Novena
y del Santissim Sagrament del
Altar; que la nit antes de morir,
ab finesa inexplicable, institui
Christo, pera consolarnos, y que-
darse ab nosaltres, quant, segons
la presencia sensible, se ausentas.
Y diem, que estos dos Mysteris
pertanyen ab molta especialitat
al de nostra Redempcio; no sols
per ser los instruments principals,
ab que Nostre Redemptor nos
comunica los fruits de la sua
Passio, y Mort; sino perque son
una Memoria real, y substancial
(vol dir Acompanyada de la
substancia de las coses, que sig-
nifica) de la mateixa Passio, y
Mort. Y lo ser aquesta Memoria
consisteix, en que en ells, posant-
se, y quedantse distintament
en sòrça de las paraulas de la
Consagracio, lo Cos, y la Sanch
de Christo baix las espècies de
Pa, y baix las espècies de Vi:
sens significa lo Derramament,

ab

ab que patint lo Senyor per no-saltres; la sua Sanch se li separà del Cos, y deixantlo Desangràt, li causà la Mort. Ara pues, com aquest Derramament de la sua preciosissima Sanch, que en significacio, fa altra vegada Christo, y nos móstra en tant gran Sacrifici, y en tant gran Sagrament; se obra per ministeri dels Sacerdots, sobre las Aras dels Altars, y demunt de Corporals desplegats, quant se diu la Missa: es cosa, que caúsa un sagrat respecte, veurer com lo mateix Derramament, y per consequent, lo Sacrifici, y Sagrament mateixos, se representaren en lo Sant Mysteri de Cervera. En lo qual la Sanch de Christo, destillant del Lignum Crucis partit, també se derramà altra vegada: y també per ministeri de un Sacerdot, quel parti; assistint allí alguns altres Sacerdots, que estaban

taban revestits com ell , ab Sobrepellis, y Estola : y tambe sobre la Ara de un Altar , y demunt de uns Corporals desplegats , entre dos ciris encesos : com tot menudament consta de las Autenticas . Y es cert , que totas aquestas circumstancies se las governaba especialissimamente la Providencia Divina ; preparantse ella mateixa lo Theatro , digamo aixi , pera los Mysteris , que volia representar . Pues aquells bons Sacerdots , per pios que fossen , coneixian a las horas encára poch la Reliquia , que ab tanta reverencia , y ab tal aparato tractaban .

Lo quart , lo Mysteri de nostra Redempcio se anaba executant en tots los Mysteris , y ab tots los actes de Christo , desde que fou concebut , afins que mori ; pues en tots satisfeya , y mereixia per nosaltres ; y en tots , ab exemples ,

ples, y quant convenia ab paràulas, nos ensenyaba lo camí del Cel. Pero lo que en aquest Mysteri nos dèu sobre tot robar lo cor, es, que Nostre Redemptor Dulcissim, despues de una vida penosissima, tota per nostre be; també la nit antes de morir; pena enriquirnos ab novas satisfaccions, y merits, y pena confirmarnos mes en lo que nos havia ensenyat: no per fòrça, que ningú de sos enemichs lai podia fer; sino voluntariament, y ab un amor singularissim, se entregà als terribilissims tormentos de la sua Santissima Passio, en que havia de derramar la Sanch, fins a morir. Y aquest Mysteri de la Voluntarietat, y Amor de Christo en patir, y derramar la Sanch per nosaltres, fins a morir, se representà clarament en lo Sant Mysteri de Cervera, no sols ab un, sino ab tres Prodigis.

20 Prolech a la Novena
digis. Ab que mostrà lo Senyor,
que pera derramar tambe la sua
Sanch en ell , y posarnos devant
la sua Mort , ab la divisio en dos
Parts del Lignum Crucis ; no
volia violencias. Perque prime-
rament , per mes que dos Sacer-
dots , lo un despues del altre,
ab un Ganivet de trempar plo-
mas , tot de ferro, ben reforçat,
y de tall ferm , y agut , se apli-
caren ab tota sa fòrça , y por-
fiaren pera partir lo Lignum
Crucis ; no obstant nil partiren,
ni li feren mélla alguna . En se-
gon lloc , lo Lignum Crucis
doblà lo tall al Ganivet . Y ulti-
mament , quant un dels dos ma-
teixos Sacerdots , que fou lo
segon , ab viva fe , y devocio,
lo prengue ab los Dits sagrats;
luego ab grandissima facilitat se
parti en dos Parts , y deitillà de
ell la Gota de Sanch.

Lo quint , lo Mysteri de nos-
tra

tra Redempcio se va consumar, quant Christo Nostre Redemptor, al ultim de la sua Santissima Passio , estant primer tres horas viu , clavat , y derramant copiosament, entre gravissimas Penas, la sua preciosissima Sanch en la Creu ; mori en ella per la salut del Mon . Y estos Mysteris son los que mes sens representaren en lo Sant Mysteri de Cervera . Per quant lo Sant Mysteri de Cervera , com diguerem al principi , es un Mysteri , que consisteix en algunas Particulas de la Creu de Christo , y en algunas Gotas de la sua preciosissima Sanch . Pero la Sanch de aquestas Gotas, haventla lo Senyor deixat empapada en los poros del Lignum Crucis , estigue alli seca , y descolorida molts cents anys ; aguardant lo temps , en que la Providencia Divina pera sos fins la faria apareixer . Y acercantse ja

ja aquest temps, la mateixa Providencia, per contingencias estranyas, com o sol fer en las obras grans; disposà, que ab lo Lignum Crucis fos portada de Roma a Cervera. Aont pera significar lo Derrament, ab que Nostre Redemptor havia derramàt en la Creu a ella, y a tota la demes, que alli derramà; y pera significar juntament las gravissimas, y vivissimas Penas, entre las quals, la havia derramàt: miraculosament se engrosà, tornà fresca, y vermella, y destillà del Lignum Crucis. Y se dividia a las horas aquest en dos Parts, separantse la una del altra; com en la Mort de Christo se separà la sua Anima del seu Cos. Quedant a mes de aixo, pera major expressio de Derrament de Sanch, de Penas, y de Mort Dolorosa, un poch ensangrentat lo tall del Gavinet, y los trof-

trossos del Lignum Crucis per la part ques dividiren. Y determinantse encára mes la significacio; perque en lo any mil cinch cents quaranta, lo dia sis de Febrer, en que se obraren tant grans Prodigis, era Divedres; y la hora, en que se obraren, era las tres de la tarde: que son lo dia, y hora, en que Christo mori.

Finalment, en lo Mysteri de nostra Redempcio confongue Christo al Dimoni nostre enemich. La qual confusio especialment consisti en que, pera salvarnos ab la sua Creu, se servi de ell, y del furor, ab que per medi dels Jueus, li havia procurat la mateixa Creu. Y aquest Mysteri tambe se representà en lo Sant Mysteri de Cervera. Perque tambe en ell Christo, pera umplirnos de gracies ab aquesta Divina Reliquia de la sua Creu,

se

se servi del dimoni , obligantlo
a que , per boca dels endemo-
niats , nos descubris la mateixa
Reliquia . Una diferencia i ha-
gue , y fou , que aqui lo dimoni
descubri la Reliquia forçat ; y allí
instigaba als Jueus per voluntaria
malicia . Pero com aquesta dife-
rencia era de major subjeccio del
dimoni a Christo ; convenia mes
al estat de Christo , despues que
triumfant , y glorios , ha subjec-
tât al dimoni , y li ha llevat
lo Imperi , que antes tenia en lo
Món . Y fou mes illustre la repre-
sentacio , perque obligà Christo
al infernal esperit , a que donàs
testimoni , no sols que aquesta
Reliquia era de la sua verdadera
Creu ; sino tambe que era de
aquella part de la sua Creu , a la
qual ell tenia aplicat lo Cap ,
quant estava crucificat per no-
saltres . Lo qual , lo primer , es
major honor de la mateixa Reli-
quia ;

quia ; suposat , que entre los
membres del Home , y també
de Christo , lo Cap es lo prin-
cipal , y mes noble . Y lo segon ,
es un nou atractiu de nostra de-
vicio ; per saber que tenim ,
y podem determinadament ado-
rar una part de la Creu , a la
qual Christo , que es Cap de An-
gels , y Homes , aplicà son San-
tissim Cap ; aquell Cap , que es
la Arca de tots los tresors de la
Sabiduria , y Sciencia de Deu ,
depositats en sa Anima ; aquell
Cap , que actualment portaba
tot lo immens negoci de la Re-
dempcio del Mon , en que també
se contenia la confusio del di-
moni , que havem dit ; aquells
Cap , que estava ple de pensa-
ments amorosos ab cadau de
nosaltres , be que tenia presents
tots nostres pecats . Y se ha de
notar , que , encaraque lo dimoni
es Pare de la mentida ; pero com

parlaba forçat, y contra si mateix, y descubrint una Reliquia, que per lo que ell digue, se buscà, y Deu honrà ab singularrisims Prodigis: no i pot haver Testimoni mes autentich, que lo seu.

Tants, y tant grans Mysteris, que se contenen en lo de nostra Redempcio, sens representaren en los estupendos Prodigis del Sant Mysteri de Cervera.

Mes passant ja a la Novena del mateix Sant Mysteri; de tot lo que havem dit se veu, que lo modo millor de ferla, es, que mirant al Sant Mysteri de Cervera, com una Representacio del Mysteri de nostra Redempcio, en quant contè aquells Mysteris: los venerèm tots en la sua Reliquia, ab algunas Oracions devotas; las quals, fent distincion de ells, nos confirmen en la Fe, y afervorisen en la Pietat.

tat. La rao es, perque, fora de que no i pot haver exercici mes agradable a Nostre Senyor, y mes profitos a nosaltres, que la consideracio afectuosa de tant grans Mysteris; ab aquest modo, seguirèm tambe mes los fins, per los quals, segons se ha explicat, la Providencia de Deu nos manifestà ab tant estupendos Prodigis, y nos deixà la Divina Reliquia del Sant Mysteri de Cervera.

Ab aquest modo, pues, està disposada la Novena de aquest Llibret. En la qual primer, ab una Oracio a la Santissima Trinitat, agraint, y professant distingutament aquells Mysteris; los adoràm tots ab gran afecte en lo Sant Mysteri de Cervera, com en una Divina Memoria sua; oferint a gloria de ells, y de aquest, tres Pare Nostres, tres Ave Marias, y un Gloria Patri. Y despues,

pues, ab altra Oracio a Nostre Redemptor, li suplicàm moltas gracies, o favors, en hónra dels mateixos Mysteris. Principalment las tres importantissimas gracies, de que ab la perpetua, y viva memoria de ells, cadau segons son estat, caminèm ab perseverancia, y fervor, en los tres Camins, o Vias de la Vida Espiritual, que los Sants anomenan Via Purgativa, Via Illuminativa, y Via Unitiva, y que consisteixen en aquellas tres coses, que ab un modo facil, suau, y acomodàt a tots, alli se expresfan. Los quals Camins son los unichs, de assegurar nostra salvacio: y fora de ells, tot es perdicio, o vanitat. Y o son tambe, de alcançar aquella pau, y alegria interior, y aquella perfeccio, que podem tenir en aquesta vida; fins a arribar, per medi de una bona mort, a la Gloria. En la qual

qual Nostre Redemptor , ab la clara vista , y amor purissim de sa Divinitat , nos acabarà de fer tot seus : que es lo que pretengue en tots los Mysteris de nostra Redempcio .

Tambe se acostúma en las Novenas posar alguna variacio pera cada dia ; y tambe se pôsa en aquesta : pero tenint sempre presents los mateixos fins de la Providencia de Deu , en manifestarnos , y deixarnos la Reliquia del Sant Mysteri . Per lo qual , la variacio es , que cada dia se fa especial mencio de una de las nou gravissimas , y principals Penas , que pati Nostre Redemptor en la Creu : ja que estas son de aquells Mysteris , que segons explicarem en quint lloch , mes sens representan en lo Sant Mysteri de Cervera . Las quals estan posadas ab tal ordre , que las tres primeras pertanyen a la Pobresa ,

y Dolors exteriors de son Cos;
las altras tres a las Deshonras de
sa Persona; y las tres ultimas
als Dolors interiors de sa Anima.
Y aquesta distribucio importa
molt que se adverteasca, pera
saber, com, cadau segons son
estat, imitant a Christo, nos de-
bem cantelar de nostra perdicio.
Pues ab aquests tres generos
de Penas, lo Senyor, que no sols
era Redemptor, sino tambe Mes-
tre Nostre; a mes de satisfer per
nóstres pecats, nos ensenyà ab
son exemple, a guardarnos de
tres mals Amors, o Aficions, ab
que lo dimoni pòrta a infinits
al infern. Que son, lo Amor de-
masiat a las riquesas, y regalos
exteriors del cos; lo Amor de-
masiat a las honras del Mon;
y lo Amor demasiat a las delec-
tacions, y contentos interiors
del anima, que no se fundan en
la voluntat de Deu.

Havent explicat totes aquellas coses, que conve molt sapian, y tingan presents, los que fan la Novena; tornem ara a lo que assentarem al principi, es a saber, que la Divina Reliquia del Sant Mysteri de Cervera, ab los estupendos Prodigis, que obrà Deu en ella, fou, y sera sempre universalment pera be de tots; y que en quant a asso, no solament es Sant Mysteri de Cervera, sino tambe de las otras Parts. Y aixi, que no se ha de limitar als Naturals de Cervera. Lo que, a mes de lo que diguerem alli, se significà en que, com consta de las Autenticas, alguns que assistiren als Prodigis, no eran de Cervera; y nou era lo Sacerdot, que parti lo Lignum Crucis. Pero se convenia mes, ja per la amplitud de la Providencia de Deu en las óbras de sa Bondat; ja per la grandesa, y singularitat dels mateixos Prodigis.

32 Prolech a la Novena
digis. De manera, que així com,
posèm per exemple, lo Mysteri
de la Encarnacio se obrà en Na-
zareth, que era una Ciutat pe-
tita de la Terra Santa; y quedà
especialment honrada Nazareth
per aquest Mysteri, y per tenir
alguns anys dintre de sì Morador
a Christo; pero ni aquest Mys-
teri, ni Christo eran solament
pera los de Nazareth: així en
cert modo, los Prodigis del Sant
Mysteri de Cervera se obraren
en Cervera; que a las horas no
era sino Vila, be que ja gran,
y molt privilegiada; y quedà es-
pecialment honrada Cervera per
aquests Prodigis, y per la guár-
da perpetua de la Divina Reli-
quia, la qual per aixo, y en
aquest sentit se diu de Cervera;
pero en lo demés, ni aquests
Prodigis, ni la Divina Reliquia
son solament pera los de Cerve-
ra. Ab lo que quedan convidats
tots

tots a la devocio del Sant Mysteri de Cervera. Y quedan així mateix convidats a fer aquesta Novena. Principalment, tenint tambe ella tanta amplitut, y tocant generalment a tots. Pues, presa únicament la occasio del S. Mysteri de Cervera, tota luego nos traslláda als universalissims Mysteris de Nostra Redempcio.

Y be pot qualcvol estar confiadissim, sia, o no sia de Cervera, que si la fa devotament, a mes de mereixer molt devant de Deu, y de experimentar gran profit en sa anima; alcançará las gracies, que desitja. Lo qual se funda, per una part, en que aquesta Novena, com se coneixerà, a poch ques reflexione en que consisteix, es verdaderament un obsequi en hónra del Sant Mysteri de Cervera, molt accepte a Nostre Senyor: y per altra part, en lo que la Divina Bondat fin-

gularment se complau , de que
li honrèm lo mateix Sant Mys-
teri . Pues afins ara ningú ha
acudit , o reclamàt a ell ab verda-
dera devocio , que no haja con-
seguit tot lo que demanaba .
Obrant per aixo lo Senyor , quant
ha estat menester , grans mira-
gles ; com de donar vista als
cegos , paraula als muts , salut
als desfauciats , llibertat als pre-
sos , y altres semblants . Molts
sen contan en lo Tomo en quart ,
que en lo any mil sis cents trenta
quatre , ab lo titol de Triumfo
del Sant Mysteri de la Vera Creu
de Cervera , ordenà , y donà
a llum Pere Giscafrè , Syndich
del Comu de Cervera . Pero ara ,
sen podrian escriure molts mes .
Manifestantse especialment la
Virtut de aquesta Reliquia , en
deslliurar los endemoniats ; com
verdadera part , que es , de aquella
Creu , ab que Christo vencè ,
y ater-

y aterrà tot lo Infern: y part de la mateixa Creu, ab circumstan- cias tant singulars, y Divinas. Mes no i ha peraque limitarla a res; pues sens limitacio alguna, es, en quant nos conve, Prenda, que assegúra gracies de futur, y Tresor, que las contè, y con- sérva de present, pera Consol en las afliccions, Amparo en los perills, y Favor en los desitgs, en tot, y pera tots. Y no sols pera los Particulars, sino tambe pera los Comuns. Bon Testimoni ne es la Ciutat de Cervera. La qual desde el any mil cinch cents quaranta, en las gravissimas ne- cessitats, en que se ha vist, per guerras, per malaltias, per falta de aygua als sembrats, y per al- tres qualsevois treballs; sempre, acudint al seu Sant Mysteri, ha experimentat lo remey. Y a la mateixa Reliquia dèu totas sas ditxas; y ab aquella instruccio

han de criar los Pares als Fills desde petits ; y de que ells , y sa Patria creixeran en las mateixas ditxas , si creixen en la devocio , que li tenen , y en los obsequis , que li fan ; com al contrari , fils disminuissen , ellas se disminuirian . Y per tot lo que se ha dit , y perque Nostre Senyor vol , que en cada Poblacio , y Territori se li honren ab mes especialitat aquellas Reliquias , Imatges , y altras Memorias sagradas , que fa Providencia , pera Incentius de la Pietat , ha posat alli : deuen tenir per lo empleo de sos bens temporals , mes agradable a Deu , el contribuir ab fundacions , o altras caritats , en lo que pugan , al Culto de tan Divina Reliquia . Zelant tots , que se extenga la sua devocio ; y pera aixo , aquells a qui toca , cuydant de autenticar , notar , y publicar totas las particularitats , que sian de honra .

hónra de ella. Tambe ne son Testimoni totas las Poblacions del Veynat. Que en semblants necessitats, algunas vegadas en numero de mes de vint en un dia, han acostumàt venir, cada una en devota professo a Cervera, pera suplicar misericordia a Deu, en hónra del Sant Mysteri: y sempre la han alcançat. Y la rao de tot es, perque la Reliquia del Sant Mysteri de Cervera, a mes de lo molt, que es en si, contè en cert modo tots los Mysteris, que per voluntat de Deu, tant expressada ab Prodigis, nos representa. Y aixi, que molt, que sia una Font universal, y inagotable de gracias pera consol de tots?

A mes de tot lo que havem dit, se ha de advertir. Lo primer, que aquesta Novena se pot fer, y repetir en qualsevol temps del any; y sempre sera molt agrata.

agradable a Deu , y util als que
la fassan . Y si, nou dias antes de
traurer en Professo de Pregarias
lo Sant Mysteri , se fa en Cerv-
era , y en las Poblacions del
Veynat, que i concorren; segura-
tindran la Misericordia del Se-
nyor . No obstant, lo temps mes
a proposit , pera ferla ordinaria-
ment cada any , es desde el dia
vint y vuit del mes de Janer,
afins al dia cinch del mes de
Febrer : ja perque feta a las ho-
ras, nos disposarà a celebrar mes
devotament la Festa del Sant
Mysteri , que es en lo dia sis, y en
Cervera se fa solemnissima , ab
Professo General , y ab Octava:
ja perque, com aqueix temps es,
per lo començ, un poch antes, y no
molt lluny de la Quaresma ; nos
prepararà a entrari ab alegria,
y nos preservarà dels perills de
las Carnestoltes , ab la memoria
dels Mysteris, quens pôsa devant,

Y a poch que considerèm las
Solicituts de la Bondat de Deu en
sa Providencia , y mirèm las co-
sas ab vista Christiana: be podem
afirmar , que pera fortificarnos
ab aquesta memoria en tal temps,
volgue lo Senyor , que en ell se
obrassen los Prodigis , y despues
se celebràs la Festa del Sant Mys-
teri. Aixi que , fentla en aqueix
temps , no solament en lo modo ,
sino tambe en lo temps , segui-
rem los fins de la Providencia
Divina. Lo segon , que ninguna
distancia corporal del Sant Mys-
teri de Cervera, nos ha de impe-
dir el fer aquesta Novena ; pues
en qualsevol distancia corporal ,
podem tenir presentissims en
nostre esperit, la sua Divina Reli-
quia , y los sens estupendos Pro-
digis. Per semblant rao , en qual-
sevol distancia , se fan Novernas
a la Mare de Deu de Loreto ;
de Montserrat , &c. Lo tercer ,
que

40 Prolech a la Novena
que en aquesta Novena , a mès
de las gracies generals, de cami-
nar en los tres Camins del servey
de Deu, fins a arribar a la Gloria;
havem de demanar a Nostre Re-
demptor algun favor particular,
com se sol fer en totas las demes
Novenas : y lo millor serà , que
baix aqueix nom , ne compren-
gàm dos , un espiritual , y altre
temporal . Los quals , si be se
han de demanar resignadament,
en quant sian de major gloria
de Deu , y mes convenients pera
nostra salvacio ; pero se han de
demanar tambe ab gran confian-
ça ; sens la qual , ninguna peticio
nostra agráda a la Divina Ma-
gestat . Y aixi havem de esperar
fermissimament , que si son de
major gloria de Deu , y mes con-
venients pera nostra salvacio ,
los alcancarèm ; y si no , ne alcan-
carèm altres iguals , o majors .
Lo quart , que en un dia de la

No-

Novena, o en lo de Accio de gracies, havem de confessar, y combregar ab especial devocio , en reverencia del Sant Mysteri de Cervera , y de tots los Mysteris, que en aquest sens representan; procurant a mes de aixo , viurer molt Christianament en tots los nou dias. Lo quint , que qui no puga fer la Novena ab Llibre, bastarà , que per nou dias , en lloch de las Oracions , que aqui se posan, fet lo senyal de la Creu, y lo Acte de contricio , refe a la Santissima Trinitat nou Pare Nostres , nou Ave Marias , y nou Gloria Patris , en hónra del Sant Mysteri de Cervera , y de tots los Mysteris , que sens representan en ell ; y tres Salves à Maria Santissima , en hónra de la sua Purissima Concepcio : demanant despues a Nostre Redemptor lo favor, que desitja, tambe en hónra dels mateixos Mysteris . Lo sise,

sise , que se ha de procurar , que los nou dias de la Novena sian seguits ; be que , si i ha causa pera aixo , se podran interromper , y quant antes continuar . Lo sete , que qualsevol , y cada vegada , que devotament fassa aquesta Novena , a mes de las Indulgencias dels Goigs , guanya cada dia quatre mil vuit cents , y quaranta dias de Indulgencia : las concessions Originals de las quals Indulgencias , y de las concedidas als Goigs , se guardan en lo arxiu del Sant Mysteri de Cervera.

MODO DE FER LA NOVENA DEL SANT MYSTERICI DE CERVERA.

Agenollat, y fet lo senyal de la Creu, en la Iglesia, devant del Sant Mysteri de Cervera, o de alguna Imatge sua, o com puga, dire.

ACTE DE CONTRICIO.

SEnyor Deu meu Jesu-Christ,
Deu, y Home verdader,
Criador, Pare, y Redemptor
meu, en qui crech, en qui espero,
y a qui amo sobre totas
las coses: per ser Vos qui sou
Bondat infinita, me pena de ha-
vervos ofes, y proposo fermissi-
mament may mes offendreus.
Perdonau-me, Salvador meu, per
vostra Santissima Passio, y Mort,
y esforcau-me sempre en vostre
amor.

44 *Modo de fer la Novena*
amor. Y ara donauime gracia,
pera fer devotament aquesta No-
vena, en hónra del Sant Mysteri
de Cervera, y de tots los My-
steris, que sens representan en ell:
tot a major gloria vostra, y profit
de la mia anima. Amen.

*ORACION A LA SANTISSIMA
Trinitat.*

SAntissima Trinitat, Pare, Fill,
y Esperit Sant, tres Personas,
y un sol Deu: infinitas gracies
vos donèm de continuo tots los
homes, per lo inestimable Benefi-
ci del Mysteri de nostra Redemp-
cio. En lo qual, ab voluntat, y
cooperacio de tots Tres, Vos,
Fill de Deu, os fereu Home en
las entranyas de Maria Verge,
concebuda sens pecat original.
Y despues de una penosissima
vida, tota per nostre be; la nit
antes de morir, ab mes singular
amor,

amor, instituireu lo Altissim Sacrifici de la Missa, y lo Santissim Sagrament del Altar; y voluntariament vos entregáreu als terribilissims tormentos de vostra Passio. Al ultim de la qual, estant primer tres horas viu, clavàt, y derramant copiosament, entre gravissimas Penas, vostra preciosissima Sanch en la Creu; consumáreu, morint en ella, la obra de la salut del Mon; y confonguereu al dimoni nostre enemich. Tots aquests Mysteris, o Trinitat Santissima, nos representàu en la Divina Reliquia, y estupendos Prodigis del Sant Mysteri de Cervera. Y jo en ell, los adoro a tots, ab tot lo regoneixement, y afecte de la mia anima. Especialment avuy, *** aquella gravissima Pena, ab que Nostre Redemptor, clavàt, y derramant la sua Sanch en la Creu, patia tant gran Pobresa, que totas

totas las cosas li faltaban , y en-
cára de sas vestiduras no pogue
disposar : pues los butxins , quel
crucificaren , lo despullaren de
ellas , y despues , devant de sos
propris ulls, se las jugaren, y par-
tiren . *** O Santissima Trini-
tat ! Siàu pera sempre, y tant, com
es possible , glorificada , per lo
Mysteri de aquesta gravissima
Pena de Nostre Redemptor , y
per tots los demes Mysteris , de
que he fet mencio . Y ab aquest
desitg, vos oferesch, en reverencia
de ells , tres Pare Nostres , tres
Ave Marias , y un Gloria Patri .

*ORACION A NOSTRE
Redemptor.*

DUlcissim Jesus , a qui , com
a Redemptor del Mon , es-
pecialment tocan los Mysteris ,
que se contenen en lo de nostra
Redempcio , y que sens repre-
sentan

sentan en lo Sant Mysteri de Cervera: no permetau, Senyor, que sia tal ma desgracia, que no sapia aprofitarme de tant Divinos, y saludables Mysteris; y que aquella preciosissima Sanch, que clavàt en la Creu, derramáreu copiosament, entre gravíssimas Penas, pera salvarme; serveasca al contrari, per ma ingratitud, de major, y mes trista condem-nacio mia. Antes be, Jesus meu, ab aquests Mysteris, feume tot vostre. Y pera aixo, imprimiu en mi una perpetua, y viva me-moria de ells, de tal manera, que, no deixantme enganyar del dimoni ab dilacions; lo primer, confessé be totas las mias culpas, y no me olvide de plorarlas, ab gran horror de tornar a ellas; pues a mes dels castichs, que mereixen, son injurias contra vostra Bondat infinita, y foren la causa de vostra Passio, y Mort. Lo segon,

segon, guarde un metodo Christia de vida , ab exercicis devots cada dia , ab frequencia de Sagraments , y ab la practica de aquellas virtuts , en que , segons mon estat , vos dech imitar . Y lo tercer , portantvos sempre present en mon cor , fassa , y patesca totas las cosas , que sian voluntat vostra , per amor de Vos , que sou Deu infinit , y que fereu , y patireu tant per amor de mi . Aquestas tres gracias , Senyor , y la perseverancia , y fervor en elllas , vos las suplico ab tot mon afec^et^e. Y quant arribe la hora de la mia mort , acabaume de fer tot vostre , donantmela bona , y alegre ab gran esperanca en Vos , y en vostra Mare Purissima ; y portantvosne la mia anima a la eterna Gloria . Ah Dulcissim Redemptor meu ! que ja conech , que no meresch jo tantas gracias . Pero tampoch vos las de-

mane

mano per mos merits ; sino en hónra de tant grans Mysteris, que son de infinit valor ; y en hónra del Sant Mysteri de Cervera , que es una Divina Memoria de ells , la qual deixáreu pera consol de tots. Y per tot aixo, confio molt , que me las concedirèu ; y juntament lo favor, que en particular vos suplico en aquesta Novena , si es de major gloria vostra , y mes convenient pera ma salvacio. Y en totas estas mas súplicas , imploro la Intercessio de vostra Santissima Mare , y de tots los Angels , y Sants : en companyia dels quals, desitjo alabar eternament a Vos, que ab lo Pare , y ab lo Esperit Sant , sou un mateix Deu , y viuiu , y regnau per tots los sigles dels sigles. Amen.

Aqui fent alguna pausa, ab molta confiança, y fervor, repetire la súplica del favor particular ; y acabare ab

50 *Modo de fer la Noveia
la Commemoracio de la Santa Creu.*

Antiph. Super omnia ligna cedrorum tu sola excelsior, in qua vita mundi pependit, in qua Christus triumphavit, & mors mortem superavit in æternum.

R. Tuam Crucem adoramus Domine.

R. Et tuam gloriosam recolimus Passionem.

O R E M U S.

Deus, qui Unigeniti Filii tui pretioso sanguine, vivificæ Crucis vexillum sanctificare voulisti: concede quæsumus, eos, qui ejusdem Sanctæ Crucis gaudent honore, tua quoque ubique protectione gaudere. Per eundem Christum Dominum nostrum. *R.* Amen.

Del mateix modo se fara la Noveia, en tots los nou dias; y solament en la Oracio a la Santissima Tri-

del S. Mysteri de Cervera. 51
Trinitat , lo que està entre las es-
trelletas , se variarà així.

SEGON DIA.

A Quella gravissima Pena , ab
que Nostre Redemptor ,
clavàt , y derramant la sua Sanch
en la Creu , patia un horrible
Martyri ; despedassàt tot lo cos
ab los assots ; llastimàt lo cap ab
las espinas ; abatudas las fòrcas
ab las fatigas passadas ; no tenint
altre descans , que aquellas dúras
fustas ; y estant cusit en ellas ab
claus de ferro , que romputs los
nervis , y venas de mans , y peus ,
li causaban cruelissims dolors ; los
quals se li augmentaban , obrint-
seli mes las feridas , a qualsevol
moviment , que fes.

C 2

TER-

TERCER DIA.

A Quella gravissima Pena , ab que Nostre Redemptor , clavàt , y derramant la sua Sanch en la Creu , per fàlta de la mateixa Sanch , y per la vehemen- cia del dolor , patia una sed crue- lissima ; y posàt ja en Agonia , entre congoixas mortals , se cubri de un suor fret ; se li tornà palida , y amoratada la cara ; se li entela- ren los ulls ; se li alçà lo pit ; li tremolà tot lo cos ; y inclinàt lo cap , espirà .

QUART DIA.

A Quella gravissima Pena , ab que Nostre Redemptor , clavàt , y derramant la sua Sanch en la Creu ; haventli fet portar la mateixa Creu a la montanya del Calvari , lloch destinàt al supli-

suplici dels malfactors , y que estaba prop de Jerusalem ; sufria alli lo Afront de morir crucificat; que era en aquell temps lo castich de major ignominia : la qual encara li aumentaren , posantlo entre dos lladres , com a pitjor que estos : sent molt mes sensibles aquestas deshonras , per la gran opinio , y aplauso , que avtes havia tingut.

QUINT DIA.

BIBLIOTHEQUE
Capitaines
Toulousses

AQuella gravissima Pena , ab que Nostre Redemptor , clavat , y derramant la sua Sanch en la Creu , a mes de morir crucificat , patia major Infamia , per los delictes feissims , per los quals lo feyan morir : de blasfemo contra Deu ; de traydor al Estat ; de enganyador , y sedicios ; y de altres semblants : y tot aixo , ab acusacio publica de la gent mes

autorisada entre los Jueus , que alborotant lo Poble, havian obligat a Pilat , lo qual, en nom dels Romans, governaba aquella Província ; a que per aquestos drets , lo condemnàs.

SISE DIA.

A Quella gravissima Pena , ab que Nostre Redemptor , clavat , y derramant la sua Sanch en la Creu , sufria cruelissims Escarnis : perque, sent aixi , quel veyan en un estat tant llastimos; no obstant se reyan de ell , y molts del Poble , que havia concorregut , li passaban per devant , y manejant ab mófa lo cap , li deyan , que era un embustero; y que no tenia poder algun ; y lo mateix deyan ab burla los Principals dels Jueus ; y los Soldats Gentils , quel crucificaren , y guardaban ; y encára un dels dos lla-

lladres: tots ab un odi infernal,
y mirantlo, com al home mes
abominable.

SETE DIA.

AQuella gravissima Pena, ab
que Nostre Redemptor,
clavàt, y derramant la sua Sanch
en la Creu, no sols estava de-
samparàt de tots en lo exterior;
pues los pochs Amichs, que li
quedaren, nol podian en res
socorrer; sino que a mes de aixo,
ab dolor mes amarch, patia un
total, y tristissim interior Desam-
paro, sens ninguna consolacio
sensible en la sua anima: lo que
significà, quant en una de las
ser Paraulas, que digue en la
Creu, clamà amorosament a son
Etern Pare: Deu meu, Deu meu,
perque me haveu desamparàt?

OCTAU DIA.

A Quella gravissima Pena , ab que Nostre Redemptor , clavàt , y derramant la sua Sanch en la Creu , a correspondencia del amor , ab que amaba a sa Purissima Mare , mes a ella sola , que a tots los Sants , y Angels junts ; tenia apretadissim lo Cor de Compassio , mirantsela prop de si , consumida , y feta un mar de llàstimas : y se li aumentaba lo Dolor , al considerar , que per causa sua , era tinguda , per Mare de un Fill infame , y en cert modo , per Mare infame ; y ell al contrari , volia , que tots lai estimasién , y honrassen .

NOVE DIA.

A Quella gravissima Pena , ab que Nostre Redemptor , cla-

clavàt, y derramant la sua Sanch en la Creu, estava penetràt, y oprimit del major de sos sentiments; y era per veurer ab distincio, la multitud innumerable de homes, encára dels Christians, que sent aixi, que patia tant per ells, y los redemzia tant copiosament; no obstant aixo, ingrats, y despreciadors de sos beneficis, ofendrian a la Divina Magestat, y mereixerian la sua eterna condemnacio: y com amaba tant a Deu, y amaba tant als homes; cada pecat de aquests, per lo que era contra la hónra Divina, y per lo que era en dany de ells mateixos, era una espasa de dos agudissims talls, que cruelissimamente li traspassava la anima.

En aquest dia nove, o en lo immediat, o en altre no molt distant, se han de donar las gracias a Deu, a la sua Santissima

58 *Modo de fer la Novena*

Marc, y a tots los Angels, y Sants, de havernos ajudat pera acabar la Novena, y de haver oit nos-
tras peticions, pera quant, y com
sia de major gloria de Deu, y mes
convenient pera nostra salvacio:
quedantnos ab aqueixa filial con-
fiança. Podrem ajustar lo pro-
posit de fer, per lo menos una
vegada cada any, la mateixa
Novena. Y conclourèm, refant
a la Santissima Trinitat tres Cre-
dos; a la Purissima Senyora, tres
Salves; y a tots los Angels, y Sants
tres Pare Nostres, y tres Ave
Marias.

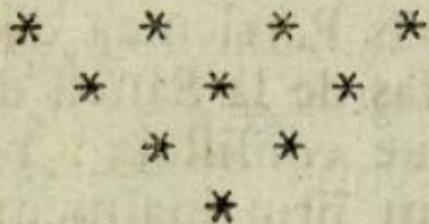
Ara se posaran uns Goigs molt
devots del Sant Mysteri de Cer-
vera, que tots los Divendres,
y Diumenges del any, despues
de haver dit lo Rosari, se cantan
en la sua Capella; y que a tots
los que fassan aquesta Novena,
es molt util tenirlos presents.
Perque ab fidelitat, brevedat,
ordre,

ordre , y reflexions oportunas, nos posan devant los Prodigis, ab que Deu manifestà la Divina Reliquia ; en los quals Prodigis, com explicárem en lo Prolech, se fundan las Oracions de la mateixa Novena . Per aixo convin dra , que a lo menos en alguns dias de ésta , los digan , o oygan . Y en qualsevol temps del any , qualsevol que devotament los diga , guanya cada vegada per cada Copla , y per la Oracio , quatre cents dias de Indulgencia ; y lo mateix guanya qualsevol , que devotament oyga cantarlos devant del Sant Mysteri de Cervera .

Se ha de advertir , que si be en ells , apar , que parlàm solament al Sant Mysteri de Cervera , o a las Particulas de la Creu , y Gotas de la Sanch de Christo , en que consisteix : no obstant , parlàm principalment à aquell

60 *Modo de fer la Novena*

Senyor, que morí en la Creu,
y derramà en ella la sua Sanch.
Y tot se fa, pera imitar a la
Iglesia Nostra Mare, que en los
Hymnes, y Antifonas de la Creu,
apartambe, que solament párla
a ella, com si tingues sentit;
dientli: O Creu, Deu te salve!
O Creu, salvans a nosaltres! y al-
tras expressions semblants. Pero
la veritat es, que párla prin-
cipalment a Christo, usant de
aqueix estil; ja pera honrar mes
al mateix Christo, pnes per hón-
ra de ell, párla aixi a la sua Creu,
que encaraque tant sagrada, es
una cosa insensible; ja pera ex-
citar mes nostra ternura, ab
aqueix modo figuràt
de parlar.

GOIGS

GOIGS DEL

S A N T

MYSTERI DE CERVERA.

DIvina Prenda , y Tresor,
Sant Mysteri de Cervera :
De Vos nostre cor espéra
Consol , amparo , y favor.

Per estranyas contingencias
De Roma foreu portàt ,
Y algun temps casi ignoràt ;
Mes tot eran Providencias :
Pues nos mostraba el Senyor ,
Que qui os enviaba , Ell era .
De Vos nostre cor espéra
Consol , amparo , y favor.

Ab triunfo singular
Obligà també al dimoni ,
A que donàs testimoni :
Que el Cap Christo os va aplicar :
Y ab nou atractiu , y honor ,
Que aixi sou de la Creu Vèra .
De Vos nostre cor espéra , &c.

Per

Per aixo als sis de Febrer
 Del any mil cinch cents quaràta,
 Se volgue ab porfia santa
 Dividirvos: no pot ser:
 Un Mysteri tot de Amor
 No consent fòrça estrangera.
 De Vos nostre cor espéra , &c.
 Dobláreu lo dur Acer,
 Y partit ab Dits Sagrats,
 Quedaren ensangrentats
Lo Ganivet , y Paper:
 Pera evidència major
 Tot encára persevéra.
 De Vos nostre cor espéra , &c.
 Una Gota de Sanch pura
 Se distingi luego en Tres,
 Que de la Trinitat es
 La mes Divina Figura:
 Sanch de Nostre Redemptor,
 Sanch , que adoràm verdadera.
 De Vos nostre cor espéra , &c.
 La Capélla, en que es va obrar
 Tant gran Mysteri , a Maria
 En la Concepcio tenia
 Tambe per son Titular;

Lo Fill era lo Obrador,

Ella fou la Medianera.

De Vos nostre cor espéra, &c.

Al mateix temps un gran Tro

Oynt tots, lo cel sere,

Lo Poble concorregue,

Com per una inspiracio:

Mysteri fou lo clamor,

Mysteri la veu primera.

De Vos nostre cor espéra, &c.

Despues sempre haveu estat

Reparo en totas desgracias,

Y universal Font de gracies

A aquells, que os han invocat:

Sols nos demanàu Dolor

De las culpas, y Fe entera.

De Vos nostre cor espéra, &c.

Plujas, quant vos las pregàm,

Trahentvos en Professió,

Son seguras; y si no,

Lo que nos conve, alcançàm:

Sou de tot lo Infern Terror;

Sou del Cel certa Carrera.

De Vos nostre cor espéra

Consol, amparo, y favor.

Cren,

Creu, y Sanch del Redemptor,
 Sant Mysteri de Cervera :
 De Vos nostre cor espéra
 Consol , amparo , y favor.

V. Tuam Crucem adoramus Do-
 mine.

R. Et tuam gloriosam recolimus
 Passionem.

O R E M U S.

Deus , qui Unigeniti Filii tui
 pretioso sanguine vivisicæ
 Crucis vexillum sanctificare vo-
 luisti : concede quæsumus ; eos ,
 qui ejusdem sanctæ Crucis gau-
 dent honore, tua quoque ubique
 protectione gaudere. Per eun-
 dem Christum Dominum no-
 strum. **R.** Amen.

ALTRE MODO DE FER LA NOVENA DEL SANT MYSTERI DE CERVERA: O DEVOCIO DELS NOU DIVENDRES, EN HONRA SUA

LO Sant Mysteri de Cervera, per lo que es en si, y per los Mysteris, que ab los seus estupendos Prodigis nos representa, es una Reliquia tant Divina; que no se contentan sos Devots de ferli la Novena, reduida al espay de nou dias seguits, y confessant, y combregant en un de ells, o en lo de Accio de gracies. Sino que, a mes de aixo, com per una part, lo manifesta Nostre Senyor ab aquells estupendos Prodigis en un Divedres; y per altra part, lo Divedres es lo dia de la semmana, en

en que Christo ; que es lo que principalment considera la mateixa Novena ; clavat , y derramant , entre gravissimas Penas, la sua preciosissima Sanch en la Creu, mori en ella per nosaltres : la fan de altre modo , extenentla a nou Divendres , y per aixo en certa manera a nou setmanas, acompañantla ab nou Confessions , y Comunions.

Lo primer pues , en cadau de estos Divendres , ab especial diligencia , y devocio , confessan , y combregan , en honra del Sant Mysteri de Cervera , y de tots los Mysteris , que se representan en ell . Y despues , avivant aixi mateix , quant pugan , la devocio , y fervor , diuen las Oracions que estan posadas pera la Novena ; suplicant tambe al ultim lo favor particular , que desitjan ; y variant tambe per son ordre , la commemoracio de la Pena , que

que patí Christo clavàt , y derramant la sua Sanch en la Creu; en lo primer Divendres posant la commemoracio de la primera; en lo segon la de la segona; y aixi en los demès. Los que no poden fer asso ab Llibre ; despues de haver confessat , y combregat, dinen las mateixas Oracions, que al ultim del Prolech , se senyalan pera ells : es a saber , nou Pare Nostres , nou Ave Marias, y nou Gloria Patris, en honra del Sant Mysteri de Cervera , y de tots los Mysteris , que sens representan en ell ; y tres Salves a Maria Santissima , en reverencia de la sua Purissima Concepcio. Los Sacerdotes poden en los nou Divendres dir la Missa en lo Altar , y ab la intencio que vullan , resant despues las Oractions de la Novena.

Aquest altre modo de fer la Novena del Sant Mysteri de Cervera,

vera, o Devocio dels nou Divendres en honra sua, no i ha dupte, que es molt mes accepte a Deu, y molt mes eficas, pera alcançar qualsevols gracies, que lo primer. Se ha de procurar, que los nou Divendres sian en nou setmanas seguidas; encaraque, si i ha causa pera aixo, be se podran interromper, y despues continuar quant antes: y en lo ultim Divendres, o en altre dia no molt distant, se han de donar gracies, com en la Novena.

NOTICIA

HISTORICA DEL

SANT MYSTERI DE CERVERA.

I. Sera ésta Noticia dels

Camins, per los quals

Deu nos envia, y dels Prodigis, ab que nos manifestà la Divina Reliquia del Sant Mysteri de

Cervera; del Aprecio, ab que en Cervera fou luego, y continua en ser venerada; de son

Robo, Restitucio, y Traslacio; y del Aument, despues, de sos

Cultos: tot ab aquellas Particulatritats mes notables, que en los de

Cervera, y en los demes, pugan fomentar la sua Devocio. Pues

aixo es lo propri, pera ferli tots devotament la Novena, que es

nostre assumpto. Lo que asseguràm es, que nos posarà cosa

en la mateixa Noticia, que no

cons

conste ab fonaments gravissimis. Perque lo que pertany als Prodigis, se ha tret dels Actes originals de dos Informacions, que se guardan autenticas en lo arxiu de la Iglesia Major de Cervera; principalment dels de la primera de ellas, que es copiofissima, y que se prengue lo dia immediatament despues, que Deu obrà estos Prodigis: y lo demes, o tambe de Actes originals, o de altres Documents certos, o de la Tradicio perpetua, contestada, e incorrupta: examinat tot, y conferit entre si, ab gran diligencia, y severitat. Alguns punts se individuaran mes, pera servir a la devota curiositat, y memoria de tots; especialment aquells, que ja molts ignoraban en Cervera, y solament se han pogut averiguar, y posar en clar, a força de treball, y combinacions. En los altres sera molt breu

breu la Noticia , per necessitar-nos a aixo , la idea , y circunstancias de la Obreta.

2. En lo any mil cinch cents vint y set , en que lo Emperador de Alemania , y Rey de Espanya Carlos Quint , tenia guerra ab lo Summo Pontifice Clement Sete ; no com Summo Pontifice; sino per diferencias de dominis temporals , y com Aliat contra ell , ab la Republica de Venecia : pati la Ciutat de Roma del Exercit del mateix Emperador, lo Saco mes espantós , que jamay haja patit ; ni encára , quant la saquejaren los Godos , y los Vandalos , Nacions barbaras , y infiels . Ni fou aixo solament per los robos de aquest Saco ; la suma dels quals importà mes de vint millions de Escuts de or Romans; sino molt mes per las enormes cruyeltats , per las infames insolencias , y sobre tot per los horribles

ribles sacrilegis , principalment contra las Reliquias , que tenian algun precios adorno , y contra las Custodias , y Globos , en que se guardaba lo Santissim Sagrament del Altar . Duraren aquestos infernals desordres desde el dia sis de Maig , en que fou entrada la Ciutat , afins alguns mesos despues ; estant lo afflit Pontifice , sitiàt entretant , estreitissimament , en la Ciutadela del Castell de Sant Angel . Y eran a la veritat , pecats gravissims de aquells , quels cometeren . Los quals , com sol succeir , no sen pugueren alabar molt temps ; pues casi tots , en breu , moriren miserabilissimament , en los mateixos contorns de Roma . Pero eran juntament casti hs manifestos , ab que ja la Misericordia del Senyor havia amenassàt als Romans , ab varios avisos de senyals prodigiosos , pera que apla-

aplacassen la sua Ira. Y ells non
feren cas. Per lo qual, y per aixo
mateix , que aquella Ciutat te-
tanta obligacions de ser Santa,
obligà a la Justicia Divina, a que
la castigàs ab major rigor per
sos pecats ; pues verdaderament
estaba molt estragada de vics ;
per mes que la governassen bons.
Summos Pontifices : com o era
Clement Sete , encaraque tal ve-
gada no tant intelligent en em-
pendrer, y dirigir guerras. Tam-
poch se poden atribuir aquells
desordres al Emperador Carlos
Quint ; suposat , que succeiren
per repentina resolucio , que
prengueren sos Capitans , de si-
tiar a Roma ; y ell nou sabia , ni
o podia saber, perque à las horas
estaba en Espanya. La causa pues
de tantas enormitats , y sacri-
legis fou , que lo seu Exercit ,
que era de trenta a quaranta mil
homes, si be tenia alguns Soldats .

Espanyols, y Italians, temerosos de Deu; pero molts altres no o eran: y sobre tot, se compofaba de mes de vint mil Alemanys, tots inficionats ja, y furiosos ab la heretgia de Lutero; que sis anys antes havia començat a publicarla. Y havent mort en lo primer assalt lo Duch Carlos Lluis de Borbon, General del Exercit, de qui podia esperarse alguna moderacio; perque a lo menos no era heretge; y no faltan Historiadors, que diuen, que no tenia intencio de saquejar a Roma: entrà en son lloch, y comandà tota la Tropa lo Príncep Filibert de Orange, home de condicio fiera, y oblitinadissim Luterà.

3. Tot lo qual havem volgut resumir aqui, per principi de nostra Noticia; lo primer, perque per occasio de aquest Saco, de la manera, que veurem luego, nos

nos vingue la Divina Reliquia
del Sant Mysteri de Cervera. Y lo
segon , perque , quant , parlant
del Sant Mysteri de Cervera , se
parle , com es natural , de aquest
Saco ; sabuda la veritat , nos fassa
injusticia a ningú . Y peraque
alabèm la Providencia Divina ,
que en totas sas disposicions , y
permissions es Justa , y Bona .
Y li donèm gracies , per haver
tret de aquells mals nostre be ,
en tant Divina Reliquia , quens
envià . Y principalment , peraque
venerèm ab mes fervor , y ab tot
lo culto , y magnificencia possí-
ble , la mateixa Reliquia ; consi-
derant , que ab aixo , desagra-
viàm , molt en particular , la Hon-
ra de Deu , tant ultrajada en
aquell Saco . En lo qual , a mes
de lo que havem dit , cónsta ,
que determinadament se feren
grans irreverencias al tros prin-
cipal de la Creu de Christo , que

ha en Roma , y que se guarda ab summa veneracio en lo Vaticano ; llevantli la plata , y or , y pedras preciosas, ab que estaba adornat ; y deixantlo per terra , com una cosa vilissima : de manera , que se tingue a Providencia miraculosa de Deu , el que Clement Sete lo pogues recobrar . Y lo mateix succeiria a altres Lignum Crucis . Y verisimilment al Nostre . Perque no es creible , que estigues antes , sens ningun adorno , com estava , quant nos vingue ; sino que ja li havian llevat , ab desprecio de ell , los que tenia .

4. En aquest Saco , pues , un Soldat ras Espanyol , que militaba en aquell exercit de Carlos Quint ; fos lo que fos , si per la pietat , que apar tenia , se abstingue dels desordres , que cometian sos companys ; prengue un Lignum Crucis , que ell , o per

uns arguments , o per altres, judicà certissimament verdader. Y ab aquesta persuasio, haventlo guardat ab gran diligencia tot lo temps , que se detingue en Italia ; despues, obtinguda la llicencia de retirarse del Survey, tornant a lo interior de Espanya, pera descansar en sa Patria ; també lo portaba, com un gran tresor. Pero volgue Deu , que passant per Catalunya , y arribant a la Vila de Martorell , quatre lleguas mes ença de Barcelona, enves Cervera , y deu lleguas lluny de aquesta; caygues en una malaltia, de que mori. Y conduint-lo al Hospital , lo confessà alli, y assistí ab molta caritat fins al ultim, un Sacerdot pio , y prudent, natural de Cervera, que se anomenaba Jaume Albésa; y a las horas era Vicari de aquella Vila. Aquest lo consolà molt , y ell també li quedà molt agrait. Y en próba

de aixo , li manifestà , y entregà la Reliquia del Lignum Crucis , que portaba , assegurantli una , y moltas vegadas , que era verdadera ; y dientli , que si Nostre Senyor li restituia la salut ; volia , que en tot cas lai tornàs : pero si la Divina Magestat disposàs altrament de sa vida ; absolutament lai donaba . Y poch despues mori en lo mateix Hospital .

5. Y aixo es , lo que unicamente se pot ara dir de cert , o ab fonament grave , de la Reliquia del Sant Mysteri , antes de venir a Cervera : sens haveri ni Escrits fidedignes , ni Tradicio sólida , pera afirmar altra cosa . De manera , que la veritat del seu Lignum Crucis , si que se sab ab tota certitud : y no perque lo Soldat la asseguraba molt ; pues no podem prudentment donarli tanta fe : sino per los estupendos Prodigis , ab que lo Senyor despues la

la manifestà. Pero en lo demes, ni se sab de quina Iglesia, o de quin Particular era aquesta Reliquia; ni ab quina occasió, o en que puesto de Roma, la pogue lo Soldat pendrer; ni com se deya aqueix Soldat; ni de quina Patria era; ni de quina Provincia de Espanya; ni, en una paraula, res mes, de lo que havem dit. Lo que no déixa de causar admiracio. Perque no es verisimil, que lo Reverent Jaume Albésa no sabes, sobre lo assumpto, algunas otras particularitats, que no tocassen al sigillo de la Confessio, y que, per consequent, las pogues comunicar. Ans be, que las comunicaba, cónsta per lo que diuen los Testimoniis de la primera Informacio. Pero cónsta de modo, que, quant los llegim, donantnos al principi esperança de alguna llum; despues proseguint, nos deixan luego del

tot en obscuras. Perque lo tercer Testimoni , que es un Sacerdot , diu , que estant ja pera entrar en la Capélla de Sant Nicolau , la tarde , en que en ella se parti la Reliquia ; lo Reverent Jaume Albésa contaba al Rector del Tarròs lo modo , ab que havia hagut lo seu Lignum Crucis : y immediatament , sens parlar mes de asso , ajústa , que perque ell jal sabia , sen anà a buscar las claus , pera obrir lo armari de la Capélla . Y lo Testimoni dese , que es un Cavaller , testifica , que junt ab lo Paper blanch , dintre del qual estava lo Lignum Crucis , i havia una esquela escrita , que deya : = Aquest Lignum Crucis encomanà al Sacerdot Jaume Albésa ; = y afirma , que i havia escritas altras paraulas : pero , ni molt , ni poch , explica , o insinúa , quinas eran aquellas altras paraulas escritas ; sino que

pássa

pássa avant. Tot lo qual sis considera ab alguna reflexio; y juntament lo total silenci dels altres Testimonis sobre las particularitats, que se ofereixen luego, y desitjariam saber; y el no havernos quedat document algun de aquell temps, pera saberlas; y lo haverse perdut la Tradicio, si, com es molt factible, lai havia de elles: apar ques pot dir, que en aquesta mateixa obscuritat se veu clarament la Providencia del Senyor. Lo qual, enviantnos de Roma, per contingencias, y Camins tant estranys, aquesta Divina Reliquia; volia si, que sabessem, quens havia vingut per occasio de aquell horrible Saco: a si de que venabantla, li desagraviassem, segons havem dit, fa Honra, tant ultrajada. Pero fora de aixo, no volia, que sabessem, per quins meidis humans, o qualicvol altra curiositat. Pera que de aquel modo,

regoneguessem, que Ell era, y no
home algu , qui nos la havia en-
viat. Y fixos en aqueix pensa-
ment verdader, sens divertirnos
a altre objecte, empleassem sola-
ment en correspondrer a sa Lli-
beralitat, y Bondat infinita, tot
nóstre agraiment, y amor. No
obstant, apar tambe, que se pot
assegurar, que aquell Soldat, a lo
menos quant mori, era just Pos-
sessor de dita Reliquia. Perque,
a mes de que era devot, y en
la hora de la mort la tenia sens
escrupol; tampoch sobre lo ma-
teix lin feya, nin tingue ell pera
si propri, son Confessor. Lo que
a ningú dèu admirar. Perque,
fora de altres titols, que i podia
haver; una Reliquia presa, o tro-
bada en la confusio de un Saco
tant furios, y de una Ciutat tant
gran; es molt natural, que no
se sabes a qui pertanyia: y aixi
que se la pogues licitament que-
dar

dar qualsevol, que primerament la ocupàs. Sia lo que sia, los estupendos Prodigis, ab que Deu la manifestà en la Iglesia Major de Cervera, transferiren certissimament a aquesta lo Domini de ella, pera be de tots.

6. Per la mort del Soldat, quedà la Reliquia absolutament del Reverent Jaume Albésa. Lo qual guardantla tambe sempre ab gran aprecio; sent ja de edat, se retirà a residir en la Iglesia Major de Cervera sa Patria; y en aquesta Iglesia, pera tenirla més segura, la deposità.

7. Aquesta Iglesia, situada al extreua de la Ciutat, que mira al mitg dia, perque aqui antes habitaba lo mes principal de la Poblacio; està dedicada a la Gloriosissima Assumpcio de Maria Santissima Senyora nostra, y es la Parrochial de tota Cervera. Sa obra es antiga; y encara que

per los molts Actes , y Manuscrits, que ab las guerras, y altras desgracias se han perdut en Cervera, no se pot determinadament senyalar lo temps , en que se acabà de fer : no obstant de algunes gravaduras , que te , y de altres arguments se collegeix , que poch despues del any mil y tres cents , estava ja fabricada. Es tambe de excelent arquitectura , y magnifica , ab tres bellas naus , que li donan gran capacitat , y desembaras ; aixi pera los numerosos concursos dels Moradors de Cervera, y del Veynat; com tambe pera las Professons, y altras funcions, que a vegadas se fan dintre de ella. Es tota de pedra picada, ab proporcionadas Capellas fondas , que a un costat, y altre, y tras lo Altar Major, la rodejan. Y una de ellas, ampla vint y tres palms , alta quaranta set, y fonda vint y dos ; que mirent

rant al Altar Major , cau a ma
dreta , y ve a ser en lo mitg de
aquella part ; està dedicada a la
Santissima Trinitat, a la Purissima
Concepcio de Maria Santissima,
Verge, y Mare de Deu, y al Glo-
rios Sant Nicolau , Bisbe de My-
ra : y de estos tres objectes ha-
vian estat sempre las tres domi-
nants, o principals Imatges, collo-
cadas sobre son Altar en lo re-
taule ; sols que ara, en lo retaule
nou , ques feu alguns anys ha,
i fàlta (lo que se hauria de su-
plir) la Imatge de la Santissima
Trinitat . La mateixa Capélla te-
la especialitat notable , de que
en ella , desde lo any mil tres
cents y dínoü, baix las tres Invo-
cations ditas , està fundada la
Confraria de Sacerdotes (tambe
en algun modo i son cadímesos
los Seculars) de la Iglesia Major
de Cervera , que absolutament
anomenàm la Confraria de Sant

Ni-

Nicolau. Ja en lo any mil cinch cents quaranta, se anomenaba així; part per brevedat; y determinadament per la gran devocio, ab que, desde temps molt antich, los Confrares Sacerdots de la mateixa Confraria, veneraren a aquest Santissim Bisbe: fentli ells, y continuantli a fer sos Successors, una Festa molt lluida tots los anys. Pero en la realitat, així la Confraria, com la Capélla, ha tingut sempre, y te de present, en lo lloch, que per sa dignitat los tóca, a mes de Sant Nicolau, los dos altres Grans Titulars, que havem dit. Y ab aquesta distincio, y ordre, los expréssa Pere Giscasfrè, en lo capitol quint del llibre primer del Triumfo del Sant Mysteri de la Vera Creu de Cervera. Aont escriu lo seguent: = En la Iglesia Major de Cervera i ha altra Confraria antiquissima de la Santissima Trinitat, de la Puris-

Purissima Concepcio de Maria,
y del Glorios Sant Nicolau , Bis-
be : la qual se institui en lo dia
de la Pascua del Esperit Sant del
any mil tres cents dinou : y la
administracio de ella pertany als
Priors de la Iglesia , que son dos
Sacerdots , elegits cada any per
vot dels demes : y també i son
admesos los Seculars,&c. Y apre-
cia tant la Molt Illustre Confra-
ria la gloria , verdaderament es-
pecialissima , y que molt pocas
Confrarias de aqueit Mysteri
tindran , de fer initituida , desde
temps tant antich , baix la Invo-
cacio de la Puríssima Concepcio
de Maria Santíssima ; que a tots
los Sacerdots , que admet de nou ,
en lo Jurament , que antes han
de prestar , los obliga a fer parti-
cular mencio de la mateixa glo-
ria. Y aixi diuen tots : = Jo N.
juro a Deu Nostre Senyor , y als
quatre Sants Evangelis , que ob-
serva-

servare, y cuydare, que se obser-
ven las Ordenacions, y Estatuts
de aquesta nostra Confraria de
la Puríssima Concepcio de la
Verge Maria, Mare de Deu,
y Mare, y Senyora Nostra,&c. =
Tot lo qual havem volgut dir,
no perque i haja algun dubte
sobre los tres Titulars, que te,
y ha tingut sempre la Capella,
y Confraria, que anomenam de
Sant Nicolau; que no ni ha, ni
ni pot haver: sino pera posar o mes
en coneixement de tots. Ja que es
una Veritat, que te correlacions
tant solidas, y tant devotas ab
los Mysteris, que segons expli-
carem en lo Prolech a la No-
vena, sens representaren en los
estupendos Prodigis del Sant
Misteri de Cervera, obrats en
aquesta Capella: Pero tornant
a nostra Noticia Historica; en
aquesta Capella, per ser tant
propria dels Molt Reverents Sa-
cerdots

cerdots de la Iglesia Major de Cervera, y per ser ben assegurada ab una reixa de ferro al devant: estaban en custodia alguns deposits, que varias Personas confiaban a la mateixa Iglesia. Y se posaban en lo armari gran, que te encára en la paret del costat,fondo dintre de la mateixa paret,a la part del Evangelí: tancat aquest armari ab dos claus, que guardaban los dos Priors de la Confraria.Y aqui tambe deposità la Reliquia del seu Lignum Crucis lo Reverent Jaume Albésa.

8. No se sab en quin any; com tampoch en quin tornà a Cervera, ni en quin assistí al Soldat moribundo en Martorell. Pero se sab, que per lo menos al ultim del any mil cinch cents trenta nou, la tenia ja depositada en aquell armari: y sino ell mateix,ningu casí la coneixia.La sua intencio, y desitg, segons conta lo

lo Testimoni tercer, (quant no determinarem altra cosa , y citarem Testimonis; entendrem sempre los Testimonis de la primera Informacio) era, de fer treballar una corona de plata pera una Imatge de Maria Santissima; y de fer posar engastat , en lo remate de ella , lo seu Lignum Crucis. Sobre lo que podem dir , que lo Devot Sacerdot logrà de la sua intencio , y desitg , molt mes de lo que podia entendrer. Perque no podia ell a las horas encara pensar, que la Reliquia de aquest Lignum Crucis , la qual per los Camins, que se han referit, havia Deu enviàt a sa Patria ; pujas a ser tant gran , tant alt , y tant resplendent Adorno de la Corona, y Glorias de la Reyna del Cel, y Terra ; com o fou despues , y o sera sempre , per los estupendos , y mysteriosos Prodigis , ab que lo Senyor la manifestà . Tin-

gas

gas present lo que dignerem en
lo Prolech a la Novena , parlant
dels Mysteris de la Encarnacio
del Fill , y Verbo Divino , de la
Virginitat de Maria , y de la sua
Purissima Concepcio . Y acer-
quemnos ja mes a aquestos Pro-
digis; los quals; tornant a pendrer
la Providencia Divina son primer
rumbo del Saco de Roma ; co-
mençaren per lo major enemic
de la Creu de Christo , y per qui
menos se podia pensar.

9. Fou lo cas, que en lo Lloch
del Tarròs del Bisbat de Urgell,
situat en lo Camp de Urgell , y
que dista tres lleguas de Cervera;
acostumaban , com acostuman
encara, anari varios endemoniats;
per haveri en la Iglesia de aquell
Lloch , una Reliquia de la Glo-
riosia Verge , y Martyr Santa Ce-
cilia, Santa especialment Poderosa
contra los mals esperits, y Titular
de la mateixa Iglesia: per virtut de

la qual Reliquia, curaban, y curan molts. Succei pñes, que lo Parroco , o Rector de aquest Lloch , que se anomenaba Joan Mongay ; exorcisantlos ; a mes de la Reliquia de Santa Cecilia, los aplicaba sempre , un, que en la sua Iglesia pensaban tots , que era Lignum Crucis. Pero los dimonis , havent callat antes; en lo any mil cinch cents trenta nou , començaren a dir per boca dels endemoniats , que nou era; sino que era un tros de fusta ridicul ; y sen burlaban ab mófa: ajustant , que en Cervera si , que ni havia de verdader. Lo Rector era home prudent ; y requirit per sos Feligresos , que sabian lo que deyan los mals esperits, y volian tenir bon Lignum Crucis ; considerant per altra part, que los dimonis conjurats ab lo Lignum de la sua Iglesia , en efecte no eixian dels Cossos; y que

y que si be son Pares de la mentida , Deu a vegadas los fórça a dir la veritat: al ultim de aquest any mil cinch cents trenta nou, vingue a Cervera , pera informarse , quins Lignum Crucis i havia. Y com ell júra en lo seu Testimoni; un Sacerdot, (de qui despues se parlarà molt) Amich seu , y Amich del Reverent Jaume Albésa, li diguè, que aquest, en lo armari de la Capélla de Sant Nicolau, ne tenia depositat un, del qual feya gran confiança. Per lo qual accompanyàt del mateix Sacerdot, y de un Cavaller de Cervera, tambe Amich seu, anà luego a trobar al Reverent Jaume Albésa : suplicantli, que pe-raque Deu fos mes honràt en la sua Iglesia , pera consol dels seus Feligresos , y pera obligar mes als mals esperits , a que is-queszen dels Cossos humans ; se servis concedirli aquella Particula

cula del seu Lignum Crucis, que li fos ben vista. Y encaraque, no sens alguna dificultat, finalment alcançà de ell, què li prometes, la que commodament sen pogues tallar; sempre, y quant tingues feta una Creu de plata, de que li parlà, y en que volia collocarla, pera portarla al Tarròs ab la reverencia deguda. Ab que content, y agrait, donà providencia, que un Argenter de Cervera, que se deya Francesch Pinyes, li fes luego la Creu.

10. No era lo Rector del Tarròs, ni sos Feligresos, qui se havia de quedar ab la Particula, que desitjaban; y que tenian ja promesa. Pero Deu, que sens dubte, per altre camí, los recompensà la bona voluntat; volia valerse de ells, y de la sua devocio, pera manifestar ab multitud, y grandesa de Prodigis la Divina Reliquia del Sant Mysteri

teri de Cervera, en lo dia, que ja se acercaba. Y per aixo disposà, que se encenguesen mes en sos desitgs ab dos cosas; las quals antes, com se infereix de la Informatio, la una no la sabian, y la altra no la havian reflexionat.

II. La que no sabian, consisteix en un Prodigio, que havia ja succeit (no sabem lo temps, sino que succei en un Divendres, entre dotse, y tres de la tarde) en lo Lignum Crucis del Reverent Jaume Albesa. Lo qual contà al Rector del Tarròs lo Argenter Francesch Pinyes, que li feya la Creu de plata, y per mans de qui passà. Y es, que separant aquest, per ordre del mateix Reverent Jaume Albesa, ab la punta de un ganivet, en la sua oficina, una esquerdeta, que lo seu Lignum Crucis tenia: la esquerdeta separada tenyi de Sanch, lo que tocaba del paper, sobre el qual

se

se feu la separacio. Demanera,
que Francesch Pinyes sen espan-
tà molt: y retallant ab unes esti-
foras lo paper tenyit, lo engastà
juntament ab la esquerdeta, en
una Creu de plata de la Iglesia
de Artesa de Segre; (es una Vila
del Bisbat de Urgell, situada a la
ribera del riu Segre, y que dista
set lleguas de Cervera) a la qual
Iglesia donaba lo Reverent Jau-
me Albésa aquella Particula del
seu Lignum Crucis.

12. La que no havian refle-
xionat, ni tal vegada havian entes,
per no tenir a las horas, com es
molt factible, noticia alguna de
tal armari, ni de tal Capella
de Sant Nicolau; fou, que entre
los endemoniats, per boca dels
quals deyan los mals esperits,
que lo Lignum Crucis de la Igle-
sia del Tarròs no era verdader,
y que en Cervera ni havia de
verdader: un dimoni, per boca

de una endemoniada , especificà
mes las circumstancias ; y ajustà,
que lo verdader , que i havia en
Cervera , del qual parlaban ; es-
taba tancat en un armari de la
Capella de Sant Nicolau ; y que
tenia la particularitat de ser de
aquella part de la Creu, a la qual
Christo , quant estava crucificat ,
tenia aplicat lo Cap : y dit asso ,
manifestant la violencia , ab que
o havia dit , llançà un crit for-
midable.

13. Apressurà pues , tant com
pogue , lo Rector del Tarròs ,
que se li acabàs de fer la Creu
de plata . Y tenint noticia , que
ja estava acabada ; acompañat
de dos Feligresos seus , lo un Bat-
lle , y lo altre Jurat del Lloch ,
en lo dia sis de Febrer del any
mil cinqu cents quaranta , tornà
a Cervera . Era aquest lo dia ,
y any , en que havia de fer lo
Cel ab Prodigis, la primera Festa

del Sant Mysteri de Cervera; y començarla tambe Cervera, com veurem. Y havent lo Rector del Tarròs parlàt ab los que havia de parlar, y despues del mitg dia a hora de Vespras anat a la Iglesia Major; hagut tambe lo consentiment dels Molt Reverents Priors de la Confraria, sens lo qual lo Reverent Jaume Albésa no volgue se fes res; oberta la Capélla de Sant Nicolau, y estant ja en ella los que havian de entrevenir a la funció: succeíren aquells Prodigis. Pero antes de referirlos, peraque sen forme mes clara, y mes viva idea, convindra advertir algunas cosas, que estan tambe juradas en las Auténticas.

14. Se ha de advertir pues, que las Personas, que al obrarse los Prodigis, estaban dintre de la Capélla de Sant Nicolau, eran per lo menos setze; perque,

a mes

a mes de las deu , que anomenarèm , i era lo Juràt del Tarròs , com cónsta de varios Testimonis : y com cónsta del Testimoní primer de la segona Informació , i havia cinch Sacerdots ; los quals tots eran Comunitaris de Cervera . No obstant los principals , o los que mes de cerca observaren lo que passaba , y per aixo foren en la primera Informació citats Testimonis de vista , y no saltres los anomenarèm ; eran , com ja havem dit , deu , cinch Sacerdots , y cinch Seculars . Los cinch Sacerdots , tots tambe , menos lo primer , de la Comunitat de Cervera ; eran : lo Rector del Tarròs , Joan Mongay , que esperaba rebrer luego la Particula del Lignum Crucis , y a aqueix si tenia ja alli previnguda la Creu de plata ; lo Reverent Jaume Albésa , que ab tota serietat lai volia donar ; lo Reverent

Geróni Esteve, que aquell any
era Prior en Cap de la Confraria
de Sant Nicolau, y havia vingut
pera obrir lo armari; lo Reve-
rent Doctor Bartomeu Amorós,
Doctor en Theologia, fill del
Lloch de Montfalcó en lo Camp
de Urgell, que era aquell Sacer-
dot, que havia donat noticia al
Rector del Tarròs del Lignum
Crucis del Reverent Jaume Al-
bésa; y lo Reverent Domingo
Mateu Vicens, que trobantse allí
sens particular motiu, que sa-
piàm, despues, com veurem,
deixà lo Ganivet, ab que se pro-
curà partir la Reliquia. Y de
estos cinch Sacerdotes los tres,
es a saber lo Reverent Jaume
Albésa, lo Reverent Geróni Es-
teve, y lo Doctor Bartomeu
Amorós estaban revestits ab So-
brepellis, y Estola. Los cinch
Seculars eran: Joan Ripoll, Pa-
ges, y Batlle del Tarròs, que ab
un

un Jurat del mateix Lloch, segons ja diguerem, havia vingut acompanyant a son Parroco; Don Pere de Alentorn, de una familia molt illustre, y antigua de Cervera, que junt ab lo Doctor Bartomeu Amorós, havia intercedit ab lo Reverent Jaume Albésa, pera que donàs la Particula del seu **Lignum Crucis** al Rector del Tarròs; Francesch Pinyes, aquell Argenter de Cervera, que havia fet la Creu de plata, y assistia pera engastar luego en ella la Particula; Antoni Espigò, Teixidor, tambe de Cervera, que hospedaba en sa casa, y vingue a acompanyar al Jurat del Tarròs; y Jaume Riera, Sastre de La Rabassa, Lloch de la Sagarra a dos lleguas de Cervera, que havent vingut a ésta, pera parlar ab Don Pere de Alentorn; dientli, que estava en la Capélla de Sant Nicolau, lo ana a trobar allí.

15. Se ha de saber tambe, que pera fer la divisio del Lignum Crucis, havian destinat la Ara del Altar de la Capella; y sobre la mateixa Ara tenian ja desplegats uns Corporals, ab dos ciris encesos, un a cada part. Y estant aixi preparat lo Altar, lo Reverent Geroni Esteve obri lo armari de Sant Nicolau; del qual, guiantlo lo Reverent Jaume Albésa, que sabia aont tenia son deposit, prengue una caixeta tancada, que per no trobarli la clau, hagueren de despanyar; y de aquesta caixeta, que era de un altre Comunitari, y en que i havia altras coses, que no diuen los Testimonis quinas eran, trague una capsela; y de ésta una bol a petita de brocat vermell, o de seda vermella teixida ab or; y de la bolsa lo Lignum Crucis, que estava embolicat ab un Paper, tenint junt una esquela escrita;

crita ; y desplegant lo Paper , veren tots en ell lo Lignum Crucis , que lo Reverent Jaume Al-bésa regonegue ser lo seu ; y Lignum , y Paper los posà sobre los Corporals , y Ara del Altar : tot ab gran reverencia. Lo Paper era blanquissim , y sens la menor tåca , com o juran ab especial asseveracio tots los deu Testimonis ; y era quadrilongo de quatre dits de llarch , y de tres de ample , a poca diferéncia . Lo Lignum Crucis , com lo Testimoní quint nota , era de color casi negre , un poch cendrosant ; y tenia un traves de dit de llarch , y la sexta part de ample , tambe a poca diferéncia . Las quals dimensions , aixi del Paper , com del Lignum Crucis , designan ab ràllas los Testimonis en las Auténticas .

16. Posàt ja , y descubert lo Lignum Crucis sobre los Corporals , i hague algun dupte ,

y detencio acerca quil partiria. Perque lo Reverent Jaume Albesa, ab molta cortesia, convidà al Rector del Tarròs, a que ell mateix sel partis, y se quedàs ab la Particula, que fos de son gust. Y escusantse aquest, ab que no estava revestit de Sobrepellis, y Estola, pera partirlo ab la deguda decencia; y dient los altres, que millor que tots o faria lo Argenter Francesch Pinyes, per la práctica, que tenia de semblants fraccions; respongue ab gran resolucio Francesch Pinyes, que de ninguna manera o volia fer, ni encaraque li donassen tot lo Mon: que o fesssen los Sacerdots, als quals pertanyia tractar las cosas sagradas: y que no fos cas, que li succeís altra vegada lo que li succeì, quant ab la púnta de un ganivet en sa oficina, separà la esquerdeta del mateix Lignum Crucis, pera donarla a la

del S. Mysteri de Cervera. 105
a la Iglesia de Artéfa de Segre; que lo paper, sobre lo qual la separà, se li tenyi de Sanch. Lo qual, apar, fou especial Provi-dencia de Deu que o digues. A fi de que ab aquesta noticia; que segons se collegeix del modo dc parlar dels Testimonis, fabian molt pochs dels que alli estaban; se disposassen tots ab mes reverencia, pera las maravellas, que havian de veurer.

17. Per aquesta resistencia pucs del Rector del Tarròs, y del Argenter, se determinà lo Reverent Jauime Albésa a partir ell mateix lo Lignum Crucis. Y demandant, que li deixassen algun Ganivet, lo Reverent Domingo Mateu Vicens lin oferi un, quen portaba dintre de una vayneta. Era aquest tot de ferro, de una pessa ab lo manech; junt ab lo qual, casi de la mateixa mida que la fulla, tenia uns set dits

de traves de llargaria, y tallaba de una sola part; tot lo que lo feya a proposit pera manejarlo. Era tambe molt pulit, rematant en pûnta arquejada; y encara que solament ample poch mes de un traves de dit, tenia bastantment cos, y lo tall ben acerat, ferm, y agut. Y a fi de que, per la decencia, no reparassen en valerse de ell; assegurà lo Reverent Vicens, que no sen servia, sino pera trempar plomas. Ab que lo prengue lo Reverent Jaume Albésa. Y deliberant ab los altres un poch, com tallaria lo Lignum Crucis, si per lo llarch, ò de traves; resolentse a tallarlo de traves per la estretesa, que tenia; se posà en disposicio de partirlo; y li aplicà lo tall del Ganivet sobre lo Paper, Corporals, y Ara: tenint al un costat al Reverent Geroni Esteve, y al altre al Argenter Francesch Pinyes. Dels quals

quals lo primer , apretant lo dit sobre lo un cap de la Reliquia, y lo segon , posada la ma sobre un cantò del Paper ; asseguraban , que no saltàs Particula alguna.

18. Y aqui los Prodigis. Perque lo mateix dia sis de Febrer, en que la Iglesia fa festa a la Gloriosa Santa Dorotea , Verge, y Martyr , y que aquell any mil cinch cents quaranta, era Divedres; sent Pontifice de la Iglesia Universal Paulo Tercer; Rey de Espanya lo Emperador Carlos Quint; Bisbe de Vich , que a las horas comprenia en sa Diocesi a Cervera , Don Joan Tormo; y Virrey de Catalunya Sant Francisco de Borja : a las tres horas de la tarde , succeiren los estupendos Prodigis , (lo Descubriment del dimoni, que per forçat, fou tambe miraculos , havia ja preceit a part , y a mes de aixo

per la malicia del Descubridor, no mereix la companyia del altres) que en lo Prolech a la Novena diguerem, y explicárem, que havian estat una Representacio magnifica, y copiosa del Mysteri de nostra Redempcio.

19. Casi tots passaren en la Capella de Sant Nicolau, o per diro mes plenament, en la Capella de la Santissima Trinitat, de la Purissima Concepcio, y de Sant Nicolau: y seguint lo mes comu estil de contarlos, los reduirèm a Nou. Advertint, que, com aquestos Prodigis son lo que los Devots del Sant Mysteri mes desitjan saber, y en la realitat son lo mes fundamental de nostra Noticia Historica: mos allargarèm un poch mes en la narracio de ells; mostrant juntament ab las citas dels Testimonis sobre las cosas mes principals, la gran certitud, que tenen. Estos Testimonis

monis en la primera Informacio, que es la que casi sempre se citara, ja se ha dit, que foren deu, y tambe com se deyan, y quinas circumstancias tenian; pero haventlos de citar frequentment, segons se acostuma en semblants relacions, per lo ordre ab que estan posats en la mateixa Informacio; es menester saber antes aquest ordre; y es lo seguent: Testimoni primer, lo Reverent Joan Mongay, Rector del Tarròs: Testimoni segon, Joan Ripoll, Batlle del Tarròs: Testimoni tercer, Doctor Bartomeu Amoròs, Comunitari de Cervera: Testimoni quart, lo Reverent Geroni Esteve, Prior en Cap de la Confraria de Sant Nicolau: Testimoni quint, Francesch Pinyes, Argenter de Cervera: Testimoni sete, lo Reverent Jaume Albesa, Comunitari de Cervera: Testimoni octau, lo Reverent Domingo

mingo Mateu Vicens, Comunitari de Cervera: Testimoni nove, Antoni Espigò, Teixidor de Cervera: Testimoni desè, Don Pere de Alentorn : Testimoni onsè, Jaume Riera, Sastre de La Rabassa. Entre los Testimonis quint, y sete si posà per Testimoni sisè, lo Reverent Pau Salla, Procurador aquell any de la Comunitat, solament a fi, de que testificàs lo Prodigí succeït en la Particula de Artésa de Segre; per haverse trobat ell, quant succeï, en la oficina del Argenter Francesch Pinyes; com aquest o acababa de dir en son Testimoni quint. Los dos pues lo testificaren ab jurament de la manera, ab que quèda referit en lo numero ónse de aquesta Noticia Historica. Tambe citarèm alguna vegada los Testimonis de la segona Informacio; y ja se dira, quant mes convinga, qui eran,
y ab

y ab quin ordre estan. Pero comencèm ara la narracio dels Nou Prodigis.

20. Lo primer, per mes que lo Reverent Jaume Albésa aplicà tota la sua fòrça, (y estava encàra en edat vigorosa, com se infereix de molts indicis, be que ja madúra) pera partir ab lo Ganivet lo Lignum Crucis, y porfià en asso un bon ráto; nil parti, ni li feu mèlia alguna, com o asseguran tots los deu Testimonis. Succeintli juntament una cosa notable. Y es que, segons ell mateix jurà despues en la Informacio; com mes anaba, sentia que li faltaban interiorment las fòrças: y segons jurà Don Pere de Alentorn, que sel estava mirant; li vingue un extraordinari tremolor de tot lo cos. Ab lo que apar, li volia mostrar Deu, que en avant havia de reverenciar mes aquella Reliquia, y no mirarla

rarla ja com solament sua; sino com una certissima Prenda Divina, y gran Tresor, que depositat en Cervera, havia de ser universal pera tots. Ell pues hague de desistir, y confessantlo als altres, suplicà al Doctor Bartomeu Amoròs; de qui ja diguerem, que portaba tambe Sobrepellis, y Estola; que pues era mes jove, y tenia mes força, probàs, si partiria lo Lignum Crucis.

21. Lo segon, no reusà probaro lo Doctor Amoròs; pero estava ja commogut, per lo que havia oit al Argenter Francesch Pinyes sobre lo Prodigí succeït en la Particula de Artesa de Segre, y per lo que acababa de veurer en lo Reverent Jaume Albésa. Per lo qual, antes de emprendrero, se agenollà ab gran reverencia devant de la Reliquia. Y pres lo Ganivet, animat ab la sua bona intencio; que no era sino,

sino , de que , comunicant part
de aquell Lignum Crucis a la
Iglesia del Tarròs , fos mes hon-
ràt ; reculli tant com pogue las
fòrças , pera veurer , si podria
partir . Y pera donar major im-
petu a la accio , alçant mes lo
manech del Ganivet ; li aplicà
lo tall casi al extrem , y prop de
la punta : y a vegadas forcejaba ,
avançantlo , y retirantlo ; y porfià
en lo empenyo un bon ràto , aixi
mateix com lo Reverent Jaume
Albésa . Pero aixi mateix com
lo Reverent Jauine Albésa , no li
feu la menor lesio , o senyal .
Y aixi tambe o juran tots los
deu Testimonis .

22. Lo tercer , ans be de son
nou esforç pera partir lo sagrat
Lignum , non trague altra cosa ,
sino un nou desengany , de que
nol partiria ab lo Ganivet ; y un
nou Prodigí , ab que Deu mostrà ,
que no volia ques partis ab vio-
lencia .

lencia. Y fou que lo tall del Ganivet, per la part, per aont lo aplicaba, que era lo llarch de mes de un traves de dit; se li doblà un poch al un costat, girantseli en alt: y ell mateix, com o júra en son Testimoni, o senti, y reparà luego; y, com o júra lo Testimoni sete, o digue als que allí estaban.

23. Lo quart, no solament se doblà lo tall al Ganivet, per tota la part, per aont lo Doctor Amorós lo aplicaba; sino que tambe per tota la mateixa part, se tenyi un poch de Sanch. La qual Sanch respecte de la altra, que despues, com veurem luego, destillà del Lignum Crucis, quant fon partit; te la singularitat de ser, digamo aixi, mes voluntaria, y espontanea: pues la despedí de si lo sagrat Lignum sens fraccio, ni lesio. De aont als Prodigis del Sant Mysteri de Cervera,

ab que en lo Prolech a la Novena
diguere, que havia representat
Christo lo Mysteri de la sua Vo-
luntarietat, y Amor en derramar
la sua Sanch per nosaltres; si ha
de ajustar aquest altre, que dife-
rirem reflexionarlo aqui, perque
ara se enten millor la reflexio.
Advertim tambe, que aquests
dos Prodigis del Doblament, y
Ensangrentament del tall del Ga-
nivet, que acabam de referir,
si be los testifigan tots los gemes
vuit Testimonis; no obstant lo
Testimoni quint, y lo sete non
parlan res. Pero no es asso, per-
que nols sabessen, o creguessen;
pues juran los altres Testimonis,
que igualment los veren, y re-
gonegueren tots los que estaban
en la Capéila. Sino que se olvi-
daren de dirlos; y anaba la In-
formacio tant severa, que a nin-
gu se interrumpia, ni avisaba,
si queya en algun descuit.

Lo

24. Lo quint, encara que lo Doctor Amorós no advertí a las hòras, sino despues, quant tots o miraren; que lo tall del Ganivet se li hagues ensangrentat: no obstant quedà ab tal admiracio, de que se li hagues doblat, y de la inutilitat de sos esforços; que desistia ja de la empresa, de voler partir lo Lignum Crucis. Y aixi o digue als altres, que acercantse, veren, que verdaderament lo Ganivet no li havia fet senyal algun; y sen admiraren tambe molt. Pero lo Rector del Tarròs, que estava atentissim a lo que passaba, y a mes de ser home molt pio, com se veu en totas sas accions, y paraulas, tenia gran desitg de portarsen la Particula; lo alentà, aconsellantli, quel prengues ab las mans, y assegurantli, que aixi lo partiria: Perque, que cosa, li digue, mes sagrada, y mes eficas, que las Mans

Mans de un Sacerdot? Ab lo que cobrant animo, deixà lo Ganivet; y agenollantse altra vegada ab reverencia profunda, y tornantse a alçar; ple de fe, y devocio, ab los quatre Dits sagrats prengue lo Lignum Crucis, alçantlo perpendicularment sobre lo Paper. Y ab los mateixos Dits sagrats, luego que començà a impellirlo, no solament lo parti, y com diu lo Testimoni desè, mitg per mitg; sino quel parti ab una facilitat grandissima. En la qual facilitat insisteixen molt tots los del Testimonis. De manera ques coneix clar, que així com tenian per Prodigí patent las resistencias passadas del Lignum Crucis a partirse; així també la facilitat, ab que se parti; y que judicaban, que una, y altra era major, que la que naturalment te qualsevol fusta. Se ha de notar sobre aquest Prodigí, que

que las Particulas , en que se di-
vidi a las horas lo Lignum Cru-
cis , no foren sino dos ; y aixi
o indican casi tots los Testimonis
de la primera Informacio, y o diu
expressament lo Testimoni ter-
cer de la segona. Ab tot se te per
Tradicio certa , que la una de las
dos Particulas quedà molt con-
sentida ; de modo que de ella
sola , no mes que tocantla , sen-
feren poch despues tres Parti-
culas : dos molt petitas, y la altra
no tant. Lo que ve molt be ab
lo que diguerem en lo Prolech
a la Novena ; explicant , que la
primera divisio , o separacio en
dos Parts , o Particulas del Lig-
num Crucis del Sant Mysteri de
Cervera , representaba la Mort
de Christo , o la separacio , ab que
la sua santissima Anima se separà
del seu santissim Cos. Perque aixi
com la Anima de Christo , per-
ser indivisible , no fou capas de
divi-

divisio alguna en si mateixa; y al contrari lo Cos quedà despedassat per nostres pecats, afins à la Resurreccio: aixi en lo Sant Mysteri de Cervera, pera aumentar, y determinar mes aquella Representacio; de las dos Parts, o Particulas, en que se dividi primer lo Lignum Crucis, la una, perque significaba la Anima de Nostre Redemptor, quedà, y ha permanescut sempre del tot entéra; pero la altra, perque significaba lo Cos, fou tant consentida, y en cert modo tambe despedassada; sentsen de ella molt prest las tres Particulas, que havem dit: No sen han fet otras. De aont se veu, que las Particulas del Lignum Crucis del Sant Mysteri (no i contàm la esquerdeta, ques donà a la Iglesia de Artésa; pues a las horas, per no haver succeit encara los Prodigis, tampoch encara i havia del tot Sant Mysteri de

de Cervera) no son, ni han estat
may sino quatre. De éstas la ma-
jor, que nos tornà a dividir, y dos
de las otras tres, es a saber una
de las mes petitas, y la que no
o es tant; sempre las ha posseit,
y exposat a la publica veneracio
la Iglesia Major de Cervera. La
altra de las molt petitas, no. Per-
que, com se trau de una Infor-
macio, que sobre ella se prengue
en lo any mil cinch cents noran-
ta tres; se la quedà secretament
lo Doctor Bartomeu Amoròs:
pareixentli sens dupte, que po-
dia licitament fero; ja que Nos-
tre Senyor se havia dignat ser-
virse tant de son medi, pera ma-
nifestar tota la Reliquia. No
obstant recobrà despues aquesta
Particula la Iglesia Major de
Cervera; haventla Deu primera-
ment illustrat ab molts, y grans
miracles, com se dira en son
lloch,

25. Lo fise, al punt que lo Lignum Crucis se partì; de las dos Particulas, o troffos, en que se partì, y de la part, o lloch de ells, per aont se partì; caygue, o destillà sobre lo Paper blanquissim, que estava perpendicularment baix, una Gota de Sanch, fresca, vermella, hermosa, y ab totas las proprietats visibles, que te la sanch humana, quant es pura, o sens vici algun: y era la Gota de aquella magnitud, o grandaria, que solen tenir las gotas de sanch, que destillan de alguna ferida: y quedaren humits, y ensangrentats ab Sanch de la mateixa especie, los dos troffos del Lignum Crucis, cadau en la part, per aont se havia partit. Aixi en la substancia cónsta de tota la primera Informacio, y tambe de la segona. Pero alguns dels Testimonis explican mes unes circumstancies, y altres

altras. Com lo Testimoni quint,
o lo Argenter Francesch Pinyes,
que ab mes particularitat júra,
que la Gota de Sanch caygue,
o destillà dels trossos del Lignum
Crucis, y no isque de aquestos
posats ja sobre lo Paper: dient,
que ell, que immediatament an-
tes asseguraba ab la ma lo Paper;
per estar molt prop del Doctor
Bartomeu Amoròs, miraba ab
gran atenció, y ab lo cap giràt,
y mes baix, com tenia ab los
Dits lo Lignum Crucis: y que
va veurer clarament, que luego
quel parti, la Gota caygue de alt,
y que donà de cop al Paper. Y lo
mateix Testimoni determina mes
que altres la magnitud de la Gota;
declarant, que era casi com una
Malla Barcelonesa; moneda an-
tiga de aram, que valia mitg
Diner Català, y la qual tenia un
poch mes de àmbit, que la mo-
neda de plata, que val ara en
Espanya.

Espanya la quarta part de una Pesseta. Y la mateixa magnitud li determina lo Testimoni primer, o lo Rector del Tarròs. De aont se infereix, que era absolutament gran. Y lo Testimoni tercer de la segona Informacio, lo qual era un Sacerdot, que deya Donàt Papiò, nos fa a saber altra cosa. Perque testifica, que havent ell immediatament després dels Prodigis entrat a la Capella; prengue ab gran reverencia en sas mans lo Paper ab la Gota de Sanch, y va veurer, que la Gota se havia empapat en lo Paper, de modo, que lo havia fet un poch fondrer, y lo havia passat un poch a la altra part. Lo que es mes de admirar; perque lo Paper era molt fi, y consistent; y aixi se veu encara en lo Reliquiari del Sant Mysteri, de manera, que apar finissim paper Romà de aquell temps,

y dona fonament pera pensar, que es lo mateix, ab que lo Soldat lo portà embolicat de Róma. Pero ja explicarem en lo Prolech a la Novena, que lo empaparse ab la Gota, significaba una gran, y admirable conjunció de Sanch. Y del mateix modo altres Testimonis individuan altres circunstancias; las quals omitim, porque no son tant notables. Que los dos trossos del Lignum Crucis, cadau en la part, per aont se havia partit, quedass'en humits, y ensangrentats ab Sanch de la mateixa especie; a mes de apareixer necessari, en la suposicio miraculosa, de destillar de ells la Gota: o juran determinadament lo Testimoni primer, tercer, y quint. Han de advertir los Devots del Sant Mysteri, que aquesta Sanch dels trossos, si be seca, y no tant distingible a la vista, per ser casí del mateix color,

color, que las Particulas; està encára en éstas.

26. Lo sete, la Gota de Sanch, que del Lignum Crucis partit destillà sobre lo Paper; al principi era rodona, com o indican, y diuen varios Testimonis, principalment lo primer, quint, y nove. Pero luego, sens que algu la tocàs, ni tocàs lo Paper, mudà de figura, fentse de una Gota tres Gotas. Y no perque se separàs en ella una Sanch del altra, quedant en tot lo entremitg de Sanch, y Sanch algun blanch del Paper; que no fou de aqueix modo, ni convenia que o fos a la veritat altissima del Mysteri, que representaba. Sino perque, sens deixar la Gota lo puesto, que primer havia ocupat; se extengue despues en dos otras parts, y ocupà dos nous puestos, fent en la mateixa Sanch com tres Angulos exteriors. Aixi ab lo terme de

Eſqueixos, y ab altres ſemblants o explican lo Testimoni primer, quart, nove, y onſe de la pri- mera Informacio, y o confirma lo Testimoni tercer de la ſegona. Y aqueſt ab mes individuacio nota, lo que ja inſinuan los altres, es a ſaber, que las novas extenſions foren dos. Tot lo qual fa advertirnos, que encaraque a ve- gadas ſe diu, que la Gota de Sanch del Sant Mysteri de Cervera ſe dividi en tres Gotas, prenen lo dividirſe per extenderſe: aſſo no es parlar ab rigor; perque parlant ab rigor en ſemblants materias, dividirſe es separarſe, o disconti- nuarſe del tot. Solament pues en rigor ſe pot, y deu dir, que ſe diſtingui en tres Gotas: per quant, fi be aqueſtas Gotas no ſe separa- ren; ab tot en los Angulos, y en lo Ordre, que tenian, la una no era la altra; que es diſtinguirſe. Reflexiones lo que explicarem en

en lo Prolech a la Novena sobre la Representacio del Mysteri de la Santissima Trinitat. El que la Gota al principi, y antes de formarse com en Triangulo, aparegues una sola, y rodona, y de figura en cert modo esferica, que es la mes perfecta, que regoneixen los Matematicichs; significaba la Unitat, y infinita Perfeccio de la Naturalesa Divina: la qual Unitat, y Perfeccio per sola la llum natural, y antes, o independentment de la revelacio, ja nos es evident. Pero despues ensénya la Fe, que en la mateixa Unitat, y Perfeccio de la Naturalesa Divina i ha tres Personas Divinas, no divididas, o separadas, sino distinctas, o que la una no es la altra.

27 Lo vuyte, al mateix temps que passaban tant grans Prodigis dintre de la Capella de Sant Nicolau, ne obrà Deu un altre fora

de ella , tambe gran. Lo qual,
mirant la proporcio , ab que la
Sabiduria Divina medeix los mo-
ments , y circunstancias de sas
maravéllas ; podem pensar que
succei al partirse lo Lignum Cru-
cis , y al caurer de ell la Gota
de Sanch. Pues aqueix es lo prin-
cipal Prodigy del Sant Mysteri de
Cervera , y com un centro , a que
miran tots los demes. Fou , que
estant a las horas lo cel sere , y
molt clar ; y sent en un temps ,
que es lo mitg del hivern , en que
no i havia memoria , que en
aquest terreno se hagues may-
sentit tronar : se oì generalment
en Cervera , y en sa Comárcia un
gran Tro; de que los que lo oiren
quedaren molt espantats , com
de cosa sobrenatural. Y a mes de
lo que diguerem en lo Prolech
sobre la significacio de aquest
Tro ; apar que Deu als que no
tenian la ditxa de assistir a las
horas

horas en la Capella de Sant Nicolau; los o volia compensar; obrant principalment pera ells tant gran Prodigy. Y a aqueix sentit podem aplicar lo vers de David en lo Salm vint y vuit: = La Veu del Senyor, que prepára los Cervos, y revelarà las coses condensas: y en son Temple tots diran gloria. = Podem pues dir, que aquest Tro era una Veu de Deu, que preparaba a estos Cervos de fora, yls revelaba al oido la densitat, o multitud dels Mysteris, que proposaba a la vista dels de dintre; peraque juntantse tots en son Temple, li diguessen, y donassen gloria. Aixi o feren ja aquella tarde, y han continuat a fero sos Successors. Pero tornant a nostre assumpto, lo Prodigy vuyte del Tro es tambe certissim. Perque encaraqne nos pàrla de ell en la primera Informacio; a mes de la Tradicio, per-

pétua, contestada, y incorrupta, lo asseguran tots los cinch Testimonis de la segona. La qual quaranta anys despues, en lo any mil cinch cents vuytanta, lo dia primer de Agost, a instancia dels Priors de Sant Nicolau, rebe lo Degà de Cervera, Marti Joan Navès, entre altres fins, pera autenticar lo Prodigí del Tro: com en la realitat lo autenticaren del modo los paregue bastaba. Lo segon Testimoni de aquesta Informacio es gravissim. Perque es de un Sacerdot, Comunitari de Cervera, anomenat Francesch Mollè: lo qual preguntat sobre lo Prodigí del Tro ab las circunstancias, ab que lo havem referit, júra, que es cert, y indubitable; y que ell lo oï molt clar, y distintament, y que ab un gran temor lo tingue luego per cosa molt miraculosa. Lo mateix confirmam ab jurament, y ab expres-
sions

sions de gran pes los altres quatre Testimonis ; dels quals los dos primers tambe eran Comunitaris de Cervera. Lo primer, lo Reverent Joan Mas testifica , que lo oiren casi infinitas Personas , y que aixi o afirma publicament tothom. Lo tercer , lo Reverent Donàt Papiò, que ha sentit a mes de trecentas Personas , que deyan , que ellas mateixas lo oiren molt clar. Lo quart , Pere Montornès , Mercader de Cervera , quel sentiren clar una gran multitud de Personas , de las quals ni havia encara moltas , que vivian , y o contaban. Y lo quint , Francesch Miquel , Botiguer de Cervera , quel sentiren casi infinitis , y o deyan publicament. Ab que sis mira tot , es tambe certissim , com deyan , aquest Prodigio. Perque , si la Tradicio sola de las cosas passadas , calificada ab aquellas tres qualitats , de per-

petuitat, contestaciò, y enteresa, segons ensenyan los Critichs mes rigurosos, es argument, que las convens: quant mes júnta ab cinch Testimonis, lo un Immediat, y los altres quatre, encaraque Mediats, pero en sa línia també Autentichs, y de tanta expressio? Ni importa, que nos parle de tal Tro en la Informacio primera. Pues en ésta, com se veu en los Interrogatoris, y en la seguida de ella; lo principal cuiyrado era autenticar lo que passà privadament dintre de la Capèlla de Sant Nicolau: deixant lo demes, o per molt pUBLICH, o tal vegada, perque o reservaban, pera autenticaro en altra Informacio; lo que despues nos feu, com sol succeir en las coses, ques dilatan. Lo mateix, que diem del Tro, se ha de dir en cert modo, de haver los dimonis descubert lo Lignum Crucis del

del Sant Mysteri de Cervera. Lo que, si be o testifíca lo Testimoní primer de la segona Informació; pero de la primera tampoch cónsta. En la qual lo Rector del Tarròs, sobre que diu, que vingue a buscar la sagrada Particula, pera conjurar ab ella, junt ab la Reliquia de Santa Cecilia als endemoniats: no obstant, o per desprecio dels dítxos dels Pares de la mentida, o per algun rubor de confessar, y cautela de que quedàs autenticat, que en la sua Iglesia se havia adorat un Lignum Crucis fals; dissimula sempre tal Descubrimient. Y encára cónsta menos lo haver vingut la Reliquia del Sant Mysteri per occasio del Saco de Roma; pues ni en la primera, ni en la segona Informació sen diu res. Mes ab tot aixo una, y altra cosa son veritats certas; y ningú may ha d'upràt, ni pot prudentment duptar

tar de ellas. Y la rao es, perque, sia lo que sia de lo demes, nos las assegúra la Tradicio, perpétua, o sens interrupcio; contestada, o afirmada per los Autors, que despues han escrit; y incorrupta, o a la qual no se li pot posar tátxa de engany, equivocacio, o altra semblant. Los Autors, que contestan la Tradicio de aquestas dos veritats, y juntament la del Tro, son tots los que desde lo any mil cinch cents quaranta han escrit de las cosas de Cervera; principalment lo P. F. Antoni Vicens Domenech de la Sagrada Ordre de Predicadors al dia sis de Febrer, en la obra que escrigue de la Historia dels Sants de Catalunya, impreïsa en Gerona en lo any mil sis cents y trenta; Home insigne en virtut, y lletres, y Escriptor de gran fe, que per los anys mil y sis cents vingue de proposit a Cervera, pera infor-

marse

marse millor dels Prodigis del Sant Mysteri: y Pere Giscafrè en lo capitol tercer , y nono del llibre primer de la obra , que ja en altras parts havem citat , del Triunfo de la Vera Creu del Sant Mysteri de Cervera , impressa en Barcelona en lo any mil sis cents trenta quatre; Syndich del Comu de Cervera , y per consequent , ben enteràt en las Tradicions de ella.

28. Lo nove , luego que lo Doctor Bartomeu Amoròs hague partit lo Lignum Crucis; sorpres de una nova admiracio , per la facilitat , ab que lo havia partit; y sentint en son interior un especial nou respecte a la Reliquia , que tenia devant : posà ab gran reverencia los dos trossos , lo un apartat del altre , sobre lo Paper , y se tornà a agenollar . Y quedantse en aquesta postura , se allargà un poch ab lo cap , com diu

diu lo Testimoni nove, pera mirar los mateixos troffos ab mes atencio. Quant va veurer entre estos en lo Paper la Gota de Sanch, que, sens repararo ell, havia destillat de Lignum Crucis. Y aqui lo seu pasmo. De modo que, com prosegueix lo mateix Testimoni, se posà a tremolar, y dos, o tres vegadas aparegue, que la sanch dels peus li pujaba al cap. Y fou també luego general ja commocio en los que estaban en la Capella; majorment, quant a mes del Prodigí de la Gota de Sanch; com o expressan lo Testimoni nove, y dese, veren, y se certificaren tots, que al Ganivet se li havia doblat, y ensangrentat lo tall. Y estaban atonits, com consta de tota la Informacio. Y com consta del Testimoni dese, y o confirma en la segona Informacio lo Testimoni primer, que també i era; ningú i havia, que no

tre-

tremolàs de reverència. Y encara los Sacerdots no se atrevian a tocar lo Paper, com o diu lo Testimoni tercer de la mateixa segona Informacio: ajustant, que el, pera pendererlo en sas mans; com en lo numero vint y cinc diquerem quel prengue; si encomanà primer a Deu, y se senyà. Tot lo qual es molt digne de notarse. Per quant, segons ensenyan los Sants, y se trau de la sagrada Escriptura, un dels senyals, que mes califican los Prodigiis, y Beneficis de Deu, es un a gran humilitat, y temor reverencial de aquells, en be que quis fan. No obstant Don Pere de Alentorn, y alguns altres tingueren la advertencia, de demanar al Doctor Bartomeu Amoròs, que mostràs los dits, y las mans, pera certificar a tots, que no se havia tallat, y que no podia haver eixit la Sanch, sino del Lignum Crucis.

La

La qual advertencia en aquella universal turbacio , y verisimilment, no haventi alli algu , que per lo que havian vist , duptas del Prodig ; apar fou especial Providencia de Deu , a fi de que los Èsdevénidors quedassem mes plenament assegurats de la veritat . Feu pues lo Doctor Amoròs lo que se li demanaba ; extenent , y ensenyant a tots , y a cadau los dits , y las mans tant com volgueren . Y veren los mateixos , que las tenia perfectament sànas , y limpias ; y aixi o juran expressament lo Testimoni quint , sete , octau , nove , dese , y onse . Ab que creixent la veneracio , y commocio ; comencaren a clamar , y demanaban ab crits Misericordia a Deu ; com ab aquests termes o testifica lo Testimoni primer de la segona Informacio ; de qui ja havem dit , que tambe i era . Y , com o testifican lo Testimo-

timoni nove, y dese ; tots, lo un despues del altre , anaren devant del Altar ; y posats los genolls en terra, no sens llagrimas de ternura , adoraren las Particulas del Lignum Crucis , y la Sanch, que havia eixit de ellas, en las mateixas Particulas , en lo Paper, y en lo Ganivet. Aont havem de fer reflexio , que tant generals , extraordinaris , y repentinios sentiments de pietat , no solament deuen ser exemples pera nosaltres ; sino que eran tambe efectes sobrenaturals , y prodigiosos , que obraba Deu en aquells bons Christians , y Sacerdots. Pero lo que ab mes evidencia nos pot deixar de tenir per un gran Prodigy , es lo consentiment universal , ab que , aixi los que estaban dintre de la Capélla , com los de fora ; tots en Cervera començaren luego a anomenar , y aclamar ab lo Nom de Mysteri la

Divi-

Divina Reliquia , que acababa
Deu de manifestar, y honrar tant,
y tant singularment. Perque en
primer lloch , en la Capélla, que
sens dupte , mes que de homes,
estaba plena de Angels , que ab
gran reverencia assistian a aquell
expectaculo ; se va veurer clara-
ment, que lo Senyor, o per medi
de ells , o immediatament per si
mateix, inspirà als homes aquest
Nom. Pues entre los clamors, ab
que se explicaban , lo mes comu,
y lo mes repetit era lo de Mys-
teri; com se trau del Testimoni
quart, quint, sete, octau, nove,
dese , y onsè. Entre los quals
aquest ultim expresa , que vent
la Gota , que havia destillat del
Lignum Crucis sobre lo Paper;
tots los que estaban en la Capélla
exclamaren : O Gran Mysteri !
Y certament que ab aquella tur-
bacio , y promptitud , no podian
haverse concertat primer , pera
pro-

prorrumpir tots ab una mateixa exclamacio. Y en segon lloch, fora de la Capélla, commoguts de repente los altres Moradors de Cervera ab lo Prodigí del Tro; sens haveri hagut temps pera instruirlos, ni encára pera avisarlos, tots concorrian atonits a la Iglesia Major: y la Aclamacio mes comuna, y repetida tambe era la de Mysteri. Lo qual, a mes de la Tradicio certissima, que i ha de aixo, se infereix dels mateixos Testimonis, que ultimament citarem. Perque aquestos no solament diuen, que los que estaban dintre de la Capélla, anomenaban a la Divina Reliquia ab lo Nom de Mysteri; sino que en las expressions, ab que se explican, suposan, que los que venian lo aclamaban ab lo mateix Nom; y com a Mysteri li feren ja aquella tarde la Festa, que veurem.

X aquest es lo verdader origen

del Nom de Sant Mysteri, ab que desde aquella tarde universalment lo han anomenat sempre: com haverlo anomenat afins al any mil cinch cents vuytanta, o juran tots los cinch Testimonis de la segona Informacio; y haverseli donat lo mateix Nom després afins ara, no necessita de Testimonis. Y nosaltres devem continuar en anomenarlo aixi ab molta reverencia, y devocio: considerant, que aqueix Nom, no tant fou imposat per los homes, com per lo mateix Deu, quels movia lo cor, y la llengua: y que ab aquella repeticio, quels inspiraba Mysteri, Mysteri, volia significar, que es un Mysteri de Mysteris; o, segons explicárem en lo Prolech a la Novena, un Mysteri, en que sens representan molts, y molt grans Mysteris, que se contenen en lo de nostra Redempcio.

Estos

29. Estos son los Nou celebres Prodigis del Sant Mysteri de Cervera, en lo dia, y tarde, en que manifestà Deu la sua Divina Reliquia: be que i haura tal vegada, a qui aparega, que sen podrian contar mes, per contenir alguns de ells cosas diferents, que cada una es prodigiosa. Y sent aixi, que pera total satisfaccio de qualsevol, bastaba estar tant autenticats, y confirmats ab Testimonis, com se ha vist: no obstant ha volgut a mes de aixo la Bondat de Deu, que pera nostra major evidencia, y devocio, o en si, o en sos indubitables vestigis, y instruments, tots encára perseveren, y se pugan veurer en lo precios Reliquiari, en que se guárda lo Sant Mysteri. Ara pues que nos tres Lectors despues de la narracio de ells los tenen presents; descriurem com estan, y se conservan en lo dia de vuy tant sagradas

das Prendas. Advertint, que així com en tot lo demes, que escrivím, nons havem fiat de lo que comuntment se diu, ni encára de tot lo que està impres; sino que havem volgut veurer, en quant nos ha estat possible, los originals, y las fonts: així pera la descripcio, que farem, hem demanàt, y logràt, que sens desfes a nostra vista lo Reliquiari del Sant Mysteri; regoneixent molt de espay tot lo que i ha en ell.

30. Lo Reliquiari pues es tot de plata dorada, ab moltes perlas finas, quel adornan, y es de un treball exquisit. Te de alt, a poca diferencia, tres palms, y quart, y està dividit en tres parts; que son lo peu, y manech, de un palm de alt; lo cos principal, de palm, y mitg; y lo remate, de tres quarts. En lo peu te las armas de la Illustre Casa, quel costejà; y ja direm en son lloch, ab quin especial

pecial motiu. Lo cos principal
consisteix en una ayrosa torre
sisavada ab sis columnetas molt
pulidas, que ab sos espays inter-
medis mostren dintre un pla qua-
drilongo un poch ovat, en que
entre cristalls està en la una cara
lo Paper, y en la altra lo Ganivet,
posada entre mitg del Paper,
y Ganivet una vitella fina blanca:
y cubreix, y coróna la torre una
vistosa cupula, ab sis Angelets de
cos enter, que assentats sobre los
capitells de las columnas, ostentan
cadau alguna de las principals
insignias de la sagrada Passio. Lo
remate es una creu de esmalt
hermosissima, y en ella al mitg
dels brassos en un quadradet,
tambe entre cristalls, estan las
Particulas del Lignum Crucis.
Lo Paper ara te un quart de
llarch, y la quarta part menos
de ample; lo que, segons lo que
diguereim en lo numero quinse,

no es tant com lo que tenia al temps dels Prodigis ; pero lo retallaren un poch , pera acomodarlo al quadrilongo , quels aparegue millor de aquesta mida : y es finissim , y molt consistent , com ja notarem : pero sobre tot , aont no i ha Sanch , conserva una gran blancura ; lo que admira mes , perque a fins ques feu aquest Reliquiari , que fou a lo menos deu anys despues , estigue sens vidre , exposat a la pols ; y lo tocaban immediatament , aplicantli Midas , Rosaris , y altres instruments de devocio ; y lo tocaban tambe ab los llavis , adorantlo . La Sanch en lo Paper , si be seca , persevera indubitable , y clarissimament : y en lo mitg del mateix Paper , un poch alt , se nota distintament lo puesto , en que caygue la sagrada Gota , ab senyals de que si empapà mes ; y luego mes baix se veuen las dos

dos otras Gotas , en que se extengue : be que , com se tocaba tambe la Sanch de la manera , que havem dit ; lo primer , aquellas dos Gotas estan ara escampadas , y confusas , y a mes de aixo en altras parts del Paper si reparan alguns senyals de Sanch , la qual o si comunicà de ellas , o de las Particulas , y Ganivet ensangrentats ; y lo segon , la Sanch no te tant ences lo color , com tenia al principi : pero cert , que qui considere aquell exces de exposar tant la Divina Reliquia , y juntament lo temps , que ha paissat ; encara se admirara , que se haja conservat com està : principalment sis reflexiona , que en las Memorias de semblants Prodigis , despues que han succeit , com ja deu bastarnos , quels sapiam ; la Providencia Divina sol deixar obrar a las causas naturals : mes aqui se veu , que vol ,

quens quede la Sanch , y que la adorèm . Lo Ganivet es puntualissimament com lo descriguereim en lo numero sétse , menos que li fàlta una part molt petita de la punta : pero prop del lloc correspondent a aquesta , que es determinadament aont diuen los Testimonis , que se doblà , y ensangrentà ; tot lo llarch de més de un traves de dit , mostra encara vestigis certos dels dos Prodígis : perque està aquí un poch disminuit del tall , y fa com una mitja lluneta fonda ; quant al contrari , per ser de figura arquejada , la havia de fer prominent : y aqui mateix te lo color vermell ; que certament no es perque estiga rovellat , com se veu combinantlo ab algun rovellèt , que se li ha posat , no en la fulla , que antes be se mante limpiissima , sino en lo manech : no obstant no i es ja aquella porcio del tall , que

que doblantse, se girà en alt; y es que tocantla despues, sen degue caurer: com tampoch si repàra asperesa de Sanch séca, sino una vermellor sanguinea, empapada en la fulla. Finalment las Particulas del Lignum Crucis son las quatre, que diguerem en lo numero vint y quatre: y considerant la mole, o magnitud, que podrian fer, sis tornasssen a juntar; se veu, que corresponen del tot a la que los Testimonis senyalan al Lignum Crucis antes de dividirse: y lo quadradet, en que estan collocadas, està posat per punta, y te al mitg un arquet ab cinch encaixos, que las mantenen, y alçan de modo, que per los cristalls se poden veurer a una, y altra cara: en lo encaix del mitg està la Particula major, de la manera, ques parti, y quedà en la primera fraccio: en los encaixos immediats, las otras dos, que sempre

150 *Noticia Històrica*
ha posseit la Iglesia Major de Cervera: en un dels encaixos mes apartats, la que se detingue lo Doctor Bartomeu Amorós: y quèda lo correspondent encaix buit, pera posarni tambe, si acás se partis alguna de las quatre.

31. Aquesta descripcio, y en cert modo digressio havem volgut fer, per pareixernos, seria del gust de molts; y serviria a tots, quant fan oracio al Sant Mysteri, pera tenirlo mes present en lo animo, encaraque nol vejan ab los ulls. Pero proseguiam ja per son ordre nostra Noticia Històrica. Y haventnos proposat al principi de ella tractar set coses; la primera, los Camins, per los quals Deu nos envià la Divina Reliquia; la segona, los Prodigis, ab que nos la manifestà; la tercera, lo Aprecio, ab que en Cervera fou luego, y continuà en ser venerada; la quarta, son Robo;

la

la quinta, sa Restitucio; la sexta, sa Traslacio; y la septima, lo Aument, despues, de sos Cultos: haventnos desocupats de la primera, y segona; entrèm ara a la tercera, o a aquell Arecio.

32. Pera aixo nos ne havem de tornar a la Capélla de Sant Nicolau. Aont, part per lo bon cor, ab que tots, principalment lo Reverent Jaume Albésa, volian afavorir al Rector del Tarros; y part per la turbacio, que nols deixaba encára reflexionar be las coses: apar, que no se havian concebut las ideas tant altas, com Deu volia, que se executassen; quedants se tota la Reliquia, ab sos Instruments, en Cervera, com en lloch propri de un nou, y molt celebre Santuari. Nos discurria tant alt. Pues si be, segons diuen varios Testimonis de la primera Informacio, generalment se demanaba, que se

Ilevàs Acte de tant grans Prodigis ; y anaren pera aixo a buscar un Notari ; y casi tots se quedaren en la Capélla , aguardantlo : pero cónsta dels mateixos Testimonis , que entretant , sens repugnari ningui , lo Rector del Tarròs prengue un dels dos trossos , en que se havia partit lo Lignum Crucis : que lo Argenter Francesch Pinyes lo engastà en la Creu de plata , que segons diguerem , estava ja alli previnguda : que lo mateix Rector tenia ja aquesta Creu , engastada en ella la Particula , y portaba pressa , pera tornarsen al Tarròs : que lo Reverent Domingo Mateu Vicens recobrà lo Ganivet , o Trempaplomas , pera quedarsel com cosa sua : y que lo Reverent Geroni Esteve , Prior de Sant Nicolau , prenen lo altre tros ab lo Paper ensangrentat , lo tornà a tancar en lo armari : tots , y tot ab gran reve-

reverencia; pero tots, y tot ab demasiada sensillesa.

33. Solament lo Doctor Bartomeu Amoròs se mostrà mes advertit. Perque pareixentli lo cas gravissim; ana, com ell diu en son Testimoni, a buscar lo Senyor Degà; que era un Sacerdot docte, y de gran pietat, prudència, y esperit, com se veura en tot lo que feu; anomenat Jaume Junyent. Lo qual vingue luego, acompañat de alguns altres Sacerdots: arribant al mateix temps ab la multitut de gent, que commoguda del Trio, corrian en tropas, los quatre Pahers de aquell any; que foren tambe en general informats de lo que dintre de la Capella havia passat, y passaba. Y a aquestas cinc distingidas Personas, es a saber lo Molt Reverent Degà, y los quatre Senyors Pahers, que eran Don Dalmança Cirera,

de una Casa molt noble, y antigua; lo Doctor Joan Pagès, Doctor en Lleys, y Advocat; y Andreu Tolià, y Lluis Guiàm, Personas molt honradas del Poble; se han de atribuir en gran part las acertadas resolucions, que en Aprecio, y Veneracio de la Divina Reliquia, se prengueren aquella tarde.

34. Y aquí, peraque se entengan millor algunas cosas, que havem ja referit, y moltas, que havem de referir; no podem ja dilatar mes fer una breu descripcio, de lo que era a las horas Cervera. No era encára Ciutat, ni o sou afins al any mil set cents y dos, en que lo Rey Felip Quint, novament entràt a la Monarquia de Espanya, y celebrant Corts en Barcelona, la ennobli ab aquest Privilegi. Pero era sens dupte de las mes principals Vilas de Catalunya. Illustrabala sa antiguedat; pues

pues segons judica , y escriu en lo capitol vint y tres del llibre segon de la Márca Hispanica , lo Illustrissim Pere de Marcà , Arquebisbe de Paris, Escriptor, com saben tots, tant perit en las cosas de Catalunya; Cervera es la antigua Ascerris , de que Ptolemeo , Autor del sigle segon , fa mencio en la sua Geografia ; y la cónsta per una de las deu principals Ciutats dels Pobles valerosissims , que ell anoména Accetanos , y Cayo Cesar, Tito Livio, y Plinio Lacetanos , que habitaban la part mediterranea de aquella porcio de la Espanya Tarragonense , que ara se diu Catalunya. Lo que fou durant lo govern dels Romans afins al any quatre cents y quinse , en que entraren los Godos; y despues en lo govern dels Godos afins al any set cents y trétsse , en que entraren los Moros ; es molt obscur : pero cónsta , que

facudi prest lo jugo de ells , per son valor , y ajudada dels Comptes de Barcelona ; baix lo domini dels quals quedà . Y tenint a las horas per la méscla de llenguas de las diferents Nacions , que havian vingut a Espanya , mudàt son nom en lo de Cervera ; per occasio de aquest ; usantse en aquell temps molt las Armas , que diuen Parlants ; prengue per Armas , o per Blaso un Cervo de Or ; que ajustantseli despues las quatre Barras de Catalunya , y lo timbre de una Corona Real ; ha conservat sempre : y lo mateix Nom , y Armas , havent fet assiento en ella , volgue tambe la Illustrissima Familia dels Cerveras , una de las dels Nou Barons de Catalunya ; y que donà molts Capitans Generals als Comptes de Barcelona , y als Reys de Aragò . Era ja en aquells principis de la llibertat , populofa ; pero se engran-

grandi mes: perque allargantse
de nou en lo Collàt, en que ara
està, y rodejantse en ell de fortes
murallas; conservaba juntament
sa primera fundacio en lo Pla
dilatàt, que te al mitg dia, baix
en la Horta, regada per lo Riu,
que aixi mateix se anoména Cer-
vera. Y si be en lo any mil cinch
cents quaranta, en lo qual prin-
cipalment la consideràm; per las
guerras, que havia sostingut,
peleant sempre ab gran valor,
y fidelitat per sos Princeps; se
havia disminuit molt per la part
del Pla: no obstant, com se trau
dels Manifestos, que vuy dia que-
dan; contaba en aquest any mes
de mil Familias, y entre éstas,
no pocas de las mes illustres del
Principat. Ne contaba tambe
moltas, encaraque de inferior
classe, pero distingidas, y ricas.
A tot lo qual la proporcionaba
lo primer, lo extes, y abundant
de

de son terme; que per totas parts te un gran ambit, y en que se cull casi tota especie de fruits: lo segon, la exempcio de no pagar de tot ell délmes, ni primicias; la qual es fama fundada, que li concediren los Comptes de Barcelona, per haverse ella sola recobrât dels Moros son Castell, importantissim en aquells temps: y lo tercer, son concurs, y commers; per estar en mitg, y en la carretera principal de Catalunya; per tenir sa situacio immediata entre quatre diferents Regions, o Territoris, es a saber la Ribera de Siò a tramontana, la Sagarra a llevant, Coinalats a mitg dia, y lo Urgell a ponent; y per ser cap de una Vegueria, o com diem ara, Corregiment de mes de tres centas Poblacions. Y com per son temperament, y ayres sutils, es fecunda de Ingenis; ab aquesta celebritat de tracte, se li educaban

ban millor: per lo qual havia tingut sempre, y tenia Homes doctes, y famosos; que part se quedaban en ella, part la illustraban fora, elevats a dignitats honorificas Ecclesiaстicas, y Seculars. No solament los Comptes de Barcelona, sino tambe los Reys de Aragò la havian apreciat molt. Y aixi desde que en lo any mil cent trenta set lo Comptat de Barcelona, y lo Principat de Catalunya se uni a aquest Regne; la havian mirat com una de sas principals Vilas, y Fortalesas; erigintla despues en Comptat, y vinculantla a son Prímogenit; que se firmaba Duch de Gerona, y Compte de Cervera. Li havian concedit molts Privilegis, y havian celebrat en ella quatre veadas Corts: en las quals, y en qualsevols de la Corona, tenia vot; sent aixi, que nol tenian algunas Ciutats: y tambe en Cervera lo Rey

Rey de Aragò Don Fernando el Catolich , havia juràt las Condiçions del Matrimoni ab la Reyna Dona Isabel de Castilla ; en fòrça de las quals, en lo any mil quatre cents setanta nou, se uniren las dos Coronas, y feren la gran Monarquia de Espanya. Pero, lo que mes importaba , se fab, que de temps molt antich , havia estat sempre una Poblacio sens dissensions civils entre sos Moradors , y molt Christiana , y Devota : y a aixo, despues de la Bondat de Deu, podem, y devem atribuir, que lo Senyor li fes lo inestimable benèfici , y honra, de elegirla, com se ha referit , per Theatro, y Depositaria dels Estupendos Prodigis , y Divina Reliquia del Sant Mysteri . Bons testimonis de la sua pietat , y devocio eran set Hospitals , que pera varias obras de caritat se havian fundat en ella , y molts Temples , y Casas de

de Religio. Y encaraque alguns dels Monuments , que diem , ja no subsistian ; com entre altres dos Convents de Monjas , y un antiquissim Monastir de Benedictinos , anomenat Sant Pere dels Godos , los Monjos del qual eran antes los Parrocos del Poble: no obstant en lloch de aquest Monastir , y de aquests Monjos , havia succeit lo Temple magnific de la Iglesia Major , ab un Clero numeros , y lluit de mes de seixanta Sacerdots actualment residents ; los quals prenen per nou Titular a la Mare de Deu en lo Mysteri de la sua Gloriosissima Assumpcio ; elegiren , com encara tenen , per especial Patro de tota la sua Comunitat , al Titular antich , lo Princep dels Apostols Sant Pere : y a mes de aquests Sacerdotes Seculars , ni havia mes de vint , empleats en altres Temples , y en los Hospitals . Las Casas

Reli-

Religiosas, que a las horas tenia,
a mès de un com Hospici de
Monjos Cistercienses del Monas-
tir de Santas Creus, ab una Igles-
ia de Sant Bernat, en que los
Reys celebraban las Corts, y que
ara ab nova fábrica es la Iglesia
decls Pares de la Companyia de
Jesus; eran: Una dels Cavallers
de Sant Joan de Malta; que antes
havia estat dels Templaris: Altra
de Sant Antoni Abat; lo Coma-
nador de la qual o era tambe de
la Comanda de Barcelona, com
de Sufraganea, y Fundacio de la
de Cervera: Altra de la Sagrada
Ordre de Predicadors; celebre,
per haver morat en ella lo Glo-
rios Sant Vicens Ferrer; y per
haverli aqui aparegut lo Glorios
Pare Sant Domingo, exhortantlo
a que proseguis en sas Apostolicas
satigas: Altra dels Pares Obser-
vants de la Serafica Religio; que,
~~com ne fa mencio~~ *Alexandro*

Sex-

Sexto en un Breu Apostolich, te la gloria de haver posat en ella la primera pedra lo Gran Patriarca Sant Francesch: Altra dels Pares Claustrais, tambe de la Serifica Religio; en que habitan ara los Pares de Sant Francisco de Paula: y Altra del Gran Patriarca, y Pare de la Iglesia Sant Agusti. Y concloent ja aquesta nostra descripcio, de lo que era a las horas Cervera, ab lo que nos donara mes hum, pera lo que immediatament havem de referir: son Gobern Ecclesiastich, y Secular se distingia ab distincions honorificas. Perque en lo Ecclesiastich, a mes del Parroco, o Rector, estava encomanat per los Illustrissims Senyors Bisbes de Vich a un Degà, que tenia gran autoritat, y que governaba juntament moltes altres Poblacions, compresas baix lo nom de Deganat de Cervera. Y en

lo Secular dependia de dos Consells; lo un pera las causas Criminals de s'etse Consellers , o Pro-homs; y lo altre de vint y quatre, pera altres negocis ; en los quals Consells entraban ab preeminencia quatre Pahers , que elegia cada any la Poblacio; y dependia tambe de un Veguer , que anomenaba lo Rey : a tot lo que al present , per lo Establiment Real del any mil set cents y s'etse, venen en son modo a correspondre vuit Regidors, y un Corregidor.

35. Lo Degà pues , que i havia a las horas, y los Pahers , que governaban aquell any , disparen las cosas ab gran acert. Y parlant primerament dels Pahers , be podem dir , que en una tarde , en que la inspiracio de Deu se derramaba tant lliberalment sobre los altres ; a ells ab mes especialitat los feu advertir

en una providencia , que era de la que i havia a las horas mes necessitat . Perque ab un zel de la hónra del Sant Mysteri , y de la hónra tambe de Cervera en guardar lo ; lo qual despues han tingut sempre sos Successors en lo ofici : anaren , com diu lo Testimoni quint , a trobar al Degà , que acababa de entrar com ells en la Iglesia ; y li suplicaren , que per ningun cas permetes , que isques de Cervera cosa alguna de las que pertanyian a la Reliquia de la Creu de Christo , de que ab un gran Mysteri en la Capélla de Sant Nicolau havia eixit Sanch ; y que llevàs al Rector del Tarròs la Particula , que segons los havian informat , ja tenia de ella : que lo haverla Deu manifestat en Cervera ab tants Prodigis , era haverlai donat pera sempre ; y que ells , per lo carrech publich , ab que estaban ,

li feyan aqueixa representacio; y que no podian passar per altra cosa. Ab lo que commogut lo Degà, sent ja per altra part home molt advertit; despues de haver entrat a la Capella de Sant Nicolau; manà luego, que obrissen lo armari, y que li posassen sobre los Corporals, y Ara del Altar lo Paper ab la Particula del Lignum Crucis. Y vent la sagrada Gota de Sanch, diuen los Testimonis, que se espantà sobre manera; y que agenollantse ab gran humilitat, compuncio, y reverencia, exclamà plorant: Senyor verdader Deu, teniu misericordia de nosaltres. Pero al instant se revesti, o lo revesti Nostre Senyor de un altre esperit. Perque alcantse immediatament, preguntà ab gran autoritat, qui tenia la altra Particula, en que se havia dividit lo Lignum Crucis. Y respondent lo Rector del Tar-

Tarròs, que ell la tenia, engas-
tada ja en la Creu de plata, per-
que las havia donat lo Reverent
Jaume Albésa: Vostè, prosegui,
Senyor Rector, te que perdonar-
nos: ab los Prodigis, que Deu
ha obrat, se ha explicat molt;
y, sia lo que sia, faltaria jo gra-
vement a mon ofici, si permetes,
que cosa alguna de tant gran
Mysteri se traguès de aquesta
Iglesia, sens donar primer noticia
de tot lo que ha succeït, a mon
Superior, lo Senyor Bisbe de
Vich; y aixi es precis, que me
entregue lnego aqueixa Parti-
cila; ans be confio, quens fara
lo favor, de detenirse un poch
en Cervera, pera autorisar ab
son Testimoni los mateixos Pro-
digis. A tot consenti sens resis-
tencia lo bon Rector. Pero lo
Degà, girantse als altres: Qui,
diu, de Vostes te lo Ganivet,
o Trempaploromas, ab que me han
infor-

informàt , que sense efecte se ha pretes partir al Lignum Crucis ? Y luego lo Reverent Domingo Mateu Vicens : Aqui està, Senyor Degà ; y encaraque era meu , jam consolo de no tenirlo mes. Ab que prenentlo , y veentlo doblàt , y tenyit encàra de Sanch , com se tenyi al principi ; pues ni lo Reverent Vicens , ni altre lo havia fregat , o aplicat a cosa alguna : lo posà sobre lo Paper , y Corporals , aont ja estava la Particula del Rector del Tarrós . Y seguidament , ab una advertencia , amplitut , y presencia de animo , que admira ; vent lo fervor del Poble , lo qual no convenia deixar entibiar ; y considerant , que uns Prodigis tant patents , y singulares demanaban ab evidència lo regoneixement publich : se determinà , ques fes aquest sens dilacio . Per lo qual , estant allí encàra tots suspensos ,

-70104-
tent-

fentse venir los Campaners , los donà ordre , que tocassen luego las campanas , com a una Festa principalissima : providenciant al mateix temps tot lo demes , peraque aquella mateixa tarde , en hónra de tant gran Mysteri , y en accio de gracias de tant gran Benefici , per dintre de la Iglesia ; ja que la curtedat del dia , als primers de Febrer , no permetia altra cosa ; se fes Professo general ab la major solemnitat , que fos possible . Com en efecte se feu , cantantse en ella lo Te Deum , y la Collecta a la Santissima Trinitat : concorrenti en gran numero lo Clero Sectilar , y Regular : assistinti en forma de Comu ab las magestuosas insignias de sas Gramallas , y promovento ells tot , los Senyors Pahers , y lo Illustre Veguer ; lo qual era a las horas un Cavaller , que se anomenaba Don Bernardino çes Cases :

y umplintse la Iglesia , y encára no cabenti los que i volian entrar, y no cabent ningú en si mateix de devocio , y alegria . Aixi tot de la manera , que o havem referit , se testifica en la primera Informacio . En la qual tambe se diu , que casi no quedà persona en Cervera , que en aquella mateixa tarde no vingues a veurer , y adorar las sagradas Particulas , y lo Paper , y Ganivet ensangrentats : y que assistia alli lo Doctor Bartomeu Amoròs , mostrant los dits , y las mans , peraque se certificassen tots , que no li havia eixit la Sanch de algun tall , o lesio de ellas . Acabada la funcio , se tancà ab gran reverencia lo Sant Mysteri en lo armari de la Capélla de Sant Nicolau .

36. Tant prompte , y tant celebre fou lo principi de Veneracio pública , ques donà en Cervera al Sant Mysteri . Mes no se

con-

contentà ab las providencias ja referidas lo Degà Jaume Junyent, que verdaderament era un Home gran. Sino que , com ja o havia projectat desdel principi, y o havia insinuat al Rector del Tarròs : disposà, que en la tarde del dia immediatament despues, que havian succeït los Prodigis , es a saber del dia set de Febrer , del mateix any mil cinch cents quaranta ; en la gran area , que i ha entre lo Cor , y lo Presbyteri de la Iglesia Major , publicament , y a portas obertas , se prengues una Informacio Judicial de tot lo que en la tarde antes havia passat en la Capélla de Sant Nicolau. Y se prengue ab tanta gravetat , y calificacio ; que ab dificultat sen incontrarà altra de igual en aquest genero. Sense la multitud del Poble , que concorregue; segons se veu en lo Proemi de la mateixa Informacio , con-

vidà , y volgue , que tinguessen
lloch distingit en ella , represen-
tant lo Comu , lo Illustre Veguer ,
(no pogue assistir , pero assistí
com Lloctinent seu , son Germà ,
Don Gaspar çes Cases) y los Se-
nyors Pahers : y a mes de aque-
tos , de una part , los Reverents
Oficials de la Iglesia Major ; lo
Vicari per lo Parroco , o Rector ,
que a las horas estava ausent ;
los Superiors de totas las Reli-
gions ; y molts altres Sacerdots ,
aixi Regulars , com Seculars : y de
altra part , los Cavallers , los Pro-
homys , los Graduats , y demes
Personas Seculars de suposicio .
Y al mitg , y a la front de tant
grave , y lluit concurs ; ab una
magnificencia , que no se opósa
a la modestia Christiana ; ans be ,
quant es pera gloria de Deu , la
illustrà : se sentà ell en son Tri-
bunal , previngut ja son Nòtari ,
ab los demes Oficials de la Citta ;
y pre-

y previnguts tambe los ónse Testimonis, que havian de testificar. Se començà luego la obertura del Acte, citant al primer, y oït aquest, al altre, y aixi dels de mes, u per u, y ab lo ordre, que diguerem en lo numero dinou. Y posats cadau en presencia de tant respectables concurrents, en un com circol espayos, que se havia deixat desembarassat al mitg; sels prengue primer lo Jurament, de que dirian tota la veritat en lo que sels preguntaria: y proposant sels immediatament los Interrogatoris; sense oirse los uns als altres, que per aixo estaban retirats; se explicaren tant com volgueren, y de la manera que volgueren: y tot lo que deyan o escrivia paraula per paraula lo Notari: y havento acabat de escriurer, los o llegia tot junt, tambe paraula per paraula; y ells perseveraren en testificaro ab Jurament.

37. Esta es la Informacio primera sobre los Prodigis del Sant Mysteri de Cervera. Y las Depositions de sos Testimonis, escritas, com ellis a las horas las dictaren, estan en lo dia de vuy, segons varias vegadas havem dit, en sas Autenticas originals, en lo arxiu de la Iglesia Major de Cervera. Aont se han guardat sempre ab gran cuidado; o per millor dir, viit los molts altres papers, que se han perdut; aont los ha guardat la Providencia de Deu. A mes de lo que havem dit, se veuen en las Testificacions, y Testimonis de questa Informacio quatre nótas, o senyals, que son de molt pes en qualsevol Tribunal, y en la estimacio dels Critichs. La primera, una gran sensillesa en explicar lo que contan. La segona, un gran consentiment en las coses, que contan; sent aixi, que uns se explican de un modo, y al-

del S. Mysteri de Cervera. 175
y altres de un altre; ajustant uns
unas circumstancias, y altres al-
tras: pero en lo substancial sem-
pre convenen. La tercera, lo gran
empenyo, de mirar be lo que
deyan, per lo menoscabo en sa
fama; si haguessen dit una cosa
per altra, en un assumpto, que
havia passat, no mes que vint
y quatre horas antes, a vista de
molts, que tambe havian de tes-
tificar. La quarta, la ninguna
suspira, de que testificassen de
concert; pues alguns dels Testi-
monis ni eran de Cervera, ni
eran Amichs, ni encara eran
Coneguts.

38. Molt commogue los ani-
mos en nou Arecio del Sant
Mysteri, la celebritat de aquesta
Informacio: de manera que, com
se ha trobat en lo llibre dels Con-
sells de la Comunitat; per res-
olucion de ésta, y a peticio del
Poble; pareixentlos a tots, que

era molt poch en obsequi de tant gran Reliquia , la Professio general , que se havia fet per dintre de la Iglesia en lo dia sis : ne feren una altra dos dias despues en lo dia vuit, que era Diumenge; portant lo Sant Mysteri per tota la Poblacio , ab la major pompa, que fou possible , y ab immens concurs, no solament dels Naturals , sino dels Forasters del Veynat: que havent quedat suspensos dos dias antes per lo Tro , que tambe oiren ; sabuts ja los Prodigos ; venian a alabar a Deu.

39. Mes , que pensaments, y afectes passarian per lo Reverent Jaume Albésa , quant veya aquestas Demostraccions ? Se estaba en la persuasio, que havent las vist, mori no molt despues en lo mateix any mil cinch cents quaranta. Y en la realitat apar, que ja podia morirse ; perque ja havia viscut , y vist prou . Pues havia

havia vist una Reliquia sua calificada per Deu ab tants singulars Prodigis: y a si mateix se havia vist, Instrument, de quedar sa Patria Cervera, rica ab tant inestimable Tresor. No obstant, regoneixent mes lo arxiu de la Iglesia Major; en los llibres, en que se apuntan las distribucions dels Comunitaris, se ha trobat, que no mori afins a trenta u de Octubre del any mil cinc cents quaranta set. Era un Sacerdot singularment amant del retiro, y de vida molt ajustada, y devota: de manera, que alguns anys feu sa habitacio en la Hermita, ara casi destruïda, de Sant Pere Ar-mengol, Bisbe de Urgell, que està en la costa a la altra part de la Horta, y dista casi mitja hora de Cervera; y acudia puntualment desde alli a sa cotidiana residència a la Iglesia. En son ultimi Testament, calendat als dos de Agost

del any mil cinch cents quaranta,
y que per aixo havia fet pensar
a molts, que morí en aquest any;
fundà una Causa pia, que, si be
disminuits sos redits, encara
dúra: y vol, que serveasca perpe-
tuament; un any, pera celebrar
Missas en la Capélla de Sant Ni-
colau, que a las horas o era tam-
be del Sant Mysteri; altre, pera
casar pobres Donsellas; y altre,
pera subsidi del Hospital dels Ma-
ialts. Son Retrato està dintre de
la Sacristia del Sant Mysteri; pero
sa Memoria nos pot enclouer
tant limitadament, y ocuparà
sempre la de tots sos Patricis:
y a aixo havem volgut cooperar
nosaltres ab aquesta Digressio.
Lo Degà Jaume Junyent, a qui
tambe per son zel, y bona con-
ducta, se deu tant; mori deu anys
despues en lo any mil cinch cents
cincuenta set: y la Comunitat
ne donà part al Senyor Bisbe de
Vich,

Vich , que era a las horas Don Ascisclo Móya de Contreras, ab una Carta molt expressiva en hónra sua. Tenia una Casa , y la deixà al Sant Mysteri.

40. Pero prenen altra vegada lo fil de nostra narració ; encaraque se havian fet las dos Professions solemnes, que havem referit ; sabia be lo Degà , y la Comunitat, que pera quedar solidament establerta la publica Veneracio de la Reliquia , era menester la Aprobacio plena del Ordinari ; pues lo que se havia executat , no era sino , com per una providencia interina : y per altra part , ell , y los demes tinguieren luego la idea , de procurar , que de un tant gran Mysteri , ab autoritat del Papa , sen fes en Cervera Festa . Per lo qual , convenintse ab los Pahers , escrigueren tots al IllustriSSim Senyor Bisbe de Vich , que ja diguerem

se anomenaba Don Joan Tórmol; y per graves ocupacions se trobaba, y se havia de detenir algun temps en Barcelona: informantlo de lo que havia passat, y suplicantli, que se dignàs aprobar la continuacio en donar Veneracio publica a la Sagrada Reliquia, manifestada de Deu ab tants Prodigis; y dirigir, y amparar, quant aparegues be a Sa Senyoria IllustriSSima, la Peticio, que los dos Comuns, Ecclesiastich, y Secular volian fer a la Sede Apostolica, peraque cada any lo dia sis de Febrer, en que havian succeit los Prodigis, se celebras en Cervera Festa particular de aqueix Sant Mysteri. Y commisionaren al Reverent Geroni Esteve, que a mes de ser Prior en Cap de la Confraria de Sant Nicolau, havia assistit tant de cerca als mateixos Prodigis; peraque enterantlo millor de tot, li entregas

tregàs en ma propria las Cartas,
y juntament un Transumpto au-
tentich de la Informacio , que se
havia pres.

310 41. Aquest Illustrissim Prelat,
que era Valenciana , y que fou Bis-
be de Vich mes de quaranta anys,
es a saber desdel any mil cinqu
cents y ónse afins al any mil
cinch cents cincuenta tres ; es-
taba ja molt content del Clero,
y de la Poblacio de Cervera, y de
son Degà . Y per aixo , y per lo
motiu per que venia , rebè al Prior
de Sant Nicolau ab demonstra-
cions de gran agrado ; y respon-
gue a tots ab singular afabilitat:
congratulantse ab ells , y congra-
tulantse ab si mateix , de que en
la Diocesi , y en son temps , ha-
gues Deu obrat tant estupendos
Prodigi ; aprobat plenament ,
que se continuàs en don r Ado-
racio i pública al Sant Mysteri ;
Y prometent , que quant estaria
sup de

de Visita en Cervera, empendria
com cosa propria la Peticio, que
volian fer a Roma. Pero se em-
penyà juntament en un assump-
to, que podia haver turbat molt
tant bonas esperanças. Y fou,
que, com era molt pio, y per
altra part en Barcelona feu gran
ruido la noticia dels Prodigis de
Cervera; pera satisfer la sua de-
vocio, y la de molts; demanà
a la Comunitat, que li enviassen
la Sagrada Reliquia ab lo Paper,
y Ganivet, encomanantlos, que
la portassen ab molta reverencia,
y assegurantlos, que luego se lan-
tornarian, sens faltarlos la mie-
nor cosa. Y la Comunitat, segons
se veu en lo llibre de sos Consells,
per respecte seu, ja i consentia.
Pero los Pahers, haventne tingut
alguna noticia, juntaren luego
Prohomenia, com deyan en aquell
temps, o son Consell de Prohoms:
y resolgueren tots ab gran fervor,
que

que per ningun cas permetrian, que res del Sant Mysteri isques may del Terme de Cervera, ni a Barcelona, ni a qualsevol altra part: y haventse publicat per la Poblacio lo ques demanaba; tots, desde el mes gran afins al mes petit, nin podian sentir parlar. De modo, que lo bon Prelat, encaraque persisti algun temps en sa demanda, al ultim hague de cedir. Y, lo que prova sa gran virtut, non quedà enuijat; porque se feu carrech, que tota la resistencia no proceia sino de devocio, y bon cor. Antes be en la primera Visita, que feu despues en Cervera; (judicam, que per varias ocupacions no fou antes del any mil cinch cents quaranta quatre) havent tambe ell adorat ab gran reverencia lo Sant Mysteri, se commogue notablement ab sa vista, pera fer ab més eficacia lo que havia promes. Y aixi

diri-

dirigint als Comuns sobre lo modo , ab que havian de escriurer, y protegint ab son Informe , y Recomendacio las Cartas , y Suplicas; entaulà tant be en la Cort Romana la Pretensio de la nova Festa ; que lo Summo Pontifice Paulo Tercer , que visque a fins al any mil cinch cents quaranta nou , y de qui ja diguerem , que en son Pontificat havian succeit los Prodigis ; la concedi no molt despues : per lo menos antes del any mil cinch cents quaranta set; pues en los llibres de Comptes de la Iglesia Major, ja aquest any, y seguidament despues, i ha partida de gasto per la Festa del Sant Mysteri . Y la concedi pera cada any al dia sis de Febrer , com la demanaban ; ab lo Nom de Festa del Sant Mysteri de Cervera ; ab Ritu de Doble major ; y ab la Missa , y Ofici , que uisa la Iglesia lo dia catorse de Setembre , pera cele-

celebrar la Exaltacio de la Creu. Pareixentli en aixo ultim , sens dupte , y ensenyantnos a tots , que , com lo Sant Mysteri de Cervera represénta tant copiosa , y magnificament lo Mysteri de nostra Redempcio ; no es altra cosa que una Exaltacio de la Creu de Christo , o de la mateixa Redempcio , significada per la Creu , com per son principal Instrument. A mes que la Oracio de aquell Missa , y Ofici pera una Festa de tal sentit , y de tal nom , es molta proposit ; per quant en ella se fa expresa mencio de la Creu , y de la Redempcio ab lo Nom de Mysteri .

42. Se han de notar aqui tres cosas . La primera , que en los cinch , o sis primers anys , en que en Cervera lo dia sis de Febrer , nos feya en rigor Festa del Sant Mysteri ; per no haverse pogut encara instituir : ab tot ja en cert modo

modo sen feya. Perque, com se
trau de varios indicis, may faltà
en tal dia portar lo Sant Mysteri
ab Professo general per tota la
Poblacio. Y aixi aqueixa demo-
tracio, y tal vegada altres, ja era
en algun sentit Festa sua. La se-
gona, que aquesta Festa, enca-
raque despues, segons veurem,
ha crescut molt en lo Ritu, y se
ha doblat en lo Dia; pero sem-
pre ha estat com la Principal de
Cervera: de modo, que ja des-
del principi se feyan venir grans
Musicas, y celebres Predicadors
pera ella: y la concorrian de tot
lo Veynat, y encára de molt
Iluny los Forasters: y en la tarde,
la Professo general se executaba
ab singular magnificencia, y de-
vocio; considerant, que aqueix
obsequi de la Professo era estat
lo primer, ab lo qual Nostre Se-
nyor havia volgut, que se li ob-
sequias tant gran Reliquia. La
ter-

tercera , que la Institucio Pontificia de la mateixa Festa ; si be lo Indult autentich de ella se ha perdut ; nos pot duptar . Pues , deixant a part altres arguments ; en la Informacio segona , presa en lo any mil cinch cents vuytanta , de que parlarem en lo numero vint y set ; la juran expressament tots los cinch Testimonis : tres dels quals eran Comunitaris de Cervera ja en lo any mil cinch cents quaranta ; ab que be sabrian , quina Festa , y com se havia instituit en sa Iglesia , y en son temps . Lo mateix escriuen lo Pare Antoni Vicens Domenech , y Pere Giscafrè en sas Obras ja citadas . Y el que la Festa , encara que de un Nom , y de un Objecte en cert modo nou , se conseguis tant prest ; a mes de lo que i pogue contribuir , lo que direm en lo numero quaranta quatre ; no es inverisimil : ja per lo

lo ben autenticats que estaban tant singulars Prodigis : ja per la gran representacio , que tenen los Bisbes Diocesans , pera alcançar de la Santa Sede semblants Concessions. Principalment , que Don Joan Tórm o solicitaria ab molta eficacia , per la gran devocio , que tenia al Sant Mysteri de Cervera. La qual , sense lo que havem dit , se veu en un Decret en llati , ques guárda original en lo arxiu del Sant Mysteri ; y que , demanàt pera aixo , com ell diu , Territori al Bisbe de Lleyda ; expedi en Monçò , Vila del Regne de Aragò , a quinse de Octubre del any mil cinch cents quaranta set. En aquest Decret pues , parlant als dos Procuradors de la Comunitat , y als dos Priors de Sant Nicolau ; a ells , y a sos Successors concedeix ampla , y perpétua llicencia de demanar , y rebrer caritats pera major culto
del

del Sant Mysteri ; mostrant un gran zel de que sia honràt; y anomenantlo Sagrat , y Refulgent Mysteri de la Iglesia de Cervera.

43. Y asso es lo que fe sab acerca de la Institucio de la Festa del Sant Mysteri . En lo qual es circunstancia molt estimable, que a tot concorregues tant son Illustriſſim Diocesà , Don Joan Tórm̄o. A lo que podem ajustar, que tambe seria de Aprobacio sua la especie de Culto , y Adoracio , que per rao de la Sanch , que contè , la Iglesia de Cervera començà luego a donarli , y li ha donat despues sempre ; ab las mateixas genuflexions , y incensacions , que al Santissim Sagrament del Altar; portantlo, quant se trau en lo tabernacle , quatre Sacerdots ab habits de Cor, y Estola ; y regoneixent tots aquella Sanch , com a Sanch verdadera

de

de Christo, en lo sentit, que explicarem en lo Prolech a la Novena. Ni jamay Superior algun se ha oposat a aquest Culto; aixi quant Cervera pertanyia al Bisbat de Vich, que fou fins al any mil cinch cents noranta cinch; com desde que pertany al de Solsona. Antes be tres Senyors Bisbes de Solsona, apar, que en alguna manera lo han confirmat. Perque en lo any mil sis cents y vint, lo Illustrissim Senyor Don Joan Alvaro, y en lo any mil sis cents trenta tres, lo Illustrissim Senyor Don Pere Puig Marì; com se veurà en son lloch; celebraren de Pontifical devant de la Relquia, y presidiren a la Professo general, en que fou portada; donantseli las dos vegadas en una, y altra funcio aqueix Culto. Y en lo any mil set cents trenta nou; haventse suscitat alguna dificultat, no sobre la substancia,

sino

sino sobre una , que apar con-
sequencia del mateix Culto ; que
fou sobre anar sens casquet en
la Professo del Sant Mysteri : lo
Illustrissim Senyor Don Joseph
Esteve de Noriéga , consultant
primer a la Universitat, ab Edicte
expedit a trenta de Janer, manà,
que en dita Professo a ningú se
admetes , sino del tot descubert
lo cap . Tot lo qual próba , que
sens dupte està ben fundat aqueix
Culto ; pues de altra manera nol
hagueran permes , quant menos
promogut, tants virtuosos, y doc-
tes Illustrissims Prelats . Pero ja
al ultim de nostra Noticia Histo-
rica , la mateixa narracio de las
cosas nos fara declarar un poch
mes sos fonaments.

44. Fou pues luego tingut en
gran Arecio , y publicament
venerat en Cervera lo Sant Mys-
teri . Y en los primers mesos que-
dà en lo armari de la Capélla de

Sa g

Sant Nicolau. Pero molt en breu
se li acabà de treballar un Sacrari
de escultura , y doràt , semblant
a aquells , en que se reservan los
Globos, pera donar la Comunio:
collocantlo dintre de ell, al mitg,
y sobre lo Altar de la mateixa
Capélla. Y com sempre en Cer-
vera se ha tingut un singularissim
cuidado de guardar aquest pre-
ciosissim Tresor; a mes que en
la Capélla i havia una reixa de
ferro alta , que es la mateixa,
que i ha ara ; se tancaba lo Sa-
crari ab tres claus diferents : la
qual diligencia de tancarlo ab
moltas claus , fins arribar a sis,
ha estat perpétua ; entregantne
en alguns temps alguna als Se-
nyors Pahers , o Regidors ; prin-
cipalment , quant se estava ab
especial rezel , de que nol robaf-
sen. Tambe se li feu quant an-
tes un Reliquiari de plata , no
tant precios , com lo de ara , pero
de-

decent, de la forma, que solen tenir las Custodias modernas, ab circol, y raigs: y al mitg del circol, en la una part se posà lo Paper ab la Gota de Sanch, y en la altra lo Ganivet ensangrentat, estant sobre lo mateix circol en una creueta las tres Particulas: com tot encára se veu pintat en los retaulons, que en memoria de alguns miraclos se li feren en aquell temps. Pero si be ab lo bon fi, de satisfer mes a la devocio de tots; se faltaba, o excedia en lo que ja diguerem en lo numero trenta, de aplicar la Divina Reliquia sens vidre algu.

45. Y se havian ja a las horas publicat tant los Prodigis del Sant Mysteri de Cervera; que molts de molt lluny venian a venerarlo. Y apenas passaba per Cervera Persona alguna de suposicio, que nol anas a veurer, y adorar; fins los grans Senyors,

y Princeps. Com determinadament cónsta , que en lo any mil cinch cents quaranta dos , ana a visitarlo , y adorarlo Felip Segon , a las horas Princep , y despues Rey de Espanya , Fill del Emperador Carlos Quint; tenint al costat , no mes que al Paher en Cap , segons lo Privilegi de Cervera ab las Personas Reals; y seguit de son gran accompanyament. En lo qual trobantse lo Bisbe de Jaen , concedi quaranta dias de Indulgencia als que li diguessen en sa Capélla un Pare Nostre , y una Ave Maria. Y volgue lo Princep , que tota la Comunitat cantàs un Responso per la anima de sa Mare , la Imperatris Dona Isabel de Portugal , que havia mort cinch anys antes ; assistint ell al Responso ab gran devocio. Y despues , havent arribat a Barcelona , aont passaba ; envià al Sant Mysteri un precios Palit , o Devant

de

de Altar , ab tots los ornaments
pera dir Missa. Tambe en lo any
mil cinch cents quaranta tres ,
passant per Cervera , donà espe-
cials significacions de devocio al
Sant Mysteri la Excellentissima
Senyora Dona Eleonor de Sòria ,
Muller del celebre Don Joan de
Vega , que fou Virrey de Navar-
ra , Embaixador de Carlos Quint
en Roma , Virrey de Sicilia , y
mori President del Consell Su-
premo de Castilla ; gran Soldat ,
y gran Ministre , y sobre tot de
gran enteresa , y christiandat .
Aquesta Senyora pues , que era
aixi mateix de un esperit gran ,
anant a las horas a Roma , aont
son Marit per rao del empleo
de Embaixador havia passat ; no
solament volgue adorar lo Sant
Mysteri , y li deixà una rica da-
diva : sino que admirada de veu-
rer la Gota de Sanch tant ver-
mella , y viva ; demanà , q ie li

donassen , y sen portà un Transumpto autentich de la primera Informacio de sos Prodigis , y un retaulò , que i havia en la Capélla , en que estaban pintats : y promete , que o mostraria tot al Summo Pontifice , y nos negaria , en quant se oferis , a cooperar al major Culto de tant gran Reliquia . Y en efecte , encaraque nos faltan noticias de aquells temps ; y sols nos quedan del llibre dels Consells de la Comunitat , las que havem referit aqui : ab gran fonament se creu , que aquesta Devota , y Excellentissima Senyora contribui molt a que en los anys , en que estigue en Roma , se logràs tant en breu , com se logrà , la Institucio Pontificia de la Festa del Sant Mysteri . Per lo que nos ha paregut , deviam fer especial , y honorifica mencio de ella , y de son Marit , que per sa gran autoritat , y virtut ,

natur.

naturalment i concorrieria. També en lo any mil cinch cents quaranta set, lo visità, y adorà lo Princep a las horas de Ungria, y despues Emperador de Alemanya, Maximiliano Segon; quant vingue a Espanya pera casarse: y en lo any mil cinch cents vuitanta dos, sa Muller Viuda, la Emperatris Dona Maria de Austria, Germana de Felip Segon; restituintse a la Cort de Espanya: y en lo any mil cinch cents vuitanta quatre, lo mateix Felip Segon, altra vegada; quant en companyia de la Infanta Dona Catarina sa Fill, que havia casat ab lo Duch de Saboya, passaba a Barcelona. Y semblants a aquests exemples ne podriam ajustar, y continuar molts altres.

46. Pero tornant a aquells primers anys; fou tant gran la Veneracio, y Devocio, que se li tingue en Cervera; que molt

al principi començaren, y continuaren tots a dejunar la Vigilia de la sua Festa ; y en ésta a oir Missa , y abstenerse de treball: ab totes las condicions, que demána una Consuetut, pera passar a obligacio grave , y perpétua. Aixi cónsta per Tradicio certissima ; confirmada ab molts Documents ; y entre altres ab un Indult del Nunci Apostolich de Espanya , expedit en lo any mil sis cents vint y tres ; de que donarem despues mes noticia. En lo qual, se supósa, que ja de temps molt antich, la Vigilia, y la Festa del Sant Mysteri se celebraban universalment en Cervera ab gran rigor , y solemnitat , y com las mes Principals. Tambe luego se introdui lo costum , que per la Bondat de Deu , encára dúra, de anarlo a visitar , tots ab frequencia, y molts cada dia; resant en presencia de la Divina Reliquia,

quia, algunas oracions, especialment en memoria de la Passio, y Mort de Nostre Redemptor: y se li feyan ja a las horas moltas Novenas, confessant, y combregant en un dia de ellas: y se li oferian presentallas, o vots, de or, y plata: y cadau segons sa possibilitat se esforçaba a contribuir ab caritats a son Culto. La mateixa Devocio se havia extes per los Pobles veins moltas lleguas al rededor. Y en las necessitats generals, principalment quant las cullitas estaban en perill de perdre's per falta de aygua; se principià molt prest lo traurerlo per vot en Professo de Pregarias, ab los concursos, que diguerem en lo Prolech a la Novena, y que explicarèm mes en altra part. Finalment fou desde luego miràt lo Sant Mysteri, com un Refugi universal. Y ventse algu en qualsevol afliccio, o perill, aixi en

Cervera, com en la Comàrca; la primera paraula era invocarlo. Consolant Nostre Senyor a tots, y obrant pera aixo grans miracles, quant era menester, com també diguerem en aquell Prolech. Dels quals miracles ni ha molts de autenticats, no solament en general en la Informació segona; en que tots los cinch Testimonis juran, que es gran lo numero de ells; sino també en particular.

47. Nosaltres en aquesta Noticia Històrica tenim lo sentiment, de haverlos de omitir tots, per la brevedat, quens es precisa: y solament ne mencionarem algun, que tinga especial connexió ab las coses, de que tractàm: com ara que parlàm del Arecio, ab que la Divina Reliquia son luego, y continuà en ser venerada; breument ne referirèm dos.

Lo

48. Lo primer es, lo que donà motiu, peraque se fes un Reliquiari nou, y molt mes precios al Sant Mysteri: lo que sens dubte contribui a sa major Veneracio. Succei pues, que estant los Illustres Don Carlos de Copons, y Dona Isabel, Muller sua, en Barcelona; son Fill Don Lluis, que despues fou gran Home, Inquisidor de Sevilla, y Canceller de Catalunya; sent a las horas molt noy, y solament de set anys: acabà de perdre totalment la vista del ull dret, per un accident, que patia en ell desde sa infancia; sens haver trobat remey en los molts, que se li havian aplicat, ni fer ja naturalment possible, a judici dels Metges, trobarlo. Pero en aquesta afliccio no desconfià Dona Isabel sa Mare. Ans be, com aquests Cavallers eran Senyors de la Manresana, Poblacio veïna a Cervera, y habitaban

alli alguns estius; recordantse dels miracles, que obraba Deu per medi del Sant Mysteri: promete, que enviaria son Fill a ferli una Novena. Com en efecte vingue luego lo Minyonet desde Barcelona, acompanyat de un Ayo, y de un Germa seu, mes gran que ell, quedes deya Don Francesch. Y començant la Novena lo dia divuyt de Octubre del any mil cinch cents quaranta nou; en lo mateix dia, haventli en la Capella de Sant Nicolau donat a adorar, y aplicat al ull lisiat la Reliquia un Sacerdot: al eixir de la Iglesia, repentinament se troba perfectament curat del mateix ull, y ab la vista dell clara com la del altre: de tot lo que immediatament sen rebe Acte per lo Reverent Francisco Sabater, Notari Apo Tolich. Y agratis de tant gran benefici sos Senyors Pares, malaren fer lo nou Reliquiari, que

que havem dit , y que descri-
guerem en lo numero trenta:
en lo qual desde a las horas ha
estat sempre lo Sant Mysteri.
Aquest miragle te la circunstan-
cia , de que Dona Isabel , segons
cónsta del mencionat Acte , y del
lletrero de un retaulò , ques posà
en la Capélla de Saint Nicolau ,
y encára se conserva : feu lo vot
determinada , y expressament a la
Sanch del Sant Mysteri de Cer-
vera : persuadida , fens dupte ,
tambe ella ; com se ha estat des-
de el principi comuniment en la
mateixa persuasio ; que es ver-
dadera Sanch de Chritto.

49. Lo segon miragle intro-
dui en Cervera la lloable , y devo-
ta costum , de anomenar al Sant
Mysteri , no solament Sant , sino
tambe Santissim . Se autenticà
aixi mateix luego en Acte rebut
per Pere Giscafrè , Notari ; y con-
sistí en curar una Donsella muda

ab circumstancias molt notables. Era ésta filla de La Curullada, Lloch molt cerca de Cervera, y se anomenaba Joana Monpeò. Y havent per un accident repentin de desmay, que li sobrevingue treballant al camp, y de que estigue molt mala, perdut també totalment lo poder parlar; durantli aquesta impossibilitat despues que convalesque de la principal malaltia; de manera que, encara que molt advertida en tot, ni una sola ven podia articular; ella, y fa Mare ab gran confiança prometeren una Novena al Sant Mysteri, y vingueren a Cervera, pera ferla. La cumpliren exactament, confessant, y combregant al ultim dia ab gran devocio las dos; be que la Donsella se hague de confessar per senyas; pues no havia experimentat encára remey algun. No desconfià per aixo; ans be, volent

volent ja la sua Mare anarsen; li demanà, que tornassen primer a fer oracio al Sant Mysteri: y alli agenollada devant de la reixa, se li encomanaba ab tot son afec-te. Quant al cap de un ráto, digue alt tres vegadas: Santissim, Santissim, Santissim. Acudi ab asto la gent, perque era Diumenge, y ni havia molta en la Iglesia. Y ella perseverant sempre en sa oracio, al cap de altre ráto digue tambe tres vegadas: Santissim Mysteri, Santissim Mysteri, Santissim Mysteri; y pogue ja parlar sens lo menor impediment. Ab que concorrent, y admirantse mes la multitud, y divulgantse luego lo miragle; per disposicio del Molt Reverent Rector, ques deya Antoni Mirò: la tarde de aquell dia mateix, que era lo dia vint y u de Abril del any mil cinch cents seixanta sis; primer en la Iglesia se cantà un Te Deum en

en accio de gracias; y despues
se feu Professo solemne per tota
la Poblacio; portantse en ella la
Divina Reliquia: tras, y prop de
la qual anaban solas la devota
Donsella, y sa Mare, pera excitar
mes la devocio de tots. Com ver-
daderament commogue molt als
Moradors de Cervera, y als del
Veinat aquest cas. Y sobre lo
Nom de Santissim, que per causa
de ell, comencaren a donar al
Sant Mysteri; deu notarse, que
encara independentment del mi-
rage; no i ha res que dir contra
aquest Nom: pues en lo sentit,
en que anomenam Santas las co-
fas sagradas; qui pot duptar, que
es Santissim qualsevol verdader
Lignum Crucis? Pero a mes de
aixo, apar, que Nostre Senyor,
demanant fòrças sobrenaturals, y
inspirant a aquesta pobre Don-
sella, (perque ella de si que sa-
bia?) que pronunciàs ab tant

nota-

notables repeticions lo Nom de Santissim ; volgue significarnos, que lo Sant Mysteri de Cervera, a diferencia de altres Lignum Crucis, te especial, y major Santedat ; lo primer , per la Sanch verdadera de Christo, que conte; lo segon , perque a son Lignum Crucis tenia Nostre Redemptor aplicat lo Cap , quant estava en la Creu ; y lo tercer , per ser ab sos Prodigis una Divina Memoria de tants Mysteris de nostra Redempcio. No obstant en ésta Novena, y Obreta lo anomenàm sempre ab lo Nom de Sant Mysteri : aixi perque aquest es lo Nom mes comu , que se li dóna, y lo que se li donà desde el principi : com principalment perque ab aqueix Nom , per Institucio Pontificia , li fa Festa la Iglesia de Cervera. Pero jas veu, que sia ab lo Nom de Santissim , o ab lo de Sant ; per las excellencias,

que

que sabem de tant gran Mysteri; devem tots tenir presents, quant lo anomenàm , aquellas tres especials Santedats: y aixo es lo que principalment volgue ensenyarnos Deu ab lo miragle.

50. Aixi pues, y ab aqueixos auments anaba continuant en Cervera , y en sa Comárcia lo Aprecio , y Veneracio del Sant Mysteri: y aixi continuà afins al any mil sis cents y dinou . Y si be nos faltan moltes noticias , que mostrarian mes la continuaçio, que diem ; ab tot nos ne quedan algunas , que la proban efectivament. Pues nos consta , que haventse en lo any mil cinch cents noranta cinch instituit de nou lo Bisbat de Solsona , a peticio de Felip Segon , Rey de Espanya , y per autoritat de Clement Octau , Summo Pontifice; a causa de que alguns Bisbats de aquesta part de Catalunya , pera son

son millor govern pareixian de-
masiadament extesos; y havent
a las horas passat Cervera del
antich Bisbat de Vich a ser de
aquest nou Bisbat: son primer
Bisbe, Don Lluis Sans, vent lo
que havia crescut, y se havia
dilatàt la devocio del Sant Mys-
teri; en son primer Synodo tin-
gut en Solsona, ordenà, que la
Festa, que antes se li celebraba
solament en Cervera, y ab Ritu
de Doble major, com ja digue-
rem; se li celebràs ab lo mateix
Ritu en tot son Deganat; lo qual
comprèn setse Poblacions. Tam-
be cónsta, que era tanta la mul-
titut de Forasters, que venian
a ferli Novenas; que pera major
comoditat de estos, sels fabricà
una Casa a part, en que po-
guessen hospedarse. Y encaraque
aquesta providencia despues se
mudà, per alguns inconvenients,
y perque, sent Cervera una Po-
blacio

blacio gran , se regonegue , que no era necessaria : no obstant no deixa de significar lo augment , y dilatacio , que havia pres la devocio del Sant Mysteri. Cónsta tambe , que desde molts anys antes del any mil sis cents y dinou , cada any , per la Vigilia del Sant Mysteri , en la nit immediata a la sua Festa , acudian los Moradors de Cervera ab gran concurs a la Iglesia Major ; y despues de haver cantat Completas , la passaban tota afins a la matinada , vetllant , y ab varios exercicis de pietat alabant a Deu , a sa Mare Santissima , y als Sants , en honra de la Divina Reliquia : al modo , ab que , a mes del dejuni , o acostumaban fer universalment en temps antich los Christians en las nits immediatas a las Festas principals ; de aont a estas nits , y als dias antecedents los ha quedat lo nom de Vigilia . Y estaban los

de

de Cervera tant fets, y fervorosos en la sua costum; que havent des- pues los Concilis Tarragonenses, per alguns abusos , que sen se- guian , prohibit generalment en Catalunya semblants exercicis nocturnos ; los que tambe prohi- biren en sos Territoris altres Con- cilis : recorregueren los Pahers al Nunci Apostolich , que en nom del Summo Pontifice Gre- gori Tretsè , i havia a las horas en Espanya , y se anomenaba Innocencio Maximo : represen- tant, quant principal era en Cer- vera la Vigilia , y Festa del Sant Mysteri. Y lo Senyor Nunci ab un Indult honorificantissim, que se guárda original en lo arxiu de la Ciutat , expedit en Madrid a disset de Febrer del any mil sis cents vint y tres ; los concedi per Privilegi perpetuo , que conti- nuassen com antes , en celebrar la Vigilia de la sua Festa del Sant Mys-

Mysteri : no obstant qualsevols prohibicions en contrari ; que no se havian de entendrer pera ells, en una Vigilia, y Festa tant principal.

Si. Pero la major prova del Aprecio , y Veneracio , en que se tenia en aquell temps en Cervera lo Sant Mysteri ; fou lo conato , y ardor , ab que en lo any mil cinch cents noranta tres , se procurà , y finalment se logrà recobrar aquella Particula del seu Lignum Crucis ; que, segons diguerem en lo numero vint y quatre, se quedà lo Doctor Bartomeu Amoròs . Diguem juntament alli , que era de las mes petitas . Y es bo , que tingàm present aquesta circunstancia , ara que veurem los grans miracles , ab que antes de recobrarla , Nostre Senyor especialment a ella la illustrà . Los quals si be podem entendrer , que los obraba Deu , pera

pera augmentar en tots, los desitgs,
de juntar aquesta quarta Parti-
cula ab las altras tres; pero de-
vem tambe pensar, que per aixo
mateix que es tant petita, la vo-
lia distingir mes, y ferosla res-
pectable ab singulars maravellas:
a si de ensenyarnos, que li agráda
especialment la grandesa, y ma-
jor espiritualitat, digamo aixi,
de nostra Fe; quant en la vene-
racio de las Reliquias, no las de-
festimàm per sa poca materia,
sino que unicamente atenem, que,
y de qui son. Lo que es un docu-
ment molt oportuno pera nostra
devocio al Sant Mysteri. Suposàt
que aquest, encára juntas totas
fas Particulas, y encára júnta la
Sanch; es absolutament petit en
la quantitat, y menor, que molts
Lignum Crucis. Pero que im-
pórta, si a mes de altras prero-
gativas, que te, y que distingí-
rem en lo numero quaranta nou;

lo mateix ser menor, segons lo que acabàm de dir, fa de major agrado de Deu la hòrra que li donàm. Mes comencem ja a contar com passaren las coses; advertint primer, que no direm res, que no estiga autenticat en una, o altra de dos Informacions Eclesiasticas, que a instancia dels Reverents Procuradors de la Comunitat, y Priors de la Confraria de Sant Nicolau, se reberen: la primera en lo any mil cinc cents noranta tres, pera recóbrar la mateixa Divina Particula: y la segona en lo any mil sis cents trenta tres, pera averiguar mesos miracles.

52. Lo Doctor Bartomeu Amorós, pues, tingue primera-
ment aquesta Particula. Lo qual haventli fet treballar una creu-
eta de plata, y haventla fet engastar, y tancar en ella; la guardà tota la vida, y la portaba sempre.

Lo

Lo que, a mes de altres beneficis,
li valgue molt en certa occasio.
Perque venint una vegada de
Balaguer; se li posaren devant,
y lo envestiren uns gossos formi-
dables, y segons ell contaba,
com uns grossos juments; que jas
veu, que no podian ser sino di-
monis. Pero suplicant a Nostre
Senyor, que en honra de aquella
Particula de la sua Creu, ab que
havia vençut tot lo Infern, lo
deslliuràs; desaparegue la visio,
y pogue proseguir son cami.

53. Mort lo Doctor Amoròs,
passà la Particula en la mateixa
creueta en poder del Reverent
Pau Tudéla, Comunitari, y Do-
mer de Cervera: y aqui també
obrà molts miracles. Per quant
la Majordona de dit Domer, ab
llicencia de aquest, la deixaba
a varios malalts; y ab ella cura-
ban: y la deixaba principalment
a moltas dónas, que estaban pre-
nya-

216 *Noticia Històrica*
nyadas, pera los treballs dels parts;
y totas los tenian ditxosos. Y suc-
cei una vegada, que un Fill de la
mateixa Majordona, mosso desa-
nimàt, y que despues per lladre
publich, fou penjat en Cervera;
tenint a las horas casualment la
sagrada Particula; trobantse ab
tres companys seus, tals com ell;
y parlantlos dels miracles, que
feya; y que no era possible,
que fos ferit, ni rebes mal algun,
qui la portàs: Probemo, digue,
nosaltres mateixos; y veurem,
que, per bons Tiradors que siàm,
si la posàm dintre de un som-
brero, y tiràm a aquest ab nos-
tras escopetas; nol podrem tocar.
Com en efecte o probaren. Y en-
caraque gent tant malvada no
mereixia miracles; ni en aque-
tos casos Deu los sol fer: no
obstant, pera ensenyar als ver-
daders Devots del Sant Mysteri
la esperança, que han de tenir

en

en ell; volgue obrar lo que aquest home temerari, y pervers havia dit que succeiria. Pues verdaderament en la execucio del projecte sacrilego, que repetiren ab moltas probas; sempre las balas sels giraban, y may pogueren tocar al sombrero; de modo, que los altres tres ne quedaren molt espantats. En lo mateix Mossó passà altra cosa encara mes notable. Y es, que estant per sos delictes en las presons de Cervera, y havent lo Consell de Sétse, del qual ja en lo numero trenta quatre diguerem, que era pera las causas Criminals; determinat, que se li donàs tortura: sa pobre Mare, que despues de la mort del Reverent Pau Tudéla havia quedat ab la Particula, y creueta de plata; lai entregà, dientli, que se encomanàs be a ella. Per lo qual, quant lo portaren als tormentos, se la posà

ocultament dintre la boca. Y succeia , que per mes que ab varios instruments, y de varias maneras lo atormentaban ; ni mostraba sentir dolor , ni en la realitat lo sentia ; ans be estaba, com si dormis. Y com admirat lo Veguer, que se anomenaba Don Agusti Bardaxì , y que assistia alli ab son Assessor ; lo fes despollar , suspitant , que portaba alguna cosa de hetxìs; y manàs, que de aqueix modo lo tornassen a la tortura : tornà a succeir lo mateix . Afins que lo Veguer , admirat de nou; per ultima diligencia , li obri per fòrça la boca , y li troba , y trague la creueta de plata ; ordenant, que tercera vegada lo atormentassen . Y a las horas luogo començà a cridar , llastimantse molt , y dient , quel baixassen , y que ja o confessaria tot . Com immediatament o confessà ; y fou per sa confessio sentenciàt: y dit-

xòs ell , si sabe per lo menos en la hora de la mort , aprofitar-se de la infinita virtut , y consol de la Santa Creu .

54. Pero proseguint nostra narracio ; se quedà ab la creueta Don Agusti Bardaxì , informat de la Particula , que i havia dintre : y ja se enten , quant la apreciaria . No la deixà en tota sa vida . Y al cap de algun temps , quant sent encàra Veguer , li vingue la ultima malaltia , la portaba secretament lligada al bras dret . Y tambe aqui succei un miracle . Perque estigue agonisant molts dias ; protestant los Metges , que no entenian , com podia conservarseli tant , y de aquella manera la vida . Y maravellats de lo mateix los de sa Casa , principalment la sua Muller Dona Joana Bardaxì ; repararen , que sempre li tremolaba lo bras dret . Ab que lai regonegueren ; y pera aliviurlo

en lo que poguessen , li desferen la lligadura de la creuta de plata; ab la intencio de posarla en altra part. Pero no tingueren temps. Perque al moment , que estigue sens ella ; espirà . Per lo qual ; fentse luego lo cas publich; y reflexionantse sobre aquest , y sobre los altres miraclos de la Divina Particula , que havem referits , y de que ja se tenia alguna noticia : se commogueren molt tots.

55. Mes aquesta commocio causà diferents efectes. Perque en los de Cervera, principalment en los Sacerdotes de la Comunitat de la Iglesia Major, encengue un gran desitg , de tenir juntament ab las otras tres aquesta quarta Particula ; dient ab rao , que era tambe de la sua Iglesia , per haverla tambe donat Deu , ab voluntat clarissimamente manifestada per los Prodigis del any mil cinch

cinch cents quaranta. Al contrari Dona Joana Bardaxì, aconsellada de alguns, que seguian altres Theologias; se determinà mes a mirarla com cosa propria: ab lo pretext, de que aixi com lo Doctor Amoròs la havia posseit tant temps, sens inquietarlo algu; aixi ella podia posseirla, y ferne lo quen volgues. Se entengue tambe, que sa intencio era enviarla a la Iglesia Collegiata de la Vila de Tremp; que dista de Cervera dótse lleguas, y que era Patria sua, y de son difunt Marit. Per lo qual se donaren mes pressa los quatre Oficials, es a saber los dos Procuradors de la Comunitat, y los Priors de la Confraria de Sant Nicolau; acudint en Justicia al Degà de Cervera, que se deya Lluis Pórta; peraque fes restituir luego a Dona Joana Bardaxì la Particula a la Iglesia Major. Y lo Degà, rebuts primera-

ment los Testimonis , que se li presentaban; seu provisio contra Dona Joana Bardaxì: y baix pena de excomunicacio de Lata Sentencia , y posant altrament entredit en totas las Iglesias de Cervera , y de son Terme ; li manà, que dintre de sis horas restituís la mencionada Particula: y aquest Mandato se li intimà la matinada del dia deu de Agost del any mil cinch cents noranta tres . Pero Dona Joana , lo primer , havia logrât més promptitud pera fas intencions , que la Comunitat ; perque lo mati del dia vuit del mateix mes , havia enviàt secretament un home , Criat de sa Casa , y fill tambe de Tremp , a un Canonge del Capitol de la Iglesia de aquesta Vila , ab una carta , dintre de la qual estava la creueta de plata ab la sagrada Particula ; escrivintli , que la donaba al mateix Capitol , y Iglesia , peraque
la

la exposassen a la pública veneracio , y consol de tota la Vila; y encomanantli , que la tingues-
sen en gran aprecio , perque era
del Sant Mysteri de Cervera,
y molt miraculosa : y lo segon,
quant li presentaren lo Mandato,
se apellà de ell ab gran resolu-
cio .

56. Ab que estava lo negoci
molt enredat , y en gran perill
de un llarch plet. Pero Deu ,
com o tenia ja de costum , acudi
ab altre miragle , y se fossagaren
del tot las coses. Pues havent
tambe la Comunitat de Cervera,
per alguna noticia , que tingue
de lo que passaba , enviat lo ves-
pre del dia nou un Comunitari ,
ab quatre homes valents , y ar-
mats , peraque detinguessen aquell
Criat : encaraque partiren mes
de un dia , y mitg despues de ell ;
lo trobaren rendit a una hora ,
y mitja de Cervera. Y assegurant-

se primer de la carta , y de la
creueta , y Particula , que i havia
dintre ; li preguntaren la caúsa
de sa tardança , y detencio ; pues
podia ja estar en Tremp . A lo
que respongue , que desde que
portant la carta havia eixit del
Terme de Cervera ; sobre que
per lo demes estava bo ; havia
sentit en si mateix un gran pes ;
de manera , que no li era estat
possible en prop de dos dias ca-
minar mes : pero que de present ,
y luego que li havian llevat la
carta , ja se trobaba agil pera
qualsevol cosa . Lo que se veu
clarament . Perque aquella ma-
teixa nit sen tornà a Cervera .
Y lo endema , reparant al prin-
cipi presentarse a la sua Senyora ;
quant despues oì a dir , que la
excomunicaban ; la ana prompt-
tament a veurer ; be que havent
ja espirat lo termini de las sis ho-
ras del Mandato ; y li contà tot
lo

lo que li havia passat. De lo que se espantà molt la bona Senyora; y se li carregà tot junt lo temor de la excomunicacio. Per lo qual arrepentida, y acompañada del Paher en Cap, que despues de la mort de son Marit suplia lo empleo de Veguer; se presentà, y subjectà al Tribunal del Senyor Degà. Y cedint la appellacio, y qualsevol dret, que tingues a la creueta, que se havia trobat a son Criat; jurant, que era la mateixa, que son Marit prengue al lladre, que sentenciaren: suplicà ser absolta, y que se llevàs lo entredit. Tot lo que luego se executà. Y la nit del mateix dia deu de Agost del any mil cinch cents noranta tres, dia del Gloriosissim Martyr Sant Llorens; tancadas las portas de la Iglesia, peraque se fes la funcio ab mes quietut; estant presents lo Rector, los quatre Oficials, y moltes otras Personas

Ecclesiasticas, y Seculars de las mes principals de Cervera; tenint tots en sas mans ciris encisos: lo Degà Lluís Pórta, obrint la creueta de plata, trague de aquesta, y posà en lo Sacrari del Sant Mysteri la Divina Particula; que luego se donà providencia, fos collocada ab las altras tres en lo Reliquiari de éstas; com desde a las horas o ha sempre estat. Tot lo qual, haventse publicat lo dia seguent, causà inexplicable alegria al Poble.

57. Pero nosaltres aqui no podem deixar de fer breument una reflexio, y soltar ab ella una dificultat, que sabem se ha ofert a molts. La reflexio es, que ab los miracles, que acabàm de referir de aquesta quarta Particula, principalment ab lo ultim; se convens clarament, que Nostre Senyor vol, que totas las Particulas del Sant Mysteri estigan en

en Cervera; sens comunicarne, y extraviarne de ellas ni la mes minima part. Lo qual, a mes de servir a la major gloria de Deu; en quant juntas totas las Particulas en lo puesto, en que succeiren los Prodigis, y ab los Instruments de aquelllos, y principalment ab la Sanch; fan impressio mes plena pera alabar a la Divina Bondat: a tots tambe, encara que no sian de Cervera, los es mes util; pues los uneix mes lo objecte pera sa devocio, y esperanca, y consequentiment, pera alcançar majors gracias de Nostre Senyor. La dificultat, que havem de soltar, consisteix en que, sent aixi que algunas Particulas de la verdadera Creu de Christo creixen; com o assaguran moltas experiencias, y graves Autors, y determinadament o diu Sant Paulino de la Part de la Creu, que i havia en Jerusalem,

y de que sen donaban Reliquias als Peregrins: no obstant aixo en mes de dos cents anys, desde que se obrà lo Sant Mysteri de Cervera, no se ha reparat, que las suas Particulas, en lo demes tant miraculosas, hajan crescut. Pero aquesta dificultat, com diguerem, se sólta ab la reflexio ja feta. Responent, que lo si, per lo qual Nostre Senyor miraculosament fa creixer algunas Particulas del Lignum Crucis; es perque vol, que aquest sia un medi, peraque dividintse, se comuniquen a altres: y com assò no o vol de las del Sant Mysteri de Cervera; de aqui es, que cessant lo si, céssà tambe lo medi.

58. Per tot lo qual se admirarà tal vegada algu, que no obstant aixo, permetes lo Cel, que fos robàt lo mateix Sant Mysteri. Fero no i ha que admirarsen; perque a mes de que la Reliquia

may

may isque de Cervera, y no tardà
a ser restituida: tot lo que passà
no fou altra cosa, que un artifici
de la Providencia de Deu, pera-
que se augmentàs sa devocio, y
fos mes venerada alli aont la vol.
Y aixi se veura en la serie, y con-
sequencias de son Robo, y Resti-
tucio. Que es lo que ara; segons
lo metodo, quens proposárem al
principi, y lo que demána lo or-
dre del temps; entrarèm a contar:
proseguint sempre en traurer las
noticias de Documents auten-
tichs, o graves.

59. Posseia pues la Iglesia
de Cervera ab lo Aprecio, y Ve-
neracio, que se ha dit, pacífica,
y ditxosament lo Sant Mysteri.
Quant en lo any mil sis cents
y dinou, un mal home, anomenat
Joseph Balaguer; que no i ha
perque dissimular son nom, pues
no quèda ja algu de sa parentela;
Mestre de llegir, y escriuirer,

acon-

aconsellat de son mal Pare , Joan Balaguer , Argenter de professio , y ja vell ; havent pensat primer molt de espay lo modo ; a pesar de lo que estava ben guardat ; ab un atreviment increible lo va robar . Ninguna altra persona i sabia res : y sa intencio era traurer una gran summa de diner , que tenia per cert se oferiria per la Restitucio del Robo , encaraque se fes oculta , com ell la pensaba fer : a tant pot precipitar la avaricia . Ab lo qual malvat designi , lo vespre del dia disset de Setembre , que aquell any mil sis cents y dinou era Dimars , dia de las Llagas del Glorios Pare Sant Francesch : se amagà en la Iglesia Major ab tal cautela ; que sobre que lo Sacerdot Sagrista , que te aquesta Iglesia , la regonegue tota , com folia ; nol pogue observar . Y a las ónse de la nit , sens obrir la reixa , pujant , y baixant per

per ella; a lo que ja se havia assa-
jàt; entrà dintre de la Capélla
de Sant Nicolau, en que desde
lo any mil cinch cents quaranta
estaba lo Sant Mysteri. Aqui lo
primer, ab unas estiforas grans
de Argenter, que eran de son
Pare, tallà la cadena de ferro,
ab que estava penjada una llantia
de plata, que continuament cre-
maba. Despues ab una daga, y
alguns altres ferros forçà lo Sa-
crari, traent de ell en son Reli-
quiari la Divina Reliquia: y pren-
gue com unes cincuenta presen-
tallas, algunas de or, y la major
part de plata, de las que varios
Devots havian donàt, y estaban
part en lo mateix Sacrari, y part
en lo Altar. Luego, posanto tot
dintre unes alforjas, y carregant-
selas; tornà a passar per lo alt de
la reixa: y ab una clau, que,
com havia ja probat, no servia
fino per ma de dintre; obrint,
y dei-

y deixant sens tancar la pòrta de la Iglesia, que mira a la Plaça; sen ana directament a sa casa; que està encàra en peu; y es la que en lo Carrer major, correspon ara en igual amplaria al bras dret del crucero de la Capèlla de la Concepcio de la Iglesia de la Companyia de Jesus. Arribàt aquí, deixà primerament per un ráto lo Sant Mysteri ab tot lo demes en un quárto, en que solia dormir, y que ara en part se enclou en dita Capèlla: y no habitant altre en sa casa, fora de ell, y son Pare, sino sa Muller, ques deya Margarida, y no tenia sino divuit anys; descubri a aquesta lo que havia fet: la qual li afeà molt tant gran pecat. Pero ell tornant a pendrer tot lo Robo, la feu seguir, y baixar en sa companyia al seller, que està baix de la entrada de la mateixa casa: al ultim del qual,

en un recaix, o retret, llarch
ónsse palms, y ample quatre,
entre lo cup del vi, y la paret;
que al baixar del seller se tróba
a ma dreta, y correspon ja del tot
al piso del carrer; feu un clot
ab una aixada; y posà en ell,
y cubri de terra lo Reliquiari,
las presentallas, y la llantia; ha-
vento embolicat primer tot ab
un llançol net: sent a las horas
entre dótse, y una de la nit. Així
cónsta menudament dels dos Pro-
cessos, ques feren per lo Robo.
Y encaraque lo que ara ajusta-
rèm, no està en dits Processos;
pero, com o trobam en mol-
tas Relacions graves, de aquell
temps; no i ha perque callaro. Es,
que en la mateixa nit, y en la
mateixa hora, en que passaban
aquestas coses; molts en Cervera,
estant desperts en sa casa, sen-
tiren un terremoto: y altres,
ques trobaban fora, veren sobre
Cer-

Cervera un gran resplandor. Ab los quals Portentos apar se significaba ; ab lo primer , que la Terra , moguda de Deu, abominaba maldat tant sacrilega ; y ab lo segon, que lo Cel, enviant aquells raigs, prometia, que pararia tot en major gloria del Sant Mysteri.

60 Mes qui dira lo espant, lo llanto , y la confusio de tot lo Poble , quant en la matinada del dia seguent , se publicà lo Robo ? lo que fou molt prest, per trobarse oberta la porta de la Iglesia Major, y faltar la llantia en la Capella de Sant Nicolau. En la mateixa Iglesia Major , a que acudi luego infinita gent, no se oian sino crits , y plors de que estaban perduts : y no se oia tampoch altra cosa per los carrers, y casas ; atonits tots, y com fora de si. Demanera , que arribant casualment aquell mati un

Cava-

Cavaller , ques deya Don Francisco Vilalba , molt cone gut , y respectat en Cervera ; y que per la devocio , que tenia al Sant Mysteri , se quedà en ella afins que fou restituit ; y preguntant als que trobaba , quina novedat i havia : passà tot lo llarch de la Poblacio , sens que ningú ; tant engenats estaban ; li tornàs resposta ; y no o pogue saber , afins que entrà a la Iglesia Major . No obstant lo Degà , Rector , Procuradors , y Priors ab la Comunitat per una part ; y lo Veguer , y Pahers ab los Prohomis per altra ; se juntaren quant antes en sos Consells : y participantse mutuament las deliberacions , prengueren ab gran uniformitat tals resolucions , y providencias ; que proban be , no sols un incomparable aprecio , y ardor en tots , pera recobrar al Sant Mysteri ; sino tambe , quant viva estava

a las

a las horas en Cervera la Fe, y Pietat. Las posarèm aqui de millor gana, perque poden servir de exemple.

61. Lo primer, assentaren per fonament de tot, que en la gran desgracia, quels havia succeït; havian de posar principalment la esperança en las Pregariás, que continuament se farian a Deu, a sa Puríssima Mare, y als Sants; afins ques recobràs la Reliquia. Y aixi sens dilacio alguna, manant ab pregò publich, que aquell dia ningú treballàs; pera las deu de la matinada ordenaren una Professo general de Penitencia, que sols referirla caúsa un sagrat horror. En ella, portant lo Santissim Sagrament del Altar en la Custodia baix talam negre, y ab tern negre, (si era aixo ja en aquell temps contra Rubrica, com o seria ara; a mes de la bona intencio, los escusaba

la

la veemencia del dolor) y mitg
cubert ab un vel tambe negre;
caminaban a peu descalç tots los
Sacerdotes de la Iglesia , y tots
los Religiosos dels Convents ;
clavats los ulls en terra , y can-
tant ab veu báixa , y funebre.
Assistian en forma de Comu , y
portant las varas del talam lo
Veguer, y Pahers , vestits de dol,
y ab gramallas negras. Antes dels
Religiosos se veya un gran nu-
mero de Disciplinats, y altres Pe-
nitents ab penitencias de inven-
sions espantosas , acompañant
la devotissima Imatge del Sant,
Christo de la Confraria de la
Sanch . Estaban distribuidas en
fos llochs moltas atxas ; pero los
que las portaban los rostros tenian
cuberts de llagrimas. Y per prin-
cipi de tant trist expectaculo ,
guiats de una Creu , y de pendo,
y ganfarons negres , anaban de-
vant tots los Minyonets, y Minyo-
netas

netas en filas, descalços tambe, y vestidets de blanch, o com diuen de Peregrins; cridant sens cessar: Senyor verdader Deu, Misericordia: Santissim Mysteri nons deixeu: Mare de Deu ajudaunos: y en tant universal consternacio, aturdits aixi mateix ells, y plorant; encaraque molts, de tant petits, no podian entendrer perque; feyan plorar, y trenocaban lo cor a tots. Y de aquell modo, seguint lo restant del Poble, ab los Rosaris en las mans, y ab gran compuncio, y silenci, menos en los suspirs, y gemechs; ana la Professo al Convent dels Pares Caputxins fora de las muralles, a postrarse devant de la Sagrada Imatge de la Mare de Deu del Miragle: la qual desde que antes del any mil quatre cents se trobà alli, traentla de un pou, y illustrantla Deu ab un gran miragle, de matar una difor-

diforme serp , que infestaba la terra , de aont li ha quedat lo Nom de Mare de Deu del Miracle ; ha estat sempre en totas las necessitats lo primer refugi de Cervera : y aquells Religiosissims Pares, que en lo any mil sis cents y vuit havian fundat alli mateix ; la tenian desde a las horas , com la tenen tambe ara encomanada . Tornaren despues ab lo mateix ordre a la Iglesia Major . Y se ha de saber , que com aquesta Professo general , en los d'otse dias , que durà la perdua del Sant Mysteri , sen votaren , y feren altras cinch a varias Iglesias : portant sempre lo Santissim Sagraiment , y ab las mateixas demostracions de dolor , y penitencia , y encára ab majors : y solian preceir a elllas algunas exhortacions , ab que los Predicadors , disposaban mes lo Poble : y quant no ni havia de general , ne feya cada dia una de

de particular la Comunitat, eixint tambe a alguna Iglesia , o Capélla : y si se hagues tardàt mes en recobrar la Reliquia, se hauria proseguït en lo mateix , segons las resolucions , ques prengueren en aquest primer dia. Mes ; se resolgue tambe , que en la mateixa Iglesia Major , tres dias, y tres nits continuos, quedàs exposat en lo Altar Major lo Santissim Sagrament ; y despues los altres dias desdel mati antes del Ofici de las Pregarias , afins a las deu de la nit. Y aixi se executà, assistint sempre per son torn alguns Sacerdots de la Comunitat en lo Presbyteri , y en lo cos de la Iglesia las Confrarias ; y a mes de aixo un gran concurs del Poble : fent tots fervorosa oracio . A tot lo que ajudaba molt lo bon exemple , que donaban las Comunitats Religiosas. Pues la tarde de aquell dia divuit , la de Sant Do-

Domingo, la de Sant Francesch, la de Sant Agusti, la de Sant Francisco de Paula, y la dels Pares Caputxins; que eran las numerosas, que i havia a las horas en Cervera; portant alguna devota Imatge, o Reliquia cuberta de dol; cadauna separadament, anaren en Professo a la Iglesia Major, a adorar al Santissim Sagrament exposat, y fer siúplicas a Nostre Redemptor, per lo gran desamparo, en que tots se trobaban sense lo Sant Mysteri; y a fi de alcançar de la sua Infinita Clemencia son recobro. Y en aquestas particulars Professons dels Convents, que se repetiren algunas vegadas en aquells dias; com en las que diguerem feya la Iglesia Major; del mateix modo que en las generals; anaban també tots ab los peus descalços; y i havia molts Penitents; y altres portaban atxas, y ciris; y preceian

los Minyonets, cridant Misericordia a Deu, y al Santissim Mysteri, que nols deixàs.

62. Despues de las resoluciones referidas de tanta pietat, y devocio, se prengueren luego totas las otras, que demanaba la prudencia humana; sens perdonar a diligencias, y gastos, encaraque fos empenyantse: en efecte se empenyà la Comunitat, carregantse de un censal crescut. Lo Consell dels Pahers manà, ques tocàs al punt la campana de Somatent: ab lo que se commogue de nou tot lo Poble; y molts isqueren fora ab armas, regoneixent tot lo que pogueren per lo Terme, y per lo Veinat. Feu posar guardas en los portals, y en las murallas, que se continuaren dia, y nit, asins ques restitui la Reliquia. Envià gent armada a peu, y a cavall a molts puestos de Catalunya, especialment

ment a las fronteras de França, Valéncia, y Aragò; pera penderer los passos, y veurer sis podria averiguar res del sacrilego lladre, o lladres. Disposà, ques fessen cridas en varias Poblacions, ab grossos oferiments a quils descubris; y en Cervera sen feu una de cinch centas lliuras. Y despatxà Syndichs al Excellentissim Senyor Don Fernando Henriquez de Ribera, Duch de Alcalà; que acababa de arribar a Barcelona per Virrey de Catalunya; y que promete, que faria tot quant podria, pera la major satisfacció de Cervera, y peraque tant grave delictè quedàs castigat. Lo Consell de la Comunitat aixi mateix, a mes de altras diligencias, pera las quals commissionà alguns Comunitaris; envià sos Syndichs al Illustrissim Senyor Don Joan Alvaro, a las horas Bisbe de Solsona: y aquest Prelat, que amiba

molt a la Iglesia , y Poblacio de Cervera , com se veura en la demonstracio , que feu ab ella en las Festas per la Restitucio de la Reliquia ; sentint vivament la desgracia , los animà a que proseguissen las diligencias , y confiaisen en Deu ; oferintse ab singular afeció a tot lo que pogues servirlos de consol . Aquell dia també se començaren ab gran activitat , dos Processos criminals ; lo un Ecclesiastich , en la Curia del Degà , que se anomenaba Pere Ballestar , y era un Sacerdot de gran prudencia , Doctor en Canons: y lo altre Secular , en la Curia del Veguer , ques deya Don Carlos de Guimerà , Cavaller també molt Christià , y de esperit . Lo Degà a mes de aixo , quant la Professo tornà dels Caputxins a la Iglesia Major , estant alli tot lo Poble , feu , que lo Rector de la Parroquia pujàs al pulpit ,
y com-

y comminàs horrorofas censuras contra los que, tenint alguna noticia del lladre , o lladres, dintre sis horas nols denunciassen. Y en conseqüencia dels dos Processos, foren presos quatre , o cinch Ecclesiastichs , y tants Seculars de un , y altre sexo ; que no cabent en las presons ordinarias, sen posaren molts al Castell : tots per levissims indicis; tant era lo rigor ab ques proceia ; ni , a mes de la ~~enormitat del deliste.~~ hauria estat possible quietar de altra manera lo Poble : y tots innocentsissims, com despues se va veurer clarament.

63. Tot asfo se entaulà ja en lo primer dia , y se continuà, y aumentà en los seguent. Perque a mes de lo que haveim dit; de las Poblacions veinas; las quals, per lo gran consol, que tenian en lo Sant Mysteri, luego que saben son Robo , quedaren affligi-

dissimas; vingueren moltes Professions de Penitencia: suplicant a Christo Sacramentat, y a la sua Gloriosissima Mare, Titular de la Iglesia Major de Cervera; que pera be de tots, fessen restituir a son Santuari la Divina Reliquia. Y foren tantas; que entre elles, y las de Cervera; en los dósse dias de la tribulacio, sen feren mes de cincuenta. Las quals Professions forasteras ajudaban molt a la compuncio general: perque en ellas los Parracos portaban las Veras Creus ab vels negres: los acompañaments dels Tabernacles, y altres aparatos eran de dol; preceian devotas Imatges de Christo crucificat; los Minyonets a part, cri-daban a Deu Misericordia; i havia sempre molts Penitents; y los demes anaban devotament ordenats en dos filas, o cantant las Lletanias, o resant lo Rosari.

Tam-

Tambe en la Iglesia Major , de
ordre del Senyor Bisbe , se exe-
cutaba , o representaba ab gran
solemnitat , y , a lo que indican
las Relacions , repetidas vegadas ,
la Excomunicacio contra lo lla-
dre , o lladres , y contra los que
sabentlos , nols descubrian : ys feya
ab las mes espantosas ceremonias ,
que en aquestos Actes , gober-
nada del Esperit Sant , usa Nostra
Santa Mare la Iglesia ; pera pro-
bar , si a lo menos de aqueixa
manera , reduira a penitencia ,
y deslliurarà de la condemnacio
eterna a sos mals Fills contu-
massos . Y aixi , tocantse antes ,
y entretant en lo campanar totas
las campanas , ab aquell to trist ,
ab que se tóca als enterros ; junt
tot lo Clero ; alta la Creu , y ta-
pada ab vel negre ; lo Preste ,
Diaca , y Subdiaca ab ornaments
negres ; y los altres Sacerdots cu-
berts los caps ab las caputxas de

las Armussas , y portant encesas candelas negras : primerament, devant del Altar Major se cantaba ab veu funebre lo llarch , y terrible Salm de la Maledicció : despues , se feya la Professo per dintre la Iglesia , cantant ab la mateixa veu las Lletanias, tambe de la Maledicció , encára mes llargas , y mes terribles : y poch antes de acabar, havent tirat tots a terra las candelas , y haventlas trapitjat ab indignacio ; las quals prenian luego los Escolanets , y las llançaban al carrer ; pujaban cadau al pulpit , y tiraban desde alli pedras a una caixa de morts sobre un féretro , que se havia posat al mitg de la Iglesia , devant del Presbyteri : de tot lo qual , no es creible , quant horrorisàt ne quedaba lo Poble , que assistia ab gran concurs . Finalment de part del Veguer , Pahers , y Consells dels Prohomis , nos podia obrar mes : y en-

y entre altras diligencias, assistint ells, manaban fer de continuo es-
crutinis rigurosissimis de las casas;
sens exceptuar ni las dels Nobles,
ni las dels Ecclesiastichs, ni las
suas proprias; baixant als sellers,
grutas, y altres racons mes amia-
gats, y encára dintre de las cist-
ernas; y examinanto tot menu-
dissima, y severissimament.

64. Pero ni lo Robo se tro-
baba, ni lo lladre se descubria,
ni se tenia de ells indici algu;
sobre que lo un, y lo altre es-
taban tant cerca. Y lo lladre
dissimulaba tant be sa maldat,
lamentanse de la desgracia, y acu-
dint ab los altres a las Professons,
y encára a las Excomunicacions;
que nos tingue de ell la menor
suspira. De manera, que en los
escrutinis, que deyam; sent aixi,
que casi ninguna casa sen escapà;
may se regonegue la stia: la qual
si se hagues regonegut, luego

se hauria descubert tot; perque aquell recaix, o retret de son feller, combidaba a registrar ab cuydado, lo que i havia dintre. Ni sols aixo, sino que una vengada, fentse lo escrutini de aquella part del carrer Major, en que habitaba: al arribar a sa casa, sens saberse perque, se pararen tots, y no la regonegueren. En lo que apar evidentment, que ab especialitat i anaba, y governaba las coses, la Providencia de Deu. Lo qual volia, que durant encara la tribulacio, fos major lo merit de Cervera pera la Restitucio de la Reliquia, y pera altres premis, que li destinaba, y se li donarian a son temps: fossen majors los exemples, que havian de imitar los Successors de aquells bons Fills, y Moradors de Cervera, en apreciar, y ser devots del Sant Mysteri: y fos major en tots la alegria, goig, y agraiment a Nostre

tre Senyor, per lo recobro, y pos-
sessio de un Tresor tant Divino;
quant considerassein la tristesa,
llagrimas, penas, y angustias,
ab que se havia perdut, y buscàt.
Y prenen ocasio de lo que refle-
xionàm, ajustarèm aqui una cosa
estranya, y que ab varios afectes
inquietà molt lo Poble. Es, que,
com lo lladre Joseph Balaguer
tenia principalment posada la
mira, en que li donassen un quan-
tios rescàt, y no li pareixia bas-
tant, lo que dintre de Cervera,
havian ofert ab crida, de cinquen-
centas lliuras; y com per altra
part, encaraque astut, era de un
enteniment desbaratat: assistint
ab los altres en las Professions,
en lo mes espes de la gent, y ab
gran dissimulo, se deixaba caurer
alguns papers, escrits de sa ma,
en castellà, y ab lletra fingida;
que si be desconcertadament,
tiraban a que, augmentantse en

tots la esperança , y desitg de res-
cobrar la Reliquia , se augmentàs
tambe la crida . Tres sen deixà
caurer . Y entre altres desconcerts ;
però a son fi , deya : en lo pri-
mer , que los que havian pres lo
Sant Mysteri , lo tenian ab major
reverencia , que no estava antes :
en lo segon , que als tals Deu los
havia inspirat , quel prenguessen ;
y que ja en altre paper , ques
llançaria , se diria , que es lo que
se havia de fer pera recobrarlo :
lo tercer , que era llarguissim , es-
taba tant ple de desatinos , y mes-
clats ab textos de la Escriptura ,
tant mal aplicats ; que lo Comis-
sari Ecclesiastich de la Inquisicio ,
que i havia a las horas en Cer-
vera , manà que nos publicàs .
Pero lo Poble , com havem dit ,
se inquietaba molt ab aquestos
papers : y lo Veguer , y Pahers
doblaban fortament las pesquisi-
sas . Y a mes de altras providen-
cias ,

ciás, pera veurer, si per la similitut de las lletras se podria traüer alguna llum, y rastrejar lo autor de ells: manaren baix de gravissimas penas, que tots los que fabian de escriurer, acudissen a la Plassa de Santa Anna; aont en unas taulas posadas ab tinters, y paper, los feren probar la pluma. Y aqui tambe acudi Joseph Balaguer, y escrigue en llati: = Josephus Balaguer fecit: = que vol dir: = Joseph Balaguer o ha fet. = Lo que, ordenantse totas aquellas diligencias pera averiguar, qui havia fet los papers, y Robo, y tenint tots present aixo; es un notable equivoch. Pero com per sa astucia, y habilitat en escriurer, nos reparà lo caracter semblant; y no havia encara arribat la hora; ni estava plena la mesura dels obsequis, que Deu volia se li fessen: la providencia fou inutil.

65. Ultimament a fi de alcançar de Nostre Senyor , de sa Mare Purissima , y dels Sants la Restitucio del Sant Mysteri , se prengue un medi , que qualsevol que judique sólida , y christianamente de las cosas , luego regoneixerà , que havia de ser eficacissim . Per disposicio del Degà , Rector , y Comunitat , y del Venerable , Pahers , y Prohoms , se publicà ab pregò una Comunio general , que se havia de fer ab gran solemnitat en la Iglesia Major lo dia vint y nou de Setembre , dia del Gloriosissim Arcangel Sant Miquel , y que aquell any era Diumenge : y se publicà tambe , que tres dias antes dejunassen tots . Y aquest es lo medi eficas , que deyam . Pues verdaderament la execucio de ell , apar que fou lo ultim merit , peraque la Misericordia Divina consolàs als que estaban tant affigits .

Per-

66. Perque lo dia vint y vuit, quant era ja lo tercer dejuni; Joseph Balaguer, encaraque no ab aquell animo, que devia, pues demanà al principi una gran súma de diner; pero a lo menos rompent la inaccio, en que estaba; en secret natural, y com ell deya, en secret de Confessio; sen ana a declarar ab lo P.F. Ramon Arquer, Religios molt virtuos, y Subprior del Convent de Sant Agusti. Y aquest Pare, que era tambe molt prudent, lo rebe ab gran afabilitat: y demanant li licencia, pera comunicar ab lo mateix secret lo negoci al Senyor Degà, y al Paher en Cap; y tornantli de resposta, que li donarian set centas lliuras; (qualsevol quantitat li haurian donat, si hagues persistit en volerla) li feu prometrer, que a la matinada del dia vint y nou antes del alba, li portaria al Convent tot lo Robo.

Com

Com en efecte lo va portar, haventlo al vespre desenterrat del seller, y tingut tota aquella nit en lo mateix quárto, en que primerament lo deixà, y en que diguerem en lo numero cincuenta nou, que solia dormir. Pero al mati, quant feu la Restitucio, mostrà ja altre animo. De modo que, a poch que lo Pare Subprior, y lo Degà, que tambe havia acudit; ventlo ab aquella bona disposicio, li afearen lo que feya; luego digue que non volia res; y no li pogueren fer penderre moneda alguna, encára dientli, que Iai donaban graciosament: y de consell dels dos se determinà de anarsen quant antes, a presentarse voluntariament com a reo al Tribunal de la Inquisicio de Barcelona; perque aixi, li digueren, ab no tant grave castich, podria despues viurer ab quietut, y fer home de be.

Y la

67. Y la causa de tant rara mudanca en Joseph Balaguer; segons se pot conjecturar de la deposicio, que feu despues Margarida, Muller sua; apar que fou, que aquella nit, tenint aquest home present en son quárto al Sant Mysteri; pues de la mateixa deposicio cónsta, que alli se estigüe sempre vetllantlo: se li representaren mes vivament las cosas, principalment dos miracles, que a no ser tant dur, ja lo haurian convertit. Los escriurèm aqui, perque son molt dignes de saberse. Lo primer, que la Imatge del Sant Christo de la Confraria de la Sanch; la qual anaba en totas las Professions de la Iglesia Major, y es la mateixa, que ara i ha: sempre que passaba per devant de sa casa, tremolaba tota, y se oia fer un genero de ruido, com si a un cos huma se li desconjuntassen los ossos. Aixi

o con-

o contan varias Relacions manuscritas, y una impressa de aquell temps; y júra en sa deposicio haverlo ella vist, y oit moltas veggadas, y haversen ben assegurat la ja citada Margarida. Lo segon, que en lo dia vint de Setembre, que era lo Divendres de la primera setmana del Robo; fent los Pares de Sant Francisco de Paula una Professo particular de Penitencia desde son Convent a la Iglesia Major; y portant en un Tabernacle la Imatge de la Mare de Deu de la Soledat, que també encára se venera en aquell Convent: devant aixi mateix de sa casa, se trenca de repente la barra de la part del Tabernacle, que miraba a la casa; ab que se inclinà, com era natural, a ésta la Santa Imatge, y estigue pera caurer: y lo mateix succei al tornar la Professo, trencantse de repente la altra barra en aquell puesto: de mane-

manera, que se hagueren de parar dos vegadas, y acomodaro com se pogue. Aixi tambe o contan aquellas Relacions, y o júra no sols Margarida Balaguer, sino quatre altres Testimonis, y entre estos un, que portaba lo mateix Tabernagle. Y se ha de advertir, que si be aquestos miracles, altres quels veyan, a las horas nols entenian; perque, com havem dit, Deu volia que duràs la obscuritat, y tribulació: pero Joseph Balaguer si. Y en prova de aixo, júra en sa deposicio Margarida, que estant ab ella en la pòrta, quant la Imatge de la Soledat, per haverse trencat la primera barra, estigue pera caurer; li digue ab veu baixa: Mira: la Mare de Deu fa reverencia al Sant Mysteri.

68. Ab que diem, que aquella nit la presencia del Sant Mysteri ab la memoria de aquestos miracles,

gles, lo converti . O si no, diem, que lo converti ell tot sol; obrant en ablandar lo cor de aquest gran Pecador, un gran miracle, tal vegada lo major que ha obrat en Cervera : peraque los demes esperem quens ablandara també lo cor, per grans pecadors que siam; si lo adoram , y li som devots ab Fe viva. Al contrari son Pare , a mes de haverli aconsellat lo Robo , segons finalment en los tormentos confessà ; conservava encara obstinat lo animo ; pues tornant lo Fill del Convent de Sant Agusti , y dient , que no havia volgut res per la Restitucio : sen enujà molt , y lo tractà de tonto. Pero ell, com li havian aconsellat , escapà luego a Barcelona al Tribunal de la Inquisicio . Y el notarse , que faltaba en Cervera, junt ab alguns altres indicis , que a las horas se advertiren; fou causa de que la Justicia a tres

a tres de Octubre se apoderàs de la Muller , y del Pare , y se assèguràs de ells en las presons.

69. Y aqui ; si be son coses, que passaren despues ; volem desembarassarnos de estos tres Reos: dient breument , per si acas algú gísta de saberlo , com foren sentenciats. O foren ab aquestas diferencias. Joseph Balaguer a nou de Mars del any mil sis cents y vint , per la Inquisicio de Barcelona , a assots , y desterro perpetuo de Catalunya : y fou tant moderada la pena , y tant menor de lo que mereixia , per la benignitat del Sant Tribunal ab los delinquents , que voluntariament se delatan : no se sab , despues de la sentencia , aont sen ana , ni qui n si tingue . Margarida Balaguer a vint y quatre de Novembre del any mil sis cents dinou , per lo Consell de Cervera , a passarla per baix de la forca , menada del

del botxi , y portant lo dogal
al coll, y a desterro perpetuo sola-
ment de Cervera , sens ninguna
pena corporal : y menor castich
encára li haurian volgut donar
los Jutges , vent sa poca edat ,
y que no tenia molta malicia , y
que en algunas occasions havia
afeàt lo delicte a son Marit ; pero
per altra part , ella absolutament
era complice en amagar lo Robo ;
y tambe a vegadas estaba dema-
siadament quiéta , tenintlo en ca-
sa ; y majors diligencias podia
haver fet , peraque se restituïs ;
ab que alguna demostracio se
havia de fer : tampoch se sab
aont ana , ni quin si tingue . Fi-
nalment Joan Balaguer a vint y u
de Janer del any mil sis cents
y vint , per lo Consell de Cer-
vera , a ser arrosegat , degollat
per lo coll , fet quàrtos , posats
estos en los camins del terme
de Cervera , y son cap en una
gabia

gabia de ferro , penjada prop , y devant de la Iglesia Major : tot lo qual se executà , haventse alçat pera lo suplici un gran catalaf en la Plassa de Santa Anna , y acudint al Acte innumerable concurs . Y en aixo paran semblants maldats ; y encára pitjor : perque aqui Nostre Senyor en hónra del Sant Mysteri , que es Mysteri de Clemencia , volgue mostrarla , no solament ab lo Fill , com havem vist , sino tambe ab lo Pare ; que diuen mori molt arrepentit .

70. Tambe volem aqui posar altra noticia . Y es , que hiego , que se publicà , que lo Sant Mysteri havia estat enterrat en lo retret del seller de la casa de aquestos homes ; lo Degà en companyia dels principals Sacerdots de la Comunitat , ana a visitar lo puest . Y trobant los senyals en tot conformat , manà , que ja que aque-

aquella profunditat , y lo estar
lo retret baix del carrer , no per-
metia , que se erigis alli una Me-
moria perpetua de veneracio ,
y agraiment ; a lo menos lo ma-
teix retret se tapas ab pedra ,
y cals per la decencia . No obs-
tant Nostre Senyor ha disposat ,
que en la manera , que dóna lloch
lo terreno , y ab proporcions de
molta devocio , no falte tant de-
guda Memoria . Pues tal es , y sera
sempre la Capella magnifica de
la Purissima Concepcion de Maria ,
que ja mencionarem en lo nume-
ro cincuenta nou . La qual , a mes
de comprender part de la casa ,
y lo primer , y ultim puesto de
ella , en que estigue la Divina
Reliquia : es ; com se explicà en
lo Prolech a la Novena ; de un
Mysteri , tant propri del Sant Mys-
teri .

71. Pero tornem a la oculta
Restitucio del mateix Sant Mys-
teri ;

teri; que, com diguerem, se feu lo mati del dia vint y nou de Setembre, en lo Convent de Sant Agusti, al Subprior de aquest Convent, y al Degà. Los quals proseguiren en tenirla en secret tot aquell dia; deixant, que lo Poble executàs la Comunio general, y continuàs las Pregarias. Pero vinguda la nit, judicant, que era ja temps de deliberar sobre lo modo, ab que la Reliquia se havia de restituir en publich: juntaren ab aqueixa intencio, en la Comanda de Sant Antoni, al Rector de la Parroquia, als Procuradors de la Communitat, y Priors de Sant Nicolau, al Veguer, y Pahers, y a alguns Cavallers, y Prohoms; estant tambe alli lo Comanador: y declarantsels del tot, los mostraren en son Reliquiari, y ab la llantia de plata, y presentallas, lo Sant Mysteri; que ab la decen-

cia possible havian portat encubert. No es explicable la alegría, que tingueren. Y despues de haberlo adorat tots ab llagrimas: trastant de espay, y ab maduresa las cosas; foren de parer, que callàs tambe aquella nit; perque de nit, la commocio, que preveyan del Poble, seria exposada pero determinaren, que sens m dilacio, se fes la Restitucio publica lo endemà al mati, dia trenta del mes, a las nou horas. Y sobre lo lloch, en que se havia de fer, resolgueren, que peraque en los espays veins tingues bastant desfaogo lo immens concurs que ja pensaban i hauria; y perque la Professo de Restitucio a la Iglesia Major, pogues ser ab deguda extensio, y solemnitat lo puesto mes commodo seri la Iglesia de las Verges, o de Santa Ursula, y fas Companyera Verges, y Martyrs; que està so-

tan

taria , fóra , y cerca de las murrallas , y al altre cap de la Poblacio. Per lo qual, ab la reverencia, que permetia la necessitat del dissimulo , lo Pare Rafel Arquer, y lo Degà anaren a portar alla la Reliquia , ab la llantia, y presentallas ; tantcantla en un Sacrari , y deixant homes de confiança pera guardarla.

72. Lo dia pues trenta de Setembre , que aquell any era Dilluns , dia del Gran Doctor de la Iglesia Sant Geroni ; en la Iglesia , y hora ja ditas se executà la Restitucio pública del Sant Mysteri. Y lo primer, ab un pregò , ques feu molt demati , se avisà al Poble de la novedat . Y com al oirla , passaban repentinament tots de un extrem de summa tristesa a altre extrem de summa alegria: jas pot pensar, en que expressions prorumprian de jubilo , y de triunfo. Eixian

de sas casas , y anaban pèr los carrers, y plassas, corrent de tropell, y casi sens saber aont; tirant los sombreros , y las càpas al ayre , y cridant de continuo . Y los crits , que mes universalment se oian, eran: Santissim Mysteri ja os havem cobràt : Santissim Mysteri, may mes nos deixarèu: Santissim Mysteri , siàu sempre nostre: y altres semblants . Acudiren despues , molt antes de la hora , a la Iglesia de las Verges; aont ja havia dit lo pregò , quies restituiria la Reliquia: y acudiren ab tal concurs , que sent aixi, que la Iglesia no es petita; ab tot, respecte de los que i havia, foren molt pochs los que pogueren estarí. Per lo que se hagueren de quedar fóra , y umplir amontonats, tant cerca com podian de la mateixa Iglesia , aquells camps. Pero ja baistaba aixo, sabent, que estaba dintre lo Sant Myteri , y quel

y quel tenian ja segur. Finalment se feu la Restitucio ab un modo gravissim. Perque estant assentats a part en lo Presbyteri, y sent citats per Testimonis los Senyors, que la nit antes se havian juntat en la Comanda de Sant Antoni, ab alguns altres: adornat lo Altar, y illuminat ab moltes llums, y guardant tots un gran silencio: lo Reverent P. F. Rafel Arquer de la Ordre de Sant Agusti, y Subprior del Convent de Cervera; haventse alçat, y demanat lo permis a aquell Illustre Congrès, pera explicarse en un assumptio importantissim; digue breument: Que en secret, y com a Confessor, se li havia encomanat la Reliquia del Sant Mysteri de Cervera, en la mateixa enteresa, y modo de las Particulas del Lignum Crucis, de la Sagrada Sanch, y dels Instruments dels Prodigis; en lo mateix Reli-

quiari; y ab la mateixa llantia,
y presentallas, o vots; en que,
y ab que estava antes de la mati-
nada del dia divuit de Setembre;
en la qual, com sabian tots, se
havia reparat, que novament fal-
taba en la Capella de Sant Ni-
colau: y que se li havia grave-
ment encarregat, que la entregas
a la Iglesia Major, y al Poble
de Cervera: per lo qual, y en
cumpliment de son encarrech,
y obligacio, luego la entregaria.
Y dit asso, traent del Sacrari lo
Reliquiari, y tot lo demes;
y mostranto a cadau dels Testi-
monis, peraque o examinassen;
y responent estos, despues de
havero diligentment regonegut,
que en tot, y per tot era lo ma-
teix; y donantli ab singulars ex-
pressions las gracias: posà ab
gran reverencia lo Sant Mysteri
en mans del Senyor Degà de Cer-
vera, lo Doctor Pere Ballestar:
estant

estant agenollats tots los altres,
aixi los del Presbyteri , com los
del cos de la Iglesia , plorant de
consol, y ternura: y corresponent
los de fóra ab acclamacions de
alegria , y de devocio. Immedia-
tament se llevà Acte de tot lo
que havia passat ; lo qual existeix
vuy dia original en la Curia del
Degà , y son Transumpto auten-
tich en lo arxiu del Sant Mysteri.
Y deixant lo Doctor Ballestar la
Reliquia sobre la Ara del Altar,
ab alguns Ecclesiastichs , y Se-
culars , que la guardassen ; digue
als demes , que anassen , si volian ,
a formar , o accompanyar la Pro-
fesso general , que partiria luego
de la Iglesia Major , pera venirla
a buscar.

73. Ab aquest avis ; seguint
tambe los que estaban en los
camps ; concorregueren tots ab
gran prestesa a la Iglesia Major.
Y com era tanta la multitut ,

que ab dificultat per la pressa,
pogue entrar per los portals , y
despues umplia los carrers; y com
los crits , y las otras expressions
de alegria continuaban sempre,
y los uns pera la funcio , que
havia de ferse luego , buscaban
una cosa , y los altres una altra;
y com entre tant tocaban sens
parar a festa totas las campanas
de totas las Iglesias : jas pot in-
ferir quina confusio i hauria.
Pero ja tambe li agradan a Nostre
Senyor aqueixas commocions pú-
blicas , a gloria sua , y en celebri-
tat , y regoneixement de sos be-
nefics . Y aqui particularment
fou próba del bon esperit , que
tot o movia , lo molt ordenada
que ana no obstant la Professo .
La qual ab totas las Religions ,
ab totas las Confrarias , ab totas
las demostracions de festa , ab tota
la Noblesa , y Personas de distinc-
cio , y ab mes de quatre cents , que
por-

portaban atxa; sent així, que apena-
nas se havian pogut prevenir las
cosas; seguint los demés ab gran
quietut, y devocio: arribà a la
Iglesia de las Verges. Desde la
qual, prenen baix talam lo Sant
Mysteri, que portà en sas mans
lo Degà; tenint las varas del talam
lo Veguer, Pahers, y alguns Ca-
vallers; y portant tambe publica-
ment dos Sacerdots, que eran
lo Comanador de Sant Antoni,
y lo Comissari Ecclesiastich de
la Inquisicio, lo un las presen-
tallas, y lo altre la llantia: entra-
ren per lo portal de las Verges,
y passaren tot lo llarch de la Po-
blacio; cantant ab Musica, y ab
gran solemnitat lo Te Deum.
Aont se pot reflexionar, que lo
Sant Mysteri, pochs días antes,
havia ja fet lo mateix camí; pas-
sant de la Iglesia Major a la
casa, en que fou amagat; de
la casa, en que fou amagat al

Convent de Sant Agusti; del Convent de Sant Agusti a la Comanda de Sant Antoni; y de la Comanda de Sant Antoni a la Iglesia de las Verges: pero a mes del ordre retrògrado, lo havia fet molt de different manera. Finalment, havent arribat a la Iglesia Major; en lo Altar Major de ésta, que, com se ha dit altras vegadas, te per Titular a Maria Santissima, a la qual regoneixian, deurer principalment tot lo consol; y que estava molt adornat, y illuminat: collocaren en un magestuos, y rich trono la Divina Reliquia; y celebraren immediatament un Ofici solemniissim, en que digne-
ren Missa votiva de la Invencio de la Creu. Lo que fou un pensament molt oportuno; pues la Festa tambe era, per haverse trobat la Creu de Christo, antes enterrada. Pero, acabat lo Ofici, se
yeren en un nou treball; perque la

la Gent ni volia, ni sen sabia anar de la Iglesia , fixos los ulls , y lo cor en lo seu Sant Mysteri. Per lo qual hagueren de resoldrer, y prometrer publicament , que tot aquell dia , y los dos dias següents , sens reservarlo afins ja molt de nit; quedaria exposat lo Sant Mysteri ; y podrian tots faciarse de veurerlo , adorarlo , y agrair a Nostre Senyor, a sa Mare Purissima, y als Sants la sua Restitucio. Com en efecte se feu aixi, ab grandissims concursos , y estant tot lo dia plena la Iglesia, illuminat sempre de la mateixa manera lo Altar Major, y assistint de continuo en lo Presbyteri alguns sacerdotes . Y luego tambe començaren a venir de las Poblacions veïnas Professons de Accio de gracies en gran numero , ab sos tabernacles adornats, ab moltes atxas , y ab varias invensions; de companyias de Soldats ; de

Balls artificiosos; y otras: portant a mes de aixo tots un Ram de Oliver en las mans; o porque aixi se acostumaba en aquell temps en las Professons de alegría; o porque o pensaren de nou, pera celebrar mes la Restitució del Sant Mysteri. Y éstas Professons, havent entrat a la Iglesia Major, y adorat la Reliquia; cantaban devant de ella una Missa solemne, y sen tornaban despues plenas de contento. Trobam notat, quen vingueren prop de vint. Pero los Fills, y Moradors de Cervera quedaren tant fervorosos; que en tot aquell Octubre, y encara en los mesos següents, no parlaban casi de altra cosa, que del Sant Mysteri; y may havian estat tant frequents las visitas, y obsequis, que se li feyan. Començantse ja a experimentar; a mes de lo que se feu en las Pregarias; que lo haver Deu permés.

Io Robo del Sant Mysteri; conforme lo que dignerem en lo numero cincuenta vuit; fou un artifici de sa Providencia, pera que a major gloria sua, y be nostre, cresques lo aprecio, y veneracio, ab que despues de restituit, tots lo honrarian. Alabada sia la mateixa Providencia, que aixi fab traurer be del mal.

74. Mes, no havia de parar solament en lo que havem referit, lo agraiment per tant gran Benefici: y en aqueixa intelligencia estaban tots. Per lo qual juntantse molt prest, pera deliberar sobre lo assumpto, los Consells Ecclesiastich, y Secular; resolgueren tres coses. La primera, que ja que la Restitucio, encara que oculta, pero la mes important del Sant Mysteri, se havia fet lo dia vint y nou de Setembre, dia del Arcangel Sant Miquel; y ja que per aixo, y per ser

la

la Creu gloriosa Insignia de aquest
Gran Princep dels Exercits de
Deu; devian pensar, que se havia
fet per particular intercessio sua:
en memoria de aquest Favor, en
avant, y pera sempre, lo mateix
dia (en aquell temps no o era,
com o es ara, universalment pera
tots) fos Festa en Cervera. Aixi
pues o votaren.

75. La segona, acusantse a las
horas, de que antes no haguesien
fet Capella a part pera lo Sant
Mysteri; be que en aixo havian
obrat ab bon fi, pareixentlos,
que no podia estar millor la Reli-
quia, que en la Capella de Sant
Nicolau, en que Deu la havia
ab tants, y tant singulars Prodi-
gis manifestat, y illustrat; pero
a las horas, com diem, ab lo nou
fervor, teninto per falta sua:
determinaren ferli una particular,
y nova Capella magnifica. En lo

Ma-

Major donà un bon exemple. Perque , com està en lo llibre de sos Consells , sens discrepan vot algu , promete desde luego pera la fàbrica cinch centas lliuras; las mateixas , que per sa part havia ofert pera la Restitucio de la Reliquia: dient, que encara que li quedaban libres de son destino primer ; volia en tot cas se gastassen , en hónra del Sant Mysteri. Y estaban los dos Comuns tant fervorosos en sa determinacio; que pera empenyarse a no desistir de ella: resolgueren , començar luego la Obra , y posar en ésta per lo menos la primera Pedra . Com en efecte , en lo arxiu del Sant Mysteri se tróba una nota antiga , de que la posaren lo dia trenta ii de Octubre del mateix any mil sis cents dinou. Y si be se han perdut totas las altras noticias de aquesta funcio, y solament nos ha quedat aquella nota;

nóta: qui pot duptar, vista la devocio present, y que nos reparaba en gastos, ques faria solemnissima, y ab las majors demostracions de alegria; y que es molt verisimil, que posarian de concert la Pedra los Superioris Ecclesiastichs, y Seculars de la Poblacio. Ab tot, ja o havem dit, parlant ingenuament, no tenim de asso sino conjecturas. Lo que sabem es, que en lo interim ques feya la Capélla nova, convinqueren en que se quedas la Reliquia en la Capélla de Sant Nicolau. Pero escarmentats del Robo, y tementse de tot; no se fieren de tenirla alli en puesto baix. Per lo qual donaren providencia prompta, que en la paret del costat de la mateixa Capélla, a la part del Evangelii, y a la alçada de vint y vuit palmis, se obris pera collocarla, y guardarla un armari nou, que vny dia se veu;

ab

ab dos pòrtas; la una tota de ferro, y la altra de fusta forta; y ab dos panys cada una. Y en realitat aqui la tingueren, be que solament afins al ultim del any mil sis cents y vint. Perque a las horas, vent la incomoditat, de haver de pujar, y baixar ab escalas llevadisas, cada vegada que la havian de exposar al publich: la mudaren mes baix en lo altre armari gran, y antich, que mencionarem en lo numero set, tambe al costat, y a la part del Evangelí: que fou lo lloch, en que lo Reverent Jaume Albésa primerament la deposità; y en que per espay de alguns mesos estigue reservada, antes que se li fes Sacrari. Pero posseits sempre de un gran temor, o per millor dir, de un gran zel de guardarla; feren a aquest armari dos pòrtas novas, de fusta forta, ab tres panys cadauna; cubrintlas ab planxas de ferro;

ja

ja que, per lo que haurian pesat al tancarlas, y obrirlas, sent lo armari tant gran; no podian ser totas de aquest metall. Com de tot lo sobredit i ha Acte autentich en lo arxiu de la Iglesia Major. Y nosaltres; sens reparar, en que alguns tal vegada diran, que escrivim menudencias; havem volgut posaro aqui: lo primer, perque aquestas menudencias ajudan molt a formar mes viva idea de las cosas: y lo segon, perque las que acabàm de referir, y moltas, quen havem referit, y altras, quen referirem; proban, quant especialment segura es la Idemtitat de la Reliquia del Sant Mysteri; es dir, que la que tenim, y adoràm ara, es la mateixa, que Deu illustrà ab los Prodigis; per la gran, y casi nimia diligencia, ab que sempre se ha guardat.

76. La tercera resolucion, y la que ab major ardor desitjava

lo Poble , fou , que en Accio de
gracias del inestimable Benefici ,
ab que Nostre Senyor los havia
consolat , de recobrar lo Sant
Mysteri ; se fessen tres dias de
Festas solemnissimas , y sumptuo-
sissimas . A lo que se obligaren
ab vot . Pero a si , de que lo temps
fos mes oportuno , y se poguessen
prevenir mes las cosas ; determi-
naren juntament , que nos fessen
afins a la primavera , ques segui-
ria . Y de aquellas Festas direm
tambe ara alguna cosa : concloent
ab elles la part de nostra Noticia
Historica , que tóca al Robo ,
y Restitucio del Sant Mysteri de
Cervera . Y si be desitjàm , que
los bons exemples , ab que re-
ferirèm fou honrada la Divina
Reliquia , aumenten en tots sa
devocio : voldriam juntament ,
se tingan presents aquells artifi-
cis , a que havem reflexionat ja
altras vegadas , de la Providencia
de

de Deu , en traurer be del mal ,
y tanta pietat de un sacrilegi .
A mes de lo que escrigue Pere
Giscafrè en sa Obra , nos valdrem
de algunas Relacions , que extan
en los arxius de la Ciutat , y de
la Iglesia Major .

77. Aquestas Festas pues ,
a que per sa gran expectacio ,
per la lliberalitat dels que las cos-
tejaban , per la devocio , ques
tenia al Sant Mysteri , y per lo
que se havia parlàt de son Robo ;
acudi Gent de casi tota Catalunya :
se feren lo dia dinou , vint , y vint
y u del mes de Maig del any mil
sis cents y vint . Y concorrent
a la direccio , y gasto de ellas lo
Comu Ecclesiastich , y Secular
de Cervera , ab gran harmonia ,
y zel ; y contribuïnt tambe molt
los Particulars : se distribuiren ,
y executaren de aquest modo .

78. Lo primer dia ana a
compte de la Iglesia Major . Y lo
Illus-

Illustrissim Senyor Don Joan Alvaro, Bisbe de Solsona; que per lo que se havia alegrat de la Restitucio del Sant Mysteri, y per lo que, com ja diguerem, estava satisfet de la Poblacio de Cervera, vingue a honrar, y fer tambe ell estas Festas: volgue oficiar en aquest dia; entonant la tarde del dia antes las Vespres; celebrant de Pontifical lo endema demati; y presidint a la tarde a la Professo general. Tot fou solemnissim; perque entre altras providencias, se havia fet venir la Musica de la Cathedral de Lleyda, y de Tarragona; y a mes de aixo, i havia nou Coplas de Ministrils: y ab tota aquesta Musica se cantaren a tres Cors, segons se usaba en aquell temps, las Vespres, y lo Ofici. Pero la Professo general fou sobre tot. La qual, portant en ella, com se ha acostummat sempre, quatre Sacer-

Sacerdots en un Tabernagle , y incensant altres, lo Sant Mysteri; tenintli las varas de un rich tálam , que havian manàt fer de nou pera la funccio , lo Veger, y Pahers; y donant al ultim magestat a tot, ab Baculo, y Mitra , y ab son accompanyament, lo Senyor Bisbe : entre los alegres ruidos de las campanas de totas las Iglesias , y dels disparos dels morters , y fálvas dels arcabussos de una lluida Companyia de cent Soldats , que se havia formàt ; despues de haverse cantat ab gran solemnitat Vespres, com se cantaren en los tres dias : parti a hora competent de la Iglesia Major , seguida de un infinit Poble . Nos pot en breu descriurer. Basta dir, ques feu ab tal concurs de Clero , per los molts Rectors, y Religiosos , que vingueren de varias parts, y si ajustaren ; ab tal numero de atxas, y port, y gala dels que

que anaban ab ellas, no solament de Cervera , sino de fora , principalment Cavallers , que feren punt de assistiri ; ab tal lluiment de las Confrarias , y riquesa , y adorno dels Tabernagles ; y ab tal multitud de altras demostracions festivas , entre ellas , la de diferents Cors de Minyonets vestits de Angels , dels quals de un sol uniforme ni havia quaranta : que deyan universalment, no haber vist may cosa igual . Y lo millor era la devocio , ab que anaban tots ; ja per la presencia del Sant Mysteri ; ja per la memoria fresca de la afliccio passada en son Robo , y de la alegria primera en sa Restitucio . A mes de lo que havem dit , lo Consell dels Pahers, y Prohomys havia senyalat premis als que traguessen millors invensions, pera adornar las Plafas, y Carrers, principalment per aont passaria la Professo . Y en-

cara-

caraque no i havia necessitat de aqueix estimulo ; pero ab ell se executaren coses ingeniosissimas , y de gran gust : estant tots los frontis de las casas entapissats , y embellits : los pisos publichs , cuberts de flors , sens poderse trapitjar altra cosa : y ventse a cada pas , fonts artificials , ròdas de foch , pyramides , obeliscos , archs triumfals , Altars , y otras idéas .

79. Lo segon dia lo havian previngut pera si los Cavallers , aixi los que habitaban en Cervera , com los que tenian Castells , y Senyorias en las Poblacions veinas del Urgell , de la Ribera de Siò , de la Sagarra , y de Comalats : los quals convidaren a altres , principalment de Barcelona . Y ésta numerosa Noblefa , molt distingida en Catalunya ; havent alguns Canonges , o Dignitats de Cathedrals officiat

oficiàt al mati , ab gran solemnitat , y ab lo cop de Musica , que diguerem : en la tarde de aquest dia feu en obsequi del Sant Mysteri , una de las funcions mes graves , mes lluidas , y mes proprias de son caràcter , ques podian pensar . Perque ab gran inventiva , y magnificencia , executà un Torneig de a Peu a lo antich . Lo puesto no podia ser millor ; perque fou la dilatada Plaissa , devant de la qual està ara la Universitat , ocupantla en gran part ; per lo qual a las horas era molt major , en fòrma de amfiteatro , rodada tota de casas , y tenint al mitg una gran balsa de aigua , ques conduvia a ella de las plujas , y ab assientos de pedra de tots costats , se guardaba curiosament . En ésta Plaissa , púes , havent alcàt varios tablados per tot lo rededor afins a las finestras de las casas , pera varias Classes de Per-

sonas de suposicio , pera los Pa-
hers, pera los Ecclesiastichs, pera
las Damas, y altres; quedant en-
càra molt lloch pera los demes:
y havent format de fustas una
com Isleta, en la balsa ; que
aquell any , per haver plogut
molt , estava plena : en la ma-
teixa Isleta , que cubrien tota
de tapissos , y pareixia hermo-
sissimament ; se feu lo Torneig.
Antes de tot preceiren pregons,
que a so de clarins , y timbals
publicaren , ser la idea del Tor-
neig: Qui de la Noblesa Catalana
pelearia millor a hónra del Sant
Mysteri de Cervera. Ab que lue-
go entraren los Mantenidors , los
Padrins, y los Combatents, ab sos
Escuders ; armats tots a lo antich,
y ab espafas, y llanças ; ostentant
al mateix temps gran riquesa,
y gala ; y tenint cadau en lo es-
cut sa empresa, y lema ab alguna
alusio al Sant Mysteri . Y havent
rodat

rodàt tota la Plassa , fent corte-
sias a las Personas dels tablados,
y al Poble : dividits uns de altres,
entraren a un mateix temps a la
Isla per varios ponts , que ab sy-
metria estaban ja collocats. Im-
mediatamente , al costat de la Isla
mes lluny , y de cara al lloch en
que està la Universitat; que era lo
principal de la Plassa, y de millors
edificis ; se tiraren unas cortinas;
y en unas respectuosas cadiras,
aparegueren sentats cinch Cava-
llers ancians , que havian de ser
Presidents, y Jutges del Torneig .
Y donant aquestos sos ordres,
se començaren ja los combats,
si be sense las temeritats perillo-
sas dels Torneigs antichs , pero
ab gran art , y ayre . Unas ve-
gadas peleaban Parellas ab Pa-
rellas , y otras vegadas Cavallers
ab Cavallers , ab moltsa varia-
cions, y ceremonias antigas; ointse
entretant de diferents parts cla-

rins, y otras Musicas. Y de aquest modo durà la funcio molt temps; tenint sempre embelesada la multitud de gent, que desde la Plassa, desdels tablados, desde las finestras, y terrats, y encara desde las teuladas, sels eszaba mirant. Finalment, havent rematàt ab la Fólla; que era una especie de combat, ab que, mesclantse tots, se donaba si als Torneigs: distribuiren los Jutges los premis, o com deyan antigament en Catalunya, los Prisos, als uns de Homes de armas, als altres de millor Fólla, als altres de millor Invensio, als altres de Talant mes gentil, y als altres de altres titols, y termes, propnis de Tornejadors. Y eran aquests premis, o prisos algunas joyas preciosas, y curiosas de or, fetas expressament a aquest si. Las quals, ab tots los deimes del Torneig, y ab las Musicas, accompanyantlos,

Ios, y aplaudintlos una immensitat de Poble, que no sabia deixarlos; anaren tots, lo qual espany que i ha, a oferir en la Iglesia Major al Sant Mysteri, postrantse en sa presencia: haventlos antes eixit a rebrer tota la Comunitat.

80. Lo tercer dia sel quedaren los Fills, y Moradors de Cervera. Y si be la funcio del dia antecedent no havia pogut ser mes lluïda; en sa linea no li fou inferior la de aquest dia. Perque haventse celebrat a sa hora ab la mateixa Musica, y solemnitat lo Ofici, lo qual celebraren també alguns Canonges, o Dignitats; y haventse oit lo Sermo ab gran aplauso, com se oiren los de las altras dos matinadas: en la tarde, y en la mateixa Plassa de la Universitat, se representà ab gran vivesa, y magnificencia lo Recobro de la Creu de Christo;

quant lo Emperador Heraclio, havent vençut a Cósroas, Rey dels Persas, obligà a aquestos, a que la restituissin; pera collo-carla altra vegada en Jerusalem. Y si be aquest Recobro, segons la Historia, fou una de las condicions de la pau, que lo Emperador Heraclio, despues de mort Cósroas, concedi a son Fill Siroes: no obstant, ab la llibertat, que ja es licita en semblants Actes; pera animar mes la representacio, se figurà, que se havia fet a viva guerra, y en temps de Cósroas. En la tarde pues del tercer dia, y en aquella Plaça se representà lo Recobro, que havem dit. Y servi pera aixo la mateixa Isleta. En la qual se alçà un Castell de guerra; com si en ell estigues cautiva la Creu, guardantla los Soldats de Cósroas. Ab que se li donà forta bateria. Y lo modo improvis, ab que se començà la Accio, deixà

deixà sorpresa la innumerable multitut de gent , que també, com lo dia antes , y en los mateixos puestos ocupaba el Theatro . Perque quedant la Isleta ; a la qual havian llevat tots los ponts; sense comunicacio alguna , y únicament ostentant lo gran Castell ab la Guarnicio de Soldats , vestits a la Persiana ; y esperant tots ab suspensio , qual seria la empresa , y funccio de aquell dia; de repente per la part , que mira a la Iglesia de Sant Miquel , veren entrar en la Plaça un Vaixell de Guerra ab tots sos pertretxos ; una Montanya ; un Terreno pla ab amenitat de Prat ; y una Galera : que per artifici de ròdas ocultas , sens veurer ningú com , se movian : portant cadauna de aquestas grans Máquinas trenta homes armats , tots molt de gala , ab son Capita , Musica , y acompañament mili-

tar de tambors: y anant entre
mitg de las mateixas Máquinas
una Carrossa Triumfal magnífica,
tambe ab Musica, sentat en ella
lo Emperador Heraclio, vestit,
y armat ab gran magestat, y ab
escolta de Guardas lluidissimas.
Parantse al mitg, feren sálva
al Theatro, ab moltas cortesias.
Y luego lo Vaixell, y la Galera se
posaren en la aigua als costats de
la Isla; lo Vaixell al costat, que
miraba la Comanda de Sant Antoni;
y la Galera al costat, que mi-
raba la Iglesia de Sant Miquel,
per aont se havia fet la entrada;
lo que jals venia be, estant en los
extremis de la fila: y alli ab lo
mateix artifici ocult de las ròdas;
perque la aigua no hauria bas-
tât; se movian, com si verda-
derament estiguesssen en la mar.
Pero la Montanya, y lo Prat,
anant sempre al mitg la Carrossa,
se aplicaren devant de la Isla,
y la

y la feren com terra férma ab la Plaça, per la part mes prop al lloch de la Universitat, al qual miraba lo Castell. Y aqui la bateria per mar, y terra, y de moltes maneras; que era lo fi, per lo qual se havian fet tant differents las Máquinas: tirant; sens perill de danyar a Persona alguna, pero ab gran ardor; imitadas bombas, granadas, balas de artilleria, y fortas descarregas de mosquets, y arcabussos contra lo Castell, y los Soldats Persas, que tambe se defensaban ab valor. Havent durat asso un bon ráto, se tractà de capitulacions, per llamada, que feren los Persas, ab enraonaments de una, y altra part, en metro castellà. Mes nos pogueren convenir. Per lo qual, donantse ab major vigor lo ultim assalt; se rendi lo Castell, y se li pegà foch. Y com estava ple de invensions de pólvora, se cremà

breument ab gran estruendo,
y diversio dels que o miraban:
quedant solament al mitg una al-
tra Máquina , en figúra de una
gran Malgrana . La qual , divi-
dintse de repente en quatre parts;
descubri dintre un Minyonet
molt hermos , vestit de Angel ;
que portant en la ma la Santa
Creu , guanyada als Persas , y
dient en uns versos molt devots
grans alabanças de ella ; la donà
al Emperador Heraclio . Reparti
aquest varios premis a sos Capi-
tans , y Soldats . Y , acompañats
sempre del immens Poble , y en-
tre aclamacions , anaren tots ,
com la nit antes , a oferirlos , y a
ofrirse al Sant Mysteri ; portant
en la Carroisa com en Triumfo
a la mateixa Creu . Despues se
cantà solemnissimamente lo Te
Deum ; ab que se donà fi a las
Festas .

81. Estas tres magníficas , y
lluidis-

lluidissimas funcions se feren en los tres dias. Y tot lo demes; encaraque no podeim allargarnos tant en referiro; fou correspondent a elllas. La Iglesia Major estaba adornada a maravella, y cuberta tota ab sedas, ab tapicerias, ab pinturas, ab miralls, y ab altres embelliments; pujant per alt, y crusantse archs de flors, ab coronas, ab penjants, y ab estandarts; posat tot ab gran symetria; distribuidas atxas en varias parts; y correspondent tots los Altars, adornats ricament, y ab molta cera, principalment lo Altar Major; en que, traentla cada mati de son armari, se collocaba la Divina Reliquia; y que resplandia tot, com una ascua brillant de foch. Las quatre nits casi no o foren, per las grans Lluminarias, ques feren; de manera, que se anaba per los carrers, com si fos de dia; perque se veyan a cada pas calders.

ros encesos; y perque tots los edificis, desde las pòrtas afins a las teuladas, pareixia que se abrassaban ab la multitut de atxas, fanals, bombas, pyramides, y altres invensions de llum: sent molt notable la ques posà en lo alt del campanar; que fou una Creu rodejada de estandarts, tant gran, y tant illuminada per dintre; que se veya de moltas lenguas al rededor: y com ab aquell triumfo representaba lo unich Objecte de las Festas; o umplia tot de devocio, y alegria. Acompanyaban a las Lluminarias Musicas contínuas, afins a las dòtse de la nit; distribuidas las Coplas dels Ministrils en varios puestos: y aixi mateix may cessaban disparos de ingeniosas obras de pólvora, ab gran varietat, y abundancia. Lo concurs dels Forasters fou increible; tant, que ne estaban plenas totas las casas, y tots los

los Convents ; y per no caberi, quant venia la nit, sen havian de anar moltissims, aixi dels de Cervera , com dels de fóra , a dormir a las Poblacions veinas. Sent tant gran lo concurs , se donaba no obstant de menjar ab gran abundancia a tots los Pobres, y a tots los que no tenian reparo, de juntarse ab ells : y a aqueix fi, en cadau dels tres dias , a la hora de dinar , se paraban ab asseo en las Plaças molts taulas ; en las quals se sentaba qui volia , y tots eran esplendidament servits. Per dir molt en poch ; ana tot ab tal lluiment , y magnificencia ; que los Forasters universalment, eran los primers , que deyan a una veu, que Festas iguals a aquellas , no i havia memoria , se haguessen fet en Catalunya. Nostre Senyor tambe, apar, que se dignà aprobarlas ; no solament concedint lo temps molt sere , quiet,

y tem-

y templàt en tots los dies; sino ab altres dos beneficis. Lo un, que sent així, que i havia acudit gent de tota especie, y molts, mossos de vida libre, y carregats de armas: no i hague mai la menor pendència. Lo altre, que sensiblement se veya una gran, y universal devocio al Sant Mysteri: de modo que, encaraque, celebrantse los Oficis, no cabia en la Iglesia, ni la quarta part del Poble; despues tots los demes anaban per lo menos a visitarlo; y quant se donaba a adorar la Reliquia, duraba la funcio mol-
tas horas.

82. Tanta gloria sua, pera be de tots, sabe Deu traurer del sacrilego Robo del Sant Mysteri. Y de aqui tambe, segons lo que diguerem en lo numero setanta cinch, se segui lo fabricarli la Capella magnifica, a que se feu la sua Traslacio: que es la sexta,
y pe-

y penultima cosa , quens proposarem per materia de nostra Noticia Historica; y a que entrarem: dient algunas particularitats , ab que se executà , molt dignas de ser sabudas.

83. Y lo primer , lo puesto , en que se fabricà la Capélla , no podia ser mes propri . Pues no solament es lo cap del crusero , que te la nau principal de la Iglesia a ma dreta , lo que li dóna un gran desaogo ; y està al mateix costat de la Capélla de Sant Nicolau , sòls un poch mes amunt de ella , lo que fa recordar dels Prodigis : sino que alli , desde el principi de la mateixa Iglesia , i havia ja una Capélla del Titol de Santa Creu en Jerusalem , ab un retaule , en que estava lo Calvari ab las tres Creus , y un Sant Christo molt devot : y era fundacio de un Cavaller de Cervera , anomenat Bertran dels Archs , de una fami-

familia nobilissima; lo qual fundà tambe lo Hospital de Leprosos, de que ara solament quèda la Iglesia de Santa Madalena , fóra de las murallas. De manera, que en aquella fundacio de aquest devotissim Cavaller , apar , que Nostre Senyor, tant temps antes, volgue senyalar lo lloch , en que algun dia havia de ser venerada la Creu , en que fou clavat , y la Sanch , que derramà per nosaltres en Jersalem , y en lo Calvari : y no sois venerada en Imatges; sino en las Realitats del Sant Mysteri . Pero , com lo espay de aquesta Capélla antiga , pera las magníficas idéas de la nova , era molt reduit ; se afondi , y allargà notablement : prenenent la major part de la Sacristia , que tenia antes alli molt capas , la Iglesia ; y tota la casa del Sacerdot Sagristà , que estava al costat de ella ; y encára porcio
de

del S. Mysteri de Cervera. 305
de algunas otras casas, que i havia cerca.

84. Tambe fou notable lo ardor, ab que tots se esforçaren, a contribuir a la nova Fàbrica. Perque, encaraque, com ja diquerem, la Comunitat Ecclesiastica posà per sa part cinch centas lliuras; y tambe la casa del Comú Secular donà altre equiualent: pero tot lo demes se feu de caritats voluntarias dels Particulars. Sent aixi, que costà la Obra mes de deu mil lliuras en diner efectiu, que en aquell temps eran mes que ara; y que tots havian gastat tant en las Festas per la Restitucio; y que alguns de aquells anys foren esterilissims, haventi hagut fam en algunas Provincias de Espanya, y França, y haventse patit en Catalunya gran miseria. Y si be en Cervera no fou tanta la necessitat, com en altras Poblacions; ab tot se

arr i-

arribà a gran extrem. De manera que , segons cónsta de una Memoria , que i ha en lo arxiu de la Ciutat ; lo Consell de Vint y quatre hague de donar la providencia , de manar a tots baix de gravissimas penas , que portassen lo blat, y ordi, que tenian , y nols era sumament necessari , a casa del Comu ; aont sels pagaba al preu corrent : y despues cada dia , presents los Pahers , se venia ab la conveniencia possibile , y ab gran táffa un poch de pa a las Familias , a proporcio de lo numerosas que eran . Pero no obstant aixo , may se desisti de la Obra de la Capélla ; antes se treballaba tots los anys lo ques podia , y mes de lo ques podia . Com tampoch may se desisti de la magnífica idéa , ab que se havia projectat . Ni era solament universal lo ardor , en contribuir ab diner , sino tambe ab fatigas per-

personals; portant pedra, arena, cals, y servint immediatament a la fàbrica casi tots sens distincio. Y en confirmacio, de que li agradaba a Nostre Senyor aquest zel; succeiren alguns casos, que se tingueren per miraculosos: com entre ells, que guiant, y tirant un bon Sacerdot de la Iglesia, en companyia de alguns, una gran màquina, ab que se pujaban las pedras; sens advertiro, sels escapà la maroma; per lo que naturalment, com estaban las cosas, la furia de la mateixa màquina a ells, y a altres los havia de fer troffos: y no obstant aixo, sens poder explicar despues com, ningú rebe mal. Tambe la Lliberalitat de Deu volgue animar mes a tots; perque en lo any mil sis cents vint y nou, y despues consecutivament, se remedià la esterilitat, y miseria ab bonas cullitas. Ab que ab pacien-
cia,

cia, y constancia, vencentse mol-
tas otras dificultats; que may fal-
tan contra las empresas de la Glo-
ria de Deu; en la primavera del
any mil sis cents trenta tres, se
acabà felisment la Capélla.

85. Volem aqui breument
descriurerla, pera servir als De-
vots del Sant Mysteri, que no
la hajan vist. Es tota de pedra
picada molt bona y pulida, llarga
setanta palms, ampla quaranta,
y alta seixanta, a poca diferencia;
y ab boveda magestuosa, y una
especie de cúpula, per aont li
báixa la llum. Al entrar te un
quadro de sétse palms, adornat
al devant ab una portada mag-
nífica de la mateixa amplaria;
ab pedestals, columnas, capitells,
cornisa, y un remato garbòs de
un escut, y coróna Real, y al
mitg del escut la Imatge del
Sant Mysteri: tot de pedra escu-
llida, y treballada finissimament.

Y aquesta portada ; de la qual
nóta lo llibre dels Consells de
la Comunitat , que la pagà un
Devot , sens voler , que se sabes
son nom ; com segons lo que di-
guerem , està al cap del crusero ;
apar , que ab tot ell fa Capélla ;
y reb , y li dóna un gran esperit .
Lo quadro de sétse palms , ne
tindra de alt uns vint y cinch ;
que tambe es la alçaria de la por-
tada : y al ultim de ell està posada
una reixa fortissima , que lo clou
del tot ; a fi de assegurar , que no
puga passar algu per sobre ; com
succei , quant lo Sant Mysteri fou
robàt . Luego se segueix lo ample ,
y alt de la Capélla ; y pujan als
costats ab gran proporcio unas
mitjas columnas , que assentadas
en sos pedestals , terminan en una
hermosa cornisa ; y de ésta arran-
can los archs de la boveda ab va-
rias fáixas ; las quals enllastantse
ab gran artifici , ostentan en tres
escuts ;

escuts ; en lo primer , las armas de la Confraria de Sant Nicolau; en lo segon , las armas de Cervera ; y en lo tercer , la Imatge del Sant Mysteri . Te a mes de aixo la Capélla , al rededor del Altar , que està com dótse palmis apartat de la paret ; en lo alt , un balco bolàt , y dorat , del qual penjan sis grans llantias de plata , ques feren tambe en aquest temps ; y baix , altre balco , o reixat , aixi mateix dorat , sobre lo qual se posan atxas , o ciris grans , y que dóna a tot mes respecte , y hermosura . Finalment pera fa mes cumplida perfeccio , te , sobre lo quadro de la entrada , un cor molt acomodat ; a la part del Evangelí , una Sacristia propria ; y al costat de ésta , una casa bastant pera la habitacio de un Sagrista . Y de tota la Obra feu las plantas , y cuidà de la execucio un Sacerdot Comunitari de la matei-

mateixa Iglesia de Cervera, peritissim en Arquitectura, ques deya Joseph Bálmes: lo qual, per aquestos merits, y acerts (no obstant, que en nostras Relacions som tant parclos en anomenar Personas, per no poderne anomenar tantas) nos ha aparegut especialment digne, de que li sapien tots lo Nom.

86. Concluida ab tanta perfeccio la Capélla, nos pensà ja en res mes, que en donar provvidencias, peraque ab la deguda solemnitat, se traslladàs a ella lo Sant Mysteri. Pera lo qual, juntantse, com sempre, ab gran harmonia, las dos Comunitats; resolgueren, se fes la Traslacio, aquell mateix any mil sis cents trenta tres, lo dia catórse de Setembre; que per ser dia de la Exaltacio de la Creu, era lo mes propri, que se podia elegir: y se fes ab tres dias de Festas; prenent per

per idéa , los altres tres dias de Festas , que se havian fet en lo any mil sis cents y vint , per la Restitucio de la Reliquia : pero ab la suposicio , que pera mostrar mes lo Aprecio de tots al Sant Mysteri ; fossen las novas Festas mes sumptuosas , y lluidas . Aquesta fou la súma , o resumen de to tas las Resolucions , y despues de to tas las Execucions ; y o sera tambe de nostra Narracio . Lo que nos servira . Pues dit asso , y apuntant solament alguna particula ritat mes notable ; per una part serem molt breus ; y per altra part , ab la relacio , que ja ferem , de aquellas primeras Festas , quedaràn bastantment enterats nos tres Lectors , de quant solem nes , y magníficas foren éstas se gonas .

87. Lo primer dia pues , o lo dia catórse de Setembre ; havent preceit las Vespres , y Lluminarias del

del dia antecedent; ana, com en las Festas passadas, a compte de la Iglesia Major: y se logrà també, que lo honràs lo Illustriſſim Senyor Bisbe de Solsona, que era a las horas Don Pere Puix Marí, Prelat molt huma; lo qual feu venir dos Nebots seus a la Festa: y affixit de un de ells, que era son Vicari General, y Canonge de la Seu de Urgell; celebrà de Pontifical al mati: y a la tarde, fent, que lo altre de menor edat, portàs un rich pendo; presidi a la Professo general. Y acabada aquesta; eſtant plena tota la Iglesia, y no podenti entrar per la multitut la major part del concurs; pero ab inexplicable alegría de tots: vestit, com estava, de Pontifical, y accompanyat de tot lo Clero Secular, y Regular; collocà personalment, y ab ſas mans en la Capella nova la Divina Reliquia. Ab lo qual Acte,

tant solemne, y autorisat, quedà executada la Traslacio del Sant Mysteri a aquesta nova Capélla, de la de Sant Nicolau, en que havia estat noranta tres anys cumplerts; desde que en lo any mil cinch cents quaranta, se obraren los Prodigis. Lo collocà en un Sacrari nou de exquisita escultura, y doradura; que Don Joan Pico, fill de Cervera, havia enviat per aqueix fi, de la Ciutat de Napolis, aont estabà ab un empleo molt distingit. Y en aquest Sacrari, que juntament es Altar, ys ròdi tot, com los que los Italians anomenan Altars de Capritxo; se ha guardat desde a las horas, tancat ab cinch claus, y ab gran cuidado. Està lo mateix Sacrari, o Altar migeltuofamement assentat; posats al peu per gradius hermosos marbres; y per trauret, y tornar ab mes comoditat la Reliquia; se pot obrir,

obrir, y tancar, no solament per devant, sino tambe per las espalllas: y te interiorment tals prevencions de plánxas de ferro ocultas; que a mes de lo que se assegúra ab ellas contra qualsevol força, encaraque si posàs foc, no podrian arribar las flamas al Reliquiari. No vingue de Napolis, pera ser tant alt, com se parà. Y es, que pera excitar mes en tots la memoria de la Sagrada Passio, y Mort de Nostre Redemptor; la qual, quant visitarem al Sant Mysteri, devem tenir principalment clavada al cor: se li ajustà luego per remato, baix de un rich dosser, ab lo que tambe quedà mes ayros, una gran, y devotissima Imatge de Christo Crucificat.

88. Lo segon dia lo volgue aixi mateix pera son desempenyo, la numerosa, y calificad Noblesa Catalana, que diguere a

en lo numero setanta nou. Pero, per lo que se havia aumentat universalment en Catalunya la Devocio del Sant Mysteri ; y per lo aplauso, y estimulo, que havia quedat de la Iluidissima Funccio, que executaren en lo any mil sis cents y vint : acudiren estos Senyors en major numero, especialment los de Barcelona ; y prengueren a pundonor seu excedir lo passat. Per lo qual, havent fet a las horas per la Restitucio del Sant Mysteri , un Torneig de a Peu a lo antich : determinaren ara per la sua Traslacio, ferne un de a Cavall ; juntantlo pera major diversio del Poble, ab lo Joch Militar del Estaferm. Los servi tambe de Theatro la Plaça de la Universitat , que referint las primeras Festas descriguerem ; rodejada del mateix modo de tablados : pero férma, y plana del tot ; haventse pera aixo

aixo cegàt , y posàt a nivell del demes piso la balsa , no mes que al us de aquells dias , y tornantla despues a sa forma , no sens gran gasto . Y a aquesta Plaissa , corona da de gent a mes no poder ; entre tres , y quatre de la tarde , montats en brioso s cavalls , y ab gran pompa ; entraren los Illustres Tornejadors : preceits de dos de son Gremi , ab lo nom de Mestres de Camp , que desembarassaren lo puesto ; y de un copiosissim concert de clarins , y timbals , que escampaban per tot alegria , y terror . No es facil explicar la suspensiò universal , que causà solament la sua ent rada . Perque , segons lo que ja havem dit , eran en major numero , que en las otras Festas : y a mes de anar tots armats ab finissimas , y lluidissimas armas , que era son principal adorno ; se veya en ells molta riquesa ,

y gala, de joyas, de pedreria, de cadenas de or, de plumatges vistosos, de telas brillants, ab los cavalls ostentosament enjaessats, y ab gran multitud de Escuders, armats tambe, y adornats, per servirlos las llancas, que cubertas ab preciosos panyos, en los rebosters, que seguian, se portaban previngudas. Venian distribuits en dos numerosas Quadrillas; los uns vestits a la Heroica, ab mantos magestuosos; y los altres al trajo antich de Tornejadors Espanyols, mes apretat, y ayros. I en cada Quadrilla ocupaban fos puestos los Caps de ella, los altres Mantenidors, y los Padrins, ab particulars symetrias, y distinccions. Tot era grave, esplendoros, y magnific. Pero lo que mes ilustraba lo Acte, y ab un exemple a la posteritat, que val mes que las valentias de mil Torneigs, daba testimoni, de lo be
que

que sabian aquells Senyors emplear los ventatjes de son naixement; eran los dos Estandarts de las mateixas Quadriillas. Perque si be en estos los Mantenidors havian fet brodar en sedas, y otras Armas, o Blasons; pero las haviien posat per orla, y corona del Sant Mysteri; del qual, al mirg de ellas, mes precios, y mes replendent se veya un Symolo: protestant, y publicant ab aixo, que en honra solament sua, erit tant gran aparato, y tot lo illuminent de la empre i. Aixi pnes marxaban: y rodaren primer tota la Plaça, saludant aq[ue] grave afabilitat a las Personas: els tablados, y a tot lo Poble. Despues de lo qual, venise luego en altre tablado a part, tiradas unas cortinas, cinch Cavallers ancians magestuosament assentats, que havian de presidir, y ser Jutges: donant aquestos sos ordres, se

començà la funció ab algunas escaramußas, que al cap de un rato passaren, a que los Tornejadors entrassen a correr sas llanças en dos Estaferms. Y Estaferms eran unas Figuras de homes armats a lo antich, totas de ferro; ab algun instrument de corretjas ab bolas pendent, o altre semblant en la ma dreta, y ab un escut en lo bras esquerra: las quals se collocaban alt en uns mastils, y feridas de las llanças, rodaban en ell; y si no era molt destre qui las feria, lo sacudian ab aquell instrument: ab gran diversió dels que o miraban. En dos figuras pues de aquellas se corregueren las llanças; ab tal ardor dels cavalls, que a mes de son brio natural, se encenian ab lo so dels clarins, y no era possible detenirlos; ab tal valentia dels Cavallers, los quals no pocas vegades, per la furia del cop, umplí-

umplian de centellas lo ayre,
y feyan volar en menudas estellas
la llánça; y ab tals oposicions, y va-
riacions de las Quadrillas, perque
no era solament la empresa Joch
de Estaferm, sino en moltes coses
ferio, be que innocent, Torneig :
que tot lo Theatro estava com
encantàt. Ningú i hague, que no
corregues per lo menos quatre
llánças. Y quant se pensaba, que
se acababa ja la funció ; vingue
lo millor de ella. Perque se veu
de improvis entrar per la Plaça,
corrent, y a cavall un Trompèt,
de traço estranger ; demandant ab
instancia per los Presidents del
Torneig. Ab la qual novedat
paràt lo Acte ; haventlo alguns
conduit als Cavallers Jutges ; se
apeà ab molt comediment, y di-
gue : Que, com la fama del Sant
Mysteri de Cervera, y del Alarde
de valor, que feya a hónra fui
la Noblesa Catalana, sonaba en

totas parts: dos Cavallers, lo un Frances, y lo altre Alemany, ecompanyant, y servint a una Princesa guerrera; havian tambe acudit: y encaraque per lo llarch del cami, arribaban tant tart; desitjaban, y suplicaban no obstant, si era possible, ser admesos de Aventurers. Y tornant lo Trompet ab resposta favorable: aparegueren luego los dos nous Cavallers, Frances, y Alemany, ab singular gala, en sos frisons; y la guerrera, y gallarda Princesa, (era lo Fill de un dels dos) vestida de Nymfa a lo militar, y en una rica Carrossa: los tres ab gran sequit de Escuders, y tren de equipatge. Tambe corregueren fas llanças ab gran valentia, y aplauso. Y donantse fi ab la Folla; foren per los Jutges distribuits los Prijos. Los quals, aquesta vegada, sabem, que en especial l'Enra del Sant Mysteri, eran en
gran

gran part Creus de or ab pedras
preciosas ; y lo que se donà a la
Nimfa, una Imatge de la Con-
cepcio en una joya molt rica.
Luego las diferents Musicas, que
a mes dels clarins, y timbals es-
taban distribuidas en várias parts;
se juntaren. Y acompañats de
ellas, ab lo concurs, y aclama-
cions, ques poden pensar, anaren
tots a oferir los Prisos, y los Es-
tandarts al Sant Mysteri, en sa
Capella nova ; perque en ésta
se restituia cada nit la Reliquia,
despues de haverla tingut expo-
sada de dia pera los Oficis en lo
Altar Major: cixintlos antes a re-
brer molt agraida, tota la Comu-
nitat, com o havia practicat en
lo any mil sis cents y vint ab los
Cavallers del primer Torneig.
Uns, y Altres iguals; pues lo que
los Segons excediren en la imita-
cio, los Primers o havian ja avan-
çat ab lo exemple. Y per aixo,

en continuacio de las demostracions de un agraiment tant degut, ab que los obsequià la Comunitat de la Iglesia Major de Cervera; se regoneix tambe obligada a contribuir, ab los esforços de sa curtedat, a la immortal Gloria de Uns, y Altres, aquesta nostra Noticia Historica: principalment haventse compost, obeint a las instancias de la mateixa Molt Reverent Comunitat. Per lo qual, sentint vivament, que de molts, en especial del segon Torneig; segons se infereix de una Relació, que i ha en lo arxiu de la Iglesia Major; nos trobe ara, com se deyan; o escriurèm per lo menos dels demes; posant per ordre alfabetich sos Noms: ja que per la brevedat, que professàm, no podem detenirnos, en explicar los Titols de Comptes, Marquesos, Barons, y altras Preeminentias de alguns; que demanarian dife-

diferent collocacio. Se notarà de no pochs, ab doblada recomen- dacio sua, que assistiren als dos Torneigs. Pero passèm ja a anomenarlos. En lo primer Torneig foren: Don Bonaventura Montanèr; Don Carlos Copons; Don Carlos Calders; Don Carlos de Guimerà; Don Francisco Vilalba; Don Francisco Agullò; Don Francisco ça Cirera; Don Francisco Reguèr; Don Francisco çes Comes; Don Joan Eril; Don Joseph de Pons; Don Joseph de Cardona; Don Joseph ça Cirera; Don Joseph Bellafilla; Don Lluis Copons; Don Onofre Cortit; Don Pere Reguèr; Don Rafel Pedrolo; Don Ramon de Guimerà. En lo segon Torneig eran: Don Aleix Sentmenat; Don Bonaventura Montanèr; Don Diego de Ver- gòs; Don Felip Boixadors; Don Francisco Vilalba; Don Geroni Calders; Don Grau Reguèr; Don

Joa

Joan Eril; Don Joan Argensóla; Don Joaquim Reguèr; Don Joseph de Pons; Don Joseph de Pons, menor; Don Joseph Bellafilla; Don Lluis Copons; Don Lluis de Rajadell; Don Lluis Soler; Don Lluis Sans; Don Onofre de Pons; Don Pere Reguèr; Don Ramon de Guimerà; Don Ramon Torres; Don N. de Benavent.

89. Finalment quedà altra vegada lo tercer dia pera los fills, y Moradors de Cervera. Los quals insistint en la idéa, de imitar las Fiestas del any mil sis cents y vint; feren una Representació molt aplaudida. Y ja coneixian los que la dirigiren, que havent-se començat las Festas en lo dia de la Exaltació de la Creu; en que celebra la Iglesia, que lo Emperador Heraclio, despues de recobrada victoriósament dels Persas, la restitui a Jerusalem: per ésta part, parei-

pareixia del cas representar lo mateix. Pero aixo ja se havia fet en aquell any , ab alusio molt bona de la Restitucio de la Reliquia ; y en no havero guardat pera despues , no i havia , que culpar a algu , pues nos podian tant de lluny preveurer las cosas. Ab que resolgueren pender un altre assumpto , que atesa fa gravdat , y que las Festas se feyan per la Traslacio de un Lignum Crucis ; era certament lo millor , y mes propri , que quedaba. Fou la Pompa , ab que Santa Helena , Mare del Emperador Constantino , havent per noticias , que li donaren uns Jueus , trobat en Jerusalem la Creu de Christo baix un Idol de Venus ; la feu traslladar a un nou , y sumptuosissim Temple , que en la mateixa Ciutat li manà edificar . Y se executà la Representacio ab la major proprietat , y magnificencia ,

cencia, que podia desitjarse. De manera que , deixant a part lo gran lustre, que en lo dia de antes donaba a tot, la calitat distingida de aquells Senyors , y la esportanea hónra , y favor , que feyan a Cervera ; en lo demés satisfeu tambe plenissimament la funcio de aquest dia. Perque lo primer, en lo mitg de la mateixa Plaça; havent treballat pera aixo tota la nit moltissima gent ; sobre que ja se tenian las cosas previngudas: aparegue al mati una magestuosa Ciutat de Jerusalen , que posà a tots en notable expectacio: formada ab fas pòrtas , murallas, torres , alguns edificis dintre, y entre altres un Temple molt gran ; que era lo que particularment havia de servir , per suposarse en ell lo Idol de Venus. Y com la verdadera Jerusalem estava fundada sobre montanyas; tambe la posaren sobre unes immittadas

tadas rocas descomunals. Tot ab tanta naturalitat, proporcio, y hermosura; que desde que fou collocada, may faltà gran concurs en la Plaissa, mirant, y admirant aquella nova Ciutat, que desdel vespre al mati, com si hagues vingut per los ayres, sels havia plantat en Cervera. Se començà despues la funcio a la mateixa hora, que en lo dia antes; preceint tambe ab alguna Tropa, y ab molta gala, montats en brioses cavalls, dos Mestres de Camp, que desembarassaren lo puesto. Y luego se veu entrar com un Exercit de escolta, y de servey pera la Emperatris Santa Helena, en son viatge a Jerusalem, y en son designi de encontrar en ella la Creu de Christo. Perque venia una Infanteria numerosa, ab sas banderas, tambors, pifanos, y Musica; y un Escuadrò de Cavalleria proporcionat,

cionàt, ab sos Estandarts, clarins, y timbals. En lo qual arreglament Militar captà ja molt al Theatro, a mes del bon ordre, que guardaban ; la gallardia, riquesa, y gala, no solament en los Oficials, en que era singular ; sino encara en los Soldats. Pero lo que sorprengue mes a tots, y a alguns no deixà de espantarlos; fou veure al mitg de la Infanteria, quatre Carros Triumfals grandissims, tirats, no de cavalls ; (en la realitat, baix, y de dintre, cavalls, o mulas los tiraban; pero devant, y de fóra nos veyan) sino lo un, de dos ferossos Lleons, que giraban lo cap a totas parts ; lo altre, de monstruosos Peixos, que en unes telas de color del mar pareixia que nadaban ; lo altre, ab semblant artifici, de Aguilas, y diferents Aucells grans, que batian las alas, com si volassem; y lo altre, de un Drago espantos,

que

que per los ulls , y per la boca despedia fumareda , y foch . Tot se proporcionaba als mateixos Carros . Pues pera representar la grandesa , y magestat del Imperi Romà , lo qual obcia també a Santa Helena , com a Mare del Emperador ; y pera significar , que tots los Elements serveixen a la Gloria de la Creu de Christo , son Criador ; los quatre Carros en molts Jeroglyphichs , y altras figuras , se havian format com si fossen ; lo primer , del Element de la Terra ; lo segon , del Element del Aygua ; lo tercer , del Element del Ayre ; y lo quart , del Element del Foch . Ab que jals convenian los Tirs . Y anaban també en cadau ab gran pompa , y ab Musica , y ab un Estandart particular , en ques veya un Symbolo del Sant Mysteri ; vuit Capitans , lo un Superior als altres ; vestits , y armats tots riquissima , y llui-

y lluidissimament; pero ab trajos, ab colors, y ab adornos, proporcionats al seu Element. Al ultim circuit de Guardas, y cerrant despues la Cavalleria; venia lo quint, y mes magnifich Carro Triumfal; en que, enarbolat per un Minyonet, vestit de Angel, se veya molt de lluny, lo Guiò del Emperador Constantino, ab lo Senyal de la Creu al mitg, entre resplandors, y ab lo lema: Constantino, en aquest Senyal venceràs. Y en lo mateix Carro estaba la Emperatris Santa Helena, sentada baix de dosser, y en un trono; ab corôna, y manto Imperial; y ab tal accompanyament, ab tal riquesa, y ab tal magestat; que sen portà la principal admiracio, y aplauso de tots. Donaren aixi la volta al Theatro, saludantlo algunas vegadas ab sâlva. Y havent tornat al puesto de la Plassa, en que està ara la Uni-

ver-

versitat; posantse devant de Jerusalem , y escuadronats aqui ab molt ordre ; lo Carro de la Emperatris al mitg , y los altres al costat : començà la Emperatris , explicant sos grans desitgs de trobar la Creu de Christo , pera traslladarla a un Temple magnifici , en que fos honrada . Per lo qual manà als Capitans , que ab bona part de la Tropa , entrassen a la Ciutat a pender informes . Com o executaren , fentse dintre molt ruido ab llicencia militar , no sens divertirse molt los que o oian de fóra ; afins que al cap de un ráto , portaren presos , y tremolant alguns Jueus , y entre estos un mes anciano , y de autoritat . Lo qual presentàt ab los altres devant de la Emperatris , humiliantse primer ab moltas reverencias , digue : Que entre los de sa Nacio per tradicio se sabia , que estava la Creu baix del Temple

de

de Venus. Y totas aquestas coses
se representaban, mesclanti al-
guns enraonaments en vers cat-
tellà. Ab que, donant luego ordre
la Emperatris, que tot lo Exercit
posàs foch al Temple; se veu lo
lance de major gust: ja per lo brio
dels Soldats, que, tocant a batalla
las Musicas, escalabam ab impa-
ciencia per varias parts la Ciutat;
y tiraban granadas de alquitra,
y altras prevencions incendiarias:
ja perque tot lo Temple estava
compost de artificis de polvora;
y així se cremaba ab gran ruido
de trons, y ròdas de carretillas:
ja perque molts dimons, que an-
tes habitaban en lo mateix Temple;
eixian despavorits, ab figu-
ras fei simas, y ridiculas, y los
Soldats ab las corretjas dels arca-
busos los sacudiun: y ja final-
ment, perque los quatre Carros,
que tambe tenian invencions del
polvora; vomitaban entretant
flamas,

flamas, com que volian aumentar lo incendi. Acabada aquesta expedicio, tornà a escuadronarse tot lo Exercit devant de la Empetratris, pera rebrer nous ordres. Quant de repente se obri de alt a baix tota la Ciutat; formant a dintre ab sas dos grans mitats com un triangulo: y allà en lo profundo, entre las rocas, perpendicularment al puesto del Idol del Temple, aparegue una Creu respectable, posadí baix de un dossier riquissim, y ab moltas llumis. Y aqui la mes notable, y devota mudança de la Representacio. Perque tot lo Exercit, al veurer la desitjada Creu, se postrà devant de ella; y se inclinaren tambe los Carros, ab las bestias, quels tiraban; y se agenollà, llevantse la Corona la Emperatris; y ab descárrega de totes las armas, se li ferent tres sàlvas; y a cada sàlva preceian las mateixas

teixas postracions del Exercit; y tot lo ayre resonaba en Vivas; y accompanyaba lo Theatre las acclamacions; y eran moltissims los que no podian detenir las llagrimas. Despues la Santa Empetratris, distribuits varios premis a la Tropa; accompanyada de sos Capitans, ana a adorar mes de cerca la Creu. Y prenentla ab molta reverencia, arreglat altra vegada lo Exercit, com quant vingueren; la portà en Triumfo a la Iglesia Major: repetint tot lo cami sàlvas, y Vivas los Soldats, y seguint tot lo Poble. Arribats alli, entrà ab tota la Tropa, que i pogue cábrer, en la Capélla nova; aont sobre lo Altar traslladà, y collocà la mateixa Creu. Y luego se oferiren al Sant Mysteri los Premis, y los Estandarts. Los quals Estandarts, y los que lo dia antes havian ofert los Cavallers, quedaren molts anys

anys enarbolats en la Cornisa de la Capella del Sant Mysteri, distribuïts en igual numero, y distància a cada part; y de haverlos vist, sen recordan encára molts: afins que finalment lo temps, que tot o gasta, los consumi. Immediatament despues de oferirlos, se donà, com la altra vegada, conclusio a las Festas ab un Te Deum solemnissim.

90. Advertim aqui, que, encaraque en los dias catórse, quinse, y sétse de Setembre, que eran los tres destinats pera las Festas, se oficià, y predicà al mati en la Iglesia Major; y en la tarde del dia catorse se feu la Professo, y Traslacio: no obstant la funcio del Torneig se traslladà al dia disset, y la de la Representacio al dia divuit. La rao fou, perque havent plogut en la matinada del dia quinse, y sétse, no quedà bastantment aixuta la Plaça. Pero

estigue tant lluny aquest accident de entibiar los animos , que ans be , juntantse los Cavallers en Casa del Comu ; la qual los Senyors Pahers los cediren ab gran gárbo ; resolgueren acordes , esperar sens limitacio , afins que lo temps se proporcionàs . Y se proporcionà del tot lo dia disset , y divuit . Lo que alguns atribuian a especial Providencia de Deu ; que volia , fos honrada per tanta Noblesa la Divina Reliquia en lo mateix dia disset de Setembre ; en que catórse anys antes aquell home infame comete lo sacrilegi de robarla : y que se alegrassen los Fills , y Moradors de Cervera en lo seguent dia divuit ; en lo qual , descubrint primerament la perdua de son Tresor , tant se entristiren . Sia lo que sia , las Festas ab aixo cresqueren en dos dias y la magnificència de las dos funcions en res se diminui .

91. En lo demes , per suplement de nostra brevedat, tornàm a dir , que las segonas Festas , de que tractàm , en ninguna cosa cediren , antes en moltas excediren a las primeras . La Professo general fou sens dupte algun mes lluida ; portantse en ella lo Sant Mysteri en un Tabernagle nou , major , y molt hermos , que a mes del Sacrari , havia enviàt de Napolis Don Joan Picò ; anant separats mes de cinquanta Parrocos , revestits ab sas Càpas , als quals cedi la Comunitat lo primer puesto del Clero ; y fent aixi mateix cos a part , ab son especial pendo , la tant numerosa Noblesa , que ja diguerem havia acudit . La Musica tambe , ab igual copia , fou mes escullida ; perque , per la gran confiança , ques tenia del Mestre de Capélla de Cerverà ; se feren venir de tota Catalunya a direccio sua las Habilitats milors .

llors. La Iglesia Major se adornà ab adornos mes exquisits; pues, deixant a part lo demes, lo Presbyteri en lloc de las sedas de la altra vegada, estava tot rodejat de brocats riquissims. Las Lluminarias, es veritat, que las volgue destorbar un poch dos vegadas lo temps ab la pluja; pero a pesar de la pluja, y del temps, feren tambe que quatre nits se abrasàs Cervera en resplandor, y fochs de alegria. Se executaren invencions celeberrimas; y entre ellas en la tarde de la Tràslacio, y despues de ésta, quedant encára bastant dia, se repetí ab mes gárbo, lo que ja se havia fet en las Festas primeras, de anar la Confraria dels Pagesos, sembrant per tots los carrers molts quintars de várias confituras finas; vestits ricament encaraque a son trajo, y ab mulas tambe ricament ataviadas, y ab los instruments de

fa Art dorats: y en la mateixa
tarde la Confraria de Sant Joan
formà en la Plaça de la Univer-
sitat una grau montanya, plena
de cunills, llebras, y perdius vi-
vas; que al primer tir, que ab
un artifici feren disparar a la es-
tatua de un Caçador, que i ha-
vian posat; deslligantse totas,
y corrent, y bolatejant per tota
la Poblacio, la umpliren del bu-
llici festiu, ques pot pensar. Lo
Concurs dels Forasters, jas veu,
que ab tants milloraments, y per-
ser en Cervera las tardors mes
apacibles, que las primaveras;
seria major: y no obstant aixo,
lo primer, se donà menjar a tots
los Pobres, ab lo mateix esplen-
dor, que en las Festas passadas:
y lo segon, no succei tampoch
lo menor desordre. Finalment,
consolaba tambe molt, veurer
en tots lo que havia crescut la
Devocio al Sant Mysteri; parlant

ab molt afecte de sos Prodigis,
y Miracles; volent cada dia adorar
la Reliquia ; procurantsen
portar alguna Memoria , que se
hagues aplicat a son Reliquiaris;
y explicant son fervor en vene-
rarlo , ab otras demostracions
semblants.

92. Aixi , y ab tant célebres
Festas se feu la Traslacio del Sant
Mysteri de Cervera a la nova
Capélla . Las quals , y las ante-
cedents de la sua Restitucio , se
poden veurer per extens en lo
llibre segon , y tercer de la Obra ,
que ja molitas vegadas havem
citat , de Pere Giscafrè : la qual
los Senyors Pahers feren impri-
mir a expensas del Comu en lo
any immediat mil sis cents tre-
ta quatre . Y a la veritat era , y es
molt just , que queden en eterna
memoria : no sols pera la deguda
alabança dels que ab tanta Pietat
las celebraren ; sino tambe pera
exem-

exemple a totes las Poblacions, de saber honrar a Deu en los sagrats Monuments, ab que ell primer las ha honràt , y beneficiàt a elles. Que no se empobriran, ni perdran res per aixo. De lo que Cervera ne es aixi mateix un Exemple illustre. La qual , segons diguerem en lo Prolech a la Novena; y volguerem dir en una clausula del numero seixanta quatre ; y es molt conforme al modo de premiar la Providencia Divina, especialment a las Comunitats : ab aquestos, y altres anticipats obsequis al seu Sant Mysteri , anaba mereixent tot lo augment de ditzas, que despues ha logràt . Pero a nosaltres , havent referit unes, y altras Festas ; nons quéda ja de nostre assumpto , sino dir també alguna cosa del Aument dels Cultos del Sant Mysteri , que se ha seguit despues de sa Traslació afins a nostres temps : y ab asso-

donar si a aquesta Noticia Històrica. Y entenem per aquell Aument algunes Disposicions particulars, y perpétuas, que se estableiren de nou, peraque lo Sant Mysteri fos mes venerat. De las quals; escullint, com solem, y no escrivint tot lo que podriam; faremi principalment mencio de cinch.

93. La primera, y mes immediata fou lo major Ritu, que li decretà en aquell mateix any mil sis cents trenta tres, lo Illustrissim Senyor Don Pere Puig Mari, Bisbe de Solsona; de qui ja havem dit, que personalment feu la Traslacio. Perque aquest Prelat, que sobre las otras prendas suas, era molt docte, y prudent; considerant la multitud, grandesa, y certesa dels Prodigis, ab que Deu en lo any mil cinch cents quaranta, quant la impietat dels heretges anaba mes desbocada,

mani-

manifestà la Divina Reliquia del Sant Mysteri en Cervera; y lo que es en si tant Divina Reliquia; y los Mysteris de nostra Redempcio, que represénta a tots; y lo consentiment, ab que sos Illustrißims Predecessors, aixi los Senyors Bisbes de Vich, com los de Solsona, dels quals ell ja era lo quart, havian fomentat lo Culto publich, que desde aquell any, sens interrupcio alguna, y ab molts particulars obsequis se havia donat a tant gran Mysteri; y lo haverseli instituit Festa per autoritat Apostolica; y los grans, y continuos miracles, ab que Nostre Senyor, haventlo tant prodigiosament manifestat, prosegua en honrarlo, consolant a tots los que lo invocaban; y lo que havia crescut sa Devocio en Cervera, y fóra de ella; y ultimament las admirables Providencias, ab que pera major gloria

sua havia permes son Robo , y despues cuydàt de sa Restitucio, y mogut los ánimos de tots, a que se li fessen tant grans , y tant devotas Festas , y li edificassen tant sumptuosa Capélla : ventlo ja collocat en ésta , ab tant universal alegria ; y esperant , que seria en lo futur molt mes veneràt : se persuadi fermament , haber arribat lo temps , en que era voluntat , y gloria Divina , que per part de la Iglesia se li senyalàs major Culto . Per lo qual , de son propri moviment , ordenà , que la Festa del Sant Mysteri , que en lo dia sis de Febrer , en que succeiren los grans Prodigis de sa Manifestacio; ab la Missa , y Ofici de la Exaltacio de la Creu , se havia celebrat desde el principi Doble major : en avant en lo mateix dia , y ab la mateixa Missa , y Ofici , se celebràs Doble de primera Classe ab Octava : com en

en efecte en lo any seguent mil sis cents trenta quatre , se començà a celebrar , y se ha continuat afins ara . Aixi consta dels Llibres de la Comunitat . Y jas veu , quant fundamental fou aquesta Disposicio pera lo Aument dels Cultos del Sant Mysteri . Juntament , pera fomentar mes la sua Devocio , confirmà la llicencia antiquissima , y practica , que i havia , de distribuir Creuetas , Estampas , Medallas , Candelas , y Midas , que se haguessen aplicat a la Divina Relquia . Y aixi tambe consta dels mateixos Llibres .

94. La segona Disposicio , y que tambe distà poch de la Traslacio , fou arreglar mes lo Modo , ab que en Pregarias públicas , especialment per falta de aygas ; ab Vot de Comu Secular , acompanyat del Ecclesiastich ; se tragués lo Sant Mysteri en Professo .

Y ja diguerem en lo Prolech a la Novena, y despues en lo numero quaranta sis, que desdels primers anys i havia aqueix costum tant devot, ab grandissims concursos de altras Professons, que venian de las Poblacions de la Comárca, algunas vegadas en numero de mes de trenta. Aixi de un Llibre, que i ha en lo arxiu de la Ciutat, en lo qual estan notadas algunas de éstas funcions; cónsta, que en lo any mil cinch cents cinquanta set, foren tantas las Professons Forasteras, que las Personas de elles passaren de sis mil: que en lo any mil cinch cents vuytanta tres, foren tambe moltíssimas; y que en la de la Poblacio de la Matresana, quatre Religiosos Mercenaris del Convent del Glorios Sant Ramon Nonàt, que està alli cerca, portaban lo Cos del Sant: que en lo any mil sis cents y dòtse, arribaren

baren ditas Professons a quaranta;
y en lo any mil sis cents y setse,
a trenta tres: y aixi de altras ve-
gadas. Y era tambe costum, que
aquestas Professons, juntas ab la
de Cervera, eixint de la Iglesia
Major, anaffen, com van ara,
a la Iglesia del Convent de Sant
Francesch. Ab que en substancia
jas feya, quant convenia, aquest
Acte de Pictat. Pero despues de
la Traslacio; a correspondencia
de estar ab mes decencia, y ma-
gestat la Divina Reliquia; se donà
a las coses mes fixo, y millor
arreglament. Al qual, y lo que
en fòrça de ell desde a las horas
se ha practicat, encaraque sia
allargantnos un poch, volem aqui
descriurer pera la edificacio de
tots. Y lo primer, sempre los
Senyors Pahers, y desde que en-
traren en son lloch, los Senyors
Regidors, han mirat aquesta
Funccio devotissima, com molt

pro-

propria de son cuydado , y zel ,
y han tingut per dignissim em-
pleo dels bens del Comu , coste-
jarla tota . Per lo qual , si succeix ;
lo que per ser lo terreno de Cer-
vera lluny de montanyas altas ,
que detingan los nuvols , es mes
frequent ; que los sembrats pa-
tescan per fàlta de aygua : dos
Pagesos intelligents , que ja i ha-
senyalats pera aixo , avisan al
Ajuntament . Y aquest , enviant
fon Syndich a la Comunitat ,
fa la representacio , y peticio ,
de que s comencen Pregarias : las
que lue go se començan , cele-
brantse cada dia un Ofici solem-
ne ; y peraque acudesca a ellas
lo Poble , se mána ab pregò pu-
blich , que ningú en aquella hora
treballe . Aumentantse la necessi-
tat ; ab Professo , a que assisteix
lo Ajuntament , y totas las Reli-
gions , se va a buscar , y se tras-
lláda de la Iglesia dels Pares

Caput-

Caputxins, a la Iglesia Major la devota Imatge de la Mare de Deu del Miragle, de que donarem noticia en lo numero seixanta u; portantla baix tálam en un Tabernacle, quatre Sacerdots de la Comunitat: y en aquesta Professo ja i van alguns Penitents; y molts Minyonets, y Minyonetas, vestidets de blanch, y com Peregrins de aquell Santuari, cridant Misericordia: y se déixa collocada la sagrada Imatge en lo Altar Major; peraque tots prenen ab nou fervor a la Purissima Senyora per Medianera, alcancen de Deu en hónra del Sant Mysteri, que està en la mateixa Iglesia, perdò de sas culpas, y lo consol, de que necessitan. Al qual fi a vegadas se fan alguns Sermons, o Doctrinas de Missio: y ja insinuarem en altra part, que seria medi molt eficas, juntari la repeticio de la Novena del

del Sant Mysteri , encaraque no fos descubrintlo, y ab tanta magnificencia, com antes de la Festa, sino ab serietat de Pregarias ; tocantse en las Platicas alguna cosa dels Mysteris de nostra Redempcio , que sens representan en ell ; y confessant , y combregant en un dia , com o demána la mateixa Novena , y com Nostre Senyor mostrà ser molt de son agrado , quant en lo dia de la Comunio general feu se restituís la Reliquia. Mes proseguint nostra Descripcio ; si entretant plou , com algunas vegadas succeix ; se tórnà ab molta alegria la Mare de Deu a son Santuari , vestida de un nou , y rich manto , que li ofereix la Ciutat. Pero si continua la falta de aygua ; ab Professo , com la primera , se trau fóra de las murallas ; com que se li ensenyan los camps , y sembrats , peraque suplique a son

Fill

Fill los remedie , acceptant lo
Vot , ques fara : y arribant afins
a la font dels Pous , aont se diuen
algunas oracions ; sen tórnala
Professo a la Iglesia Major. Y lue-
go pujant a casa de la Ciutat ,
en la hermosa Capélla , que i ha
de la Purissima Concepcio , com
de Patrona de Cervera , se fa
lo Vot de traurer en Professo lo
Sant Mysteri ; llevantse Acte del
mateix Vot ; y en memoria de
que los Prodigis , ab que Deu
manifestà la Divina Reliquia ,
succeiren en Divendres , com
tambe en hónra de la Santissima
Passio , y Mort de Nostre Re-
demptor , se senyála pera la func-
cio un Divendres : despues de lo
qual envia lo Ajuntament cartas
de Convit impressas a las Pobla-
cions veinas : y no te arbitre ,
encara que ploga , se ha de trau-
rer en Professo general lo Sant
Mysteri ; sols ab la diferencia ,
que

que si plou , se trau en Professo,
no de Tristor , com diuen , o de
Penitencia, sino de Alegria, o de
Accio de gracias , ab las Ban-
deras , y Tabernagles de las Con-
frarias, y ab otras demostracions
de Festa . Mes si Nostre Senyor
per sos Judicis sempre justos , y
amables, vol encára ser mes pre-
gàt ; entretant que arriba aquell
Divendres , se fan varias Profes-
sions particulars de Penitencia:
~~en~~ tres de las quals se portan
de otras Iglesias , y se deixan en
la Iglesia Major algunas de las
devotas Imatges , y Reliquias
principals , que te Cervera : es
a saber de la Iglesia de la Co-
manda de Sant Antoni , lo mitg
Cos de plata ab lo Cap de Santa
Victoria de Córdova , Verge , y
Martyr ; de la Iglesia de Sant
Domingo , lo Cos de Sant Felip
de Cerdanya , Presbytero , y Mar-
tyr ; y de la Iglesia de Sant Fran-
cesch ,

cesch, la Imatge de Sant Antoni de Padua. Ab que disposadas to-
tas las coses, se execúta la Pro-
fesso general de Penitencia en
lo mati del Divendres senyalà;
començantse per lo comu tart,
perque se esperan las Professons
Forasteras, que algunas venen
de tres, y de quatre horas lluny.
Y certament, que solament veu-
rer com entran, fa ja gran im-
pressio, per lo modo, ab que molts
van en ellas, uns vestits ab sachs,
altres rodejats de espinas, altres
ab cendra al cap, y altres ab al-
tras significacions de humilitat,
y dolor de sas culpas: y totas
acompanyadas de la Comunitat,
y dels Regidors, que las ixen
a rebrer, van a presentarse luego
en la Capella del Sant Mysteri,
cridant ab grans clamors repe-
tidas veus de Misericordia. Pero
lo que mou mes, y enterniria al
home mes dur, es tota la Professo
gene-

356 *Noticia Historica*
general júnta. La qual es tant
llarga , que partint de la Iglesia
Major, y atravessant tota la Ciutat,
y ab una gran vòlta per fóra
de las murallas anant a parar a la
Iglesia del Convent de Sant Fran-
cesch , que està baix al Horta:
no obstant algunas vegadas ha
succeit, que quant arribaba aqui,
encára no havia acabàt de eixir.
Y en tota ella nos veuen sino es-
pectaculos , que compungeixen;
lo que es un gran fruit de sem-
blants Professions , a mes de lo
molt , que ellas per si alcançan
de Deu. Comencan pues, guiats
de una Creu, y de pendo, y gan-
farons negres los Minyonets , y
Minyonetas , ab lo trajo blanch,
y de Peregrins, que ja diguerem,
y en gran multitud ; perque los
Pares , y Mares , regoneixentse
pecadors , cuydan molt , de que
i vajan ; esperant , que per sa in-
nocencia mouran mes a Nostre
Se-

Senyor, que ells. Continuan los Penitents, lo numero dels quals algunas vegadas púja a centenars; molts disciplinantse asperament; y altres, o ab Creus pesadas, o ab grossas cadenas, o ab barras de ferro, o ab afliccions encára de mes horror: y al ultim de ells, ab algunas atxas, va lo Sant Christo de la Confraria de la Sanch, aquell mateix, que quant passaba devant de la casa, en que estaba enterrat lo Sant Mysteri, se sentia tot tremolar. Segueixense ab sas distinccions, y anant primer las que arribaren ultimament, las Professons Forasteras; y luego las Confrarias de Cervera, ab los que volen aggregarsi: y encaraque en aquella part de la Professo i ha moltas atxas; pero tot lo demes trénca lo cor; ventse a cada pas enarboladas devotas Imatges de Christo crucificat, ab accompanyaments de homes ab

ab vestas negras; y al ultim de las otras, portada ab gran aparato, la del Sant Christo de la Comanda de Sant Antoni; la qual es major, que la estatura natural de un home; y apar tambe major, que a lo que pot arribar la art humana; per lo sagrat terror, y al mateix temps ternura de devocio, que infundeix. Va despues lo Clero de totas las Comunitats Regulars, y de la Comunitat de la Iglesia Major ab los Parrocos, que han vingut; cantant las acostumadas Pregarias, tots ab gran gravedat, y modestia, y descubert del tot lo cap. Finalment va lo Sant Mysteri, que es lo Objecte de tot, y la unica Esperanca de aquell afflit concurs; portat com sempre en son Tabernacle de alguns Sacerdotes ab Estolas, y incensat ab frequents genuflexions de altres; baix talam, del qual te las varas lo Ajuntament;

ment; y cloent al ultim en lo
gremial, a mes dels tres Sacer-
dots, que han de dir lo Ofici,
los dos Parrocos de las Profes-
sons Forasteras, que arribaren
antes; los quals ab sas Càpas,
y Veras Creus van al costat del
Preste, aixi mateix ab sa Vera
Creu; que es la que, sense lo
Sant Mysteri, y de molt major
quantitat que aquest, te Cervera,
collocada junt ab una verdadera
Espina de la Corona de Christo.
Ab que, guardant sempre lo or-
dre que havem dit, y anant des-
pues lo restant del Poble; arriba
la Professo a la Iglesia del Con-
vent de Sant Francesch, dedicada
a la Mare de Deu baix lo titol
de Santa Maria de Jesus. Y si be
ésta Iglesia es capacissima, jas
veu, que no pot bastar a tant
gran concurs. De aont es precis,
que mentres se diu en ella lo
Ofici de Pregarias; la major part
se

se quede en uns gran espays, que i ha al devant : y peraque tots queden satisfets , quant despues del Evangelí se predica dintre ; se fa altre Sermo pera estos fóra : en los quals Sermons son grans los plors , y crits de Misericordia a Deu , a la sua Purissima Mare , y al Santissim Mysteri. Acabàt lo Ofici , tòrna la Professo ab lo mateix ordre a la Iglesia Major : donant providencia lo Ajuntament , que totas las Professons Forasteras tingan casas previngudas pera son hospedatge , ab la deguda assistencia. Y es cosa pera alabar a Deu , lo molt consolats que quedan tots , una vegada que se haja tret en Professo lo Sant Mysteri ; perque estan en una fermissima persuasio , confirmada ab molts casos verdaderament prodigiosos , que , ploga , o no ploga , los remediarià Nostre Senyor . Per lo qual

proseguint tranquil·lament ab lo Ofici de cada mati las Pregarias; al cap de vuit dias, encaraque no haja plogut, se convocan totes las Religions: y collocàt en lo Altar Major lo Sant Mysteri, se diu un Ofici en Accio de gracies; y portant en Professo per dintre de la Iglesia la Divina Reliquia, se canta lo Te Deum. Despues se restitueixen a sas respectivas Iglesias las Reliquias, y Imatges, ab la mateixa solemnitat, y ordre, ab que vingueren; donant sempre la Ciutat a la Mare de Deu del Miragle lo nou, y rich manto, ab que tòrna vestida. Aquest fou lo Arreglament de la segona Disposicio; tant ple, com se veu, de Veneracio, y Obsequis al Sant Mysteri. Y Nostre Senyor mostrà, que era de seu agrado. Perque en lo any mil sis cents trenta set, en que no mes se acababa de fer; haventse per

Q

neçes-

necessitat de aigua votat lo Sant Mysteri; luego plogue abundantissimament; y se traguer ab Profeso de Alegria , o de Accio de gracias la Divina Reliquia ; baxantla tambe a Sant Francesch; y i concorregueren trenta nou Professons Forasteras.

95. La tercera Disposicio peraque lo Sant Mysteri fos mes venerat, no se establi afins al any mil sis cents vuytanta vuit. Consisti en erigirli una celebre Confraria de son Nom. Y pera entendrer ab quin motiu , se ha de saber , que la administracio immediata de totas las entradas, y gastos , y de tot lo que pertanyia al Sant Mysteri , desdel principi havia estat de la Comunitat de la Iglesia Major de Cervera, y principalment de la Confraria de Sant Nicolau , per lo govern dels Priors de ésta , y Procuradors de aquella; be que
aju-

ajudanti sempre ab gran zel , y
harmonia los Senyors Pahers .
Tambe estava sens establiment
de especialitat alguna , la Devo-
cio , que tots li tenian . Pero ja
havia temps ques judicaba , seria
molt convenient , que se li erigis
una Confraria particular ; en que ,
pera cuidar ab major aplicacio
del augment de sos Cultos , los
Administradors estiguessent de-
sembarassats de tot altre encar-
rech ; y a que , pera professarse ,
y ser mes Devots seus , tingues-
sen libre entrada totas las Per-
sonas que volguessen , de qual-
sevol condicio , y sexo , foissen ,
o no de Cervera . Aixi o discor-
regueren , y procuraren molts
homes prudents , y zelosos ; y te-
nia gran sequit son parer , ja per
lo exemple general de otras
Confrarias , ja per raons especials
del Sant Mysteri . Per lo qual en
lo any ja dit , convenintse los

dos Comuns; y assentant per primer principi, que aquesta Confraria havia de ser autorisada, y privilegiada en Cervera, a proporcio de lo que deu en ella apreciarse lo Sant Mysteri: determinaren acudir a Róma, pera fundarla, no solament ab autoritat del Ordinari, sino ab autoritat del Summo Pontifice; y alcançarli de sa Santedat algunas particulars Indulgencias. Com en efecte i acudiren, explicant en la Súplica, quant Divina, y Prodigiosa era la Reliquia, que desitjaban fos mes venerada ab la nova Confraria, y quant o havia estat sempre, desde que Deu la manifestà. Y lo Summo Pontifice, que a las horas era Innocencio Onsè, ab Indult especial, condescendi a sas Peticions; donant juntament facultat a la mateixa Confraria, pera ferse, y mudarse ab approbacio del Ordinari, las Ordenacions,

cions, o Estatuts, que li pareguessen millor pèra son govern. Y en quant a Indulgencias, concedi a tots los Confrares de un, y altre sexo las que posarèm aqui.

I. Indulgencia Plenaria en lo dia, que confessats, y combregats entraran a la Confraria, fentse escriurer en ella.

II. Indulgencia Plenaria en lo artigle de la mort, si confessats, y combregats, y en cas que no pugan, si tenint dolor de sos pecats, invocaran devotament lo Santissim Nom de Jesus, si no poden ab la boca, per lo menos ab lo cor.

III. Indulgencia Plenaria cada any en lo dia sis de Febrer, que es la Festa del Sant Mysteri, si confessats, y combregats visitaran la Capella del mateix Sant Mysteri, en lo temps quels pareixerà, desde las primeras Ves-

pres afins lo endema lo sol post,
y alli pregaran per la Pau, y Concordia entre los Princeps Christians, Extirpacio de las heretgias, y Exaltacio de la Santa Mare Iglesia.

IV. Set anys, y set quarentenas de Indulgencia, fent lo mateix en la Festa de la Invencio de la Creu, de la Exaltacio de la Creu, del Naixement de Nostre Redemptor, y de la Assumpcio de Noura Senyora.

V. Seixanta dias de Indulgencia cada vegada que oiran los Divinos Oficis, o Missa en la Capella del Sant Mysteri, o assistiran a alguna funcio devota ordenada per la Confraria, o aniran a alguna Profesió, o acompanyaran lo Santissim Sagrament, quant se porta als malalts, o faran qualsevol obra de Misericordia.

Y notes, que encaraque lo In-

Indult Pontificio, que havem dit, de la Concessio de aquestas Indulgencias, y de la Ereccio de la Confraria, algunys anys ha que nos tróba, per haverse perdut, com se creu, en las ultimas guerras; pero nos pot prudentment dumptar de sa veritat. Lo primer, perque la cosa es de poch temps, y tots estan en aixo. Lo segon, perque en lo Calendari de Cafà de la Ciutat, aont se guardaba, se tróba aquest titol: = Item, lo Privilegi de la Confraria del Sant Mysteri, Plech VI. dins lo qual està lo Indult de sa Santedat. = Y lo tercer, perque desde que se fundà la Confraria, se han impres ab las degudas llicencias, y se han donat cada any per Cervera, y per lo Veynat uns Papers en folio ab la Imatge del Sant Mysteri, pera promouer sa devocio: y en ells entre altras cosas, se llegei-

xen las mateixas Indulgencias ab
aquest titol: = Sumari de las
Indulgencias concedidas als Con-
frares , y Confraressas de la
Confraria del Sant Mysteri , per
la Santedat de Innocencio Papa
Onsè. = Tambe; en quant algu-
nas Ordenacions de la Confraria
podian mirar al govern tempo-
ral; se acudi per lo Privilegi a Bar-
celona al Excelentissim Senyor
Don Carlos de Gurréa , Duch de
Villahermosa , y Virrey de Cata-
lunya . Y aquest, com a tal, y en
nom de Carlos Segon , Rey de
Espanya ; ab cláusulas honorifi-
centissimas concedi tot lo que
se li demanaba ; com se veu en
lo mateix Privilegi , ques guárda
original en lo arxiu de la Ciutat.
Ab que , firmadas sas primeras
Ordenacions per los quatre Ofi-
cials de la Comunitat , y per los
quatre Pahers ; quedà erigida la
Confraria . La qual persevèra ab
gran

gran lluiment; administrantla set
Priors: dos Sacerdots, que elegeix
la Confraria de Sant Nicolau:
y cinch Seculars , ques trauen
a sorts ; tres de Cervera de tres
diferents Gremis , uns dels quals
es lo de la Noblefa ; y dos Foras-
ters , de las Familias mes hon-
radas del Veynat. Y deurian tots
los Devots del Sant Mysteri pro-
curar ser de aquesta Confraria;
pues a mes de poder lograr ab
aixo aquellas Indulgencias : en
ella faran especial professio de ob-
sequiarlo mes ; y solament ferne,
sera ja un molt particular obse-
qui seu. De lo que se seguira ,
que Nostre Senyor , a correspon-
dencia , los concedira tambe ab
major promptitut , y copia las
gracias, que li demanen en hónra
del mateix Sant Mysteri. Lo en-
trari , no consisteix , sino en es-
criurerse en lo Llibre de ella lo
nom del que i éntra , encara que

estiga ausent. Pero clar està, que ningú se ha de contentar ab tant poch; sino que es molt decent, que tots li resen cada dia alguna **Oracio**, o a lo menos li fassan cada any la Novena.

96. La q^a arta Disposicio, mes moderna, y no de la centuria passada, com las tres primeras, sino de la present; ha estat la Fundació de una nova, y solemnissima Festa, que se fa al Sant Mysteri tots los anys. Se deu a un Fill de Cervera, y de una Familia molt distingida en ella, anomenat Thomas Móra. Lo qual, no quedantli successio de son Matrimoni, y sent home molt acomodat, y sobre tot molt prudent, y virtuos: judicà, que no podia fer millor destino de sos bens, que empleantlos en sa Patria, en especial culto de Nostre Senyor, y socorro dels Pobres. Per lo qual en son ultim Testament de dótse de

de Juny de mil set cents y trétsé, fundà una Causa pia de quatre centas lliuras annuals de reddis, que servis perpetuament, un any, pera Missas, que celebràs la Comunitat de la Iglesia Major; altre any, pera los Pobres Malalts del Hospital de Cervera; altre any, pera una segona Festa annual del Sant Mysteri; y altre any, pera conservacio, y augment de la mateixa Causa pia: tot ab precaucions prudentissimas. Pero, per lo que tóca a la Festa, que es nostre assumpto; volgue, que aquesta segona Festa se fes cada any en lo dia set de Febrer, ab igual solemnitat, y magnificencia, que la primera del dia sis: ordenant juntament, que se esperàs a entaularla, afins que, aumentada la Causa pia, bastassen los reddis pera aixo; y que despues, si sobrassen, se empleassem las sóbras en altres gastos

pera lo major Culto del Sant Mysteri. Ab que havent , anys antes , mort aquest Senyor, y estant ja las cosas com devian ; en lo any mil set cents quaranta tres , se començà a celebrar la Festa ab la solemnitat, y magnificencia , que havia disposat ; y se ha continuat sempre en celebrarla del mateix modo . Y es verdaderament , de gran hónra del Sant Mysteri , y de molt foment pera sa Devocio . Perque la antiga Festa , era ja sens dupte de las majors , ques feyan en Catalunya ; pero ara ab la nova disposicio , se ha doblat , y per un dia ne umpleix dos , umplint tambe al infinit concurs , que i assisteix , de un gran Aprècio del Sant Mysteri ; per veurer , que en cert modo se li multiplican seguidament los dias de Festa , com o practica la Iglesia ab los principals Mysteris .

Final-

97. Finalment la quinta Disposicio , honorificentissima al Sant Mysteri ; (be que lo honrarlo , es incomparablement mes hónra nostra , que sua) y juntament un nou Testimoni gravissim de la Veritat de la Divina Reliquia , y de sos estupendos Prodigis: es consagrarli la Universitat de Cervera cada any en sa Festa un Grau Major , o de Doctorament ; que , turnant entre si en obtenirlo las Facultats , confereix ab gran pompa ; y per aixo se anoména lo Grau del Sant Mysteri de Cervera , o absolutament lo Grau de Pompa. Lo confereix en la tarde de la segona Festa , o del dia set ; perque la de la primera , o del dia sis està ocupada ab la Professo general : lo que ve molt be a la mateixa segona Festa ; pues aixi quedà totalment plena ; ja que en tot lo demes , com havem vist , es igual a la primera .

Pero

Pero digàm algunes particularitats mes notables de aquesta gran Funcçio. Y la mes grave de totes es, ser expressament manada per los Estatuts Reals de la Universitat, confirmats per la Sede Apostolica. Pues en lo Estatut vint y nou del Titol vint y sis; traduit fielment lo Texto de castellà en català, párla aixi lo Rey: = Estatuim, que cada any en la Festa del Sant Mysteri de la Ciutat de Cervera, i haja un Grau de major pompa; la qual disposarà lo Claustro, com li pareixerà mes convenient: y que un any lo haja de tenir un Theolech, altre any un Canonista, altre any un Llegista, altre un Metge, altre un Filosop; turnant de aqueix modo entre si. = Y notes, que si be aquest Estatut es solament del any mil set cents quaranta nou, en que lo Rey de Espanya Fernando Sexto, a dos de

de Octubre tornà a manar, ab algunas novas Providencias, los Estatuts de son Real Pare, y Fundador de la Universitat, Felip Quint: no obstant ja desdel any mil set cents trenta nou, de ordre del mateix Felip Quint, comunicat per son Ministre Protector, Don Antoni Francisco de Aguado, en carta de primer de Novembre del any mil set cents trenta vuit, se conferia lo mateix Grau. Tambe se ha de notar, que aquest Estatut te ara nova força, confirmat per nostre Rey, y Senyor Carlos Tercer, Fill de Felip Quint, y Germana de Fernando Sexto; lo qual, en Real Decret, expedit a vint de Abril del any mil set cents seixanta dos, confirma tots los Estatuts, y Privilegis de la Universitat de Cervera. Ab que no p[ro]f[er] mes grave aquesta Particulat del Grau del Sant Mysteri; ni es m[en]ester

nester detenirnos en ponderarla. Una altra es lo que sos Obtentors, per occasio, y estimulo de ell, se esmeran ab sos Ingenis, en promouer las Glorias del Sant Mysteri. Mereixen , que ab alguna extensio ne donem noticia ; la qual servira també pera lo Example. Y lo primer ja se sab , que en las Oracions de la Borla , o Doctorament , aqueix es sempre lo seu Conato. Pero antes de aixo, luego que los Batxillers Passants, Pretensors de aquest Grau ; per pluralitat de vots dels Catedratichs de la Facultat, logran poder entrar a fas funciones ; miran universalment com obligacio , y honra sua , lo mateix Esmero. Y aixi en las Conclusions de Passantia , que antecedentment al Examen de la Licenciatura deuen en lo Theatro menor presidir ; se defensan ab frequencia gloriosos Themes del Sant Mysteri:

teri: al qual tambe per lo comu
van dedicadas las mateixas Con-
clusions , ab Dedicatorias molt
ingeniosas. Y encára es mes lo
que pássa en las Llissons de Repe-
ticio ; las quals son altre Exercici,
que en lo Theatro major ha de
preceir a aquell Examen ; y en
que i ha gran camp pera la Erudi-
cio , y Eloquencia : pues éstas
moltas vegadas , totas per enter,
se ocupan en algun Punt , o que
exálta, o que fúnda, o que próba,
o que vindica , las Excelencias
del Sant Mysteri : a que corres-
ponen las Arengas , que imme-
diatament se fan . Ni succeeix
solament asso , quant los Gra-
duandos son Theolechs , o Cano-
nistas; als quals jas veu, que sense
eixir dels objectes de sas Facul-
tats , no han de ser dificils éstas
empresas. Sino que la Devota Va-
lentia se exten als Llegistas , als
Metges , y als Filosops . Y com
lo

lo Sant Mysteri , en la substancia de sa Divina Reliquia , y en las circunstancias de sos estupendos Prodigis , y en moltas otras coses , que pertanyen a ell , contè tanta varietat : troban sempre camins , y copiosa materia aquells Ingenis , robustos ja , y cultivats ; als quals a mes de aixo animan los Catedratichs , gososos de veurer son noble ardor en tant solidos Huiments . Afins en los Examens de la Licenciatura , en que , per haverse de cenyir los que entran a un dels tres Punts de la sort , es tant limitada la eleccio ; ha sabut no obstant ferse lloch aquest generos Empenyo . Y aqui no podem deixar de referir mes per extens , lo que succei ab lo Graduando del Sant Mysteri , del any mil set cents cinquanta vuit . Era Theolech . Y poch antes un Catedratich de Theologia de la Universitat , Mes-

Mestre seu ; intitulant la Obra : Elaphilytrōsis; (es paraula grega, y vol dir alli : La Redempcio representada en Cervera) havia dictat a tots sos Deixebles una llarga Dissertacio del Sant Mysteri de Cervera : en la qual , per principis Critichs, y Theologichs, universalment rebuts , tractaba lo principal , que pot disputarse de aquest Mysteri. Ab que tambe lo Graduando prengue lo mateix assumpto per unich de sas Conclusions de Passantia ; que foren no obstant molt copiosas , y que ell , y son Actuant defensaren ab gran satisfaccio de tots . Despues en la Llisso de Repeticio, expositant un Lloch molt dificil del Apostol ; illustrà la Puresa de la Concepcio de Maria , Patrona de la Universitat , ab los Resplandors del Sant Mysteri ; y reciprocament aquests Resplandors ab aquella Puresa . Y pensaba ell mateix

mateix parar aqui. Pero en la matinada, en que se li sortejaren los Punts pera lo Examen de la Licensiatura; vent que una de las tres Distincions, que li havian eixit, era la Nona del llibre tercer, en que trácta lo Mestre de la Adoracio, ab que deu ser adorada la Carn, y Sanch de Christo; y reflexionant, que ésta es la unica en tot lo Mestre, a que ab naturalitat pot entrar alguna conclusio especial del Sant Mysteri: sorpres al principi; se persuadi luego, quel cridaba encára lo mateix Sant Mysteri. Per lo qual, ab gran confiança en ell; perque era molt modesto, y devot; pera proseguir en totas las funcions del Grau la Disputa de sas Excelencias; elegi aqueixa Distincio Nona: aprobatli molt la eleccio los tres Catedratichs, que assistian; als quals no deixà tambe de donar colp la contingencia,

gencia, per las circunstancias del Licenciando. Y despues en la Llisso de la Licenciatura, traguè per Conclusio Textual: Que lo Sant Mysteri de Cervera per rao de la Sanch, que contè, es Adorable ab la mateixa Adoracio de Latría externa, ab que se adóra la Sanch de Christo en lo Santissim Sagrament del Altar; y per consequent, ab que se adóra lo Santissim Sagrament del Altar, y tot Christo; pues, com ensenyau los Concilis, per la Unitat de Persona en Christo, no i ha aqui dos Adoracions externas: Y que lo ser Adorable ab aqueixa Adoracio, se fúnda, en que la Sanch, que contè, se pot mirar, com a Unida en algun temps (sia lo que sia, si o està ara; lo que alguns han dit de semblants Reliquias; pero no es prudencia fer dependents de aixo las coses) ab lo Verbo Divino,
y com

y com que constituía ab ell junta-
ment ab las otras parts de la
Humanitat de Christo , la Per-
sona Divina de Nostre Redemp-
tor : Per lo qual : Que es molt
sòlida , y digna de alabança , la
antiga Pràctica , y Pietat del Cle-
ro , y Iglesia de Cervera , en dar
al seu Sant Mysteri aquesta Ado-
racio . Del sentit , que havem ex-
plícàt , be que proposada breu-
ment , fou la sua Conclusio Tex-
tual . Y en tota la Llisso , que en
aquesta funcçio es de hora ; la
probà ab tal gravedat , y copia
de Concilis , de Sants Pares , y de
Raons Theologicas : que los tres
Doctissims Catedratichs , que
consecutivament , tambe cadau
una hora , argumentaren contra
ella ; no podian per sa Benignitat
contenirse , de mostrar repetidas
vegadas la satisfaccio , ab que
havian quedat . Y no desagradarà
a nostres Lectors posar aqui una

Rao,

Rao , ab que entre altras argumen-
taba ; no molt dificil , y de
molt solidos fonaments . Assen-
taba primer , una doctrina comu-
niſſima , y de gran fermeſa ; y es ,
que a las Reliquias dels Cossos
dels Sants , sels pot , y ha de donar
la mateixa Adoracio externa ,
que sels donaria , si estigueren
actualment unidas ab las suas
Animas santas ; pues aixi o prac-
tica la Iglesia Universal , com se
veu en las grans demostracions ,
ab que las adóra ; y aixi se trau
dels Concilis , que tractan de la
Adoracio de las Reliquias , espe-
cialment del Concili Provincial
de Moguncia en lo capitol qua-
ranta tres , y del Concili General
de Trento en la sessio vint y cinch .
Y la rao es , perque la Adoracio ,
que se dóna a las tals Reliquias ,
no las míra precisament en lo es-
tat , que tenen ara separadas de
las suas Animas santas ; sino en

lo estat; que tingueren antes unidas ab ellas; o parlant ab los termes, de que usan aquells Concilis, las mira com a Membres Verdaderissims, y Vius, que foren, del Cos Mystich de Christo; lo qual jas veu, que no pot ser sino per rao de estar unidas, y fer un Compost ab las suas Animas santas: ab que en lo estat, y temps en que la Adoracio las mira, ja son tant dignas, y ja es lo mateix, que si actualment estiguessen unidas ab las suas Animas santas. Assentaba lo segon, altra doctrina tambe clara: que, per donar se aqueixa Adoracio externa a ditas Reliquias, no es menester, que sia cert, que estiguieren unidas ab las suas Animas santas, o; lo que es lo mateix; que son Reliquias dels Cossos dels Sants. Perque, quantas Reliquias se adoran publica, y piissimamente, de las quals no i ha tal certi-

certitud: lo ques confirma ab lo que tambe succeeix, y la Iglesia i consent; y es, que de alguns mateixos Sants se mostra, y adora en moltas parts o lo Cap, o encara lo Cos enter; y no pot ser aixo, perque ningun Sant tingue, sino un Cos, y un Cap. Basta pues pera la Adoracio, que sia probable, que las Reliquias estiguieren unidas ab las suas Animas fantas; y que si la Adoracio es publica, sian Reliquias aprobadas per los Ordinaris. Y Nostre Senyor, que ab sa Providencia suauement se acomoda a las contingencias de aquesta vida, y vol, que tambe si acomode la Iglesia; jas conténta ab aixo: de manera, que si, no obstant las dos precaucions de la Probabilitat, y Aprobacio, succeeix, que lo que adoran los Fiels, no es lo que pensan; no perden res per aixo: pues sa Infinita Bondat (bc que ab

un modo , de que nos puga inferir , que aproba la Reliquia) igualment los accépta , y remunerá la bona intensio : y lo mateix fan los Sants . Assentadas aquellas dos doctrinas nostre Licensiando , inferia de ellas , que sent lo Sant Mysteri de Cervera una Reliquia tant aprobada , no solament per los Ordinaris , sino tambe per los Summos Pontifices ; un dels quals li institui Festa , y altre li erigi Confraria ; y sent molt probable , que la Sanch , que contè , estigue en algun temps unida ab lo Verbo Divino : (aquella probabilitat la mostraba ab especial copia ; y alguns de sos arguments estan ja insinuats en lo principi del Prolech a la Novena) de aqui es , que , aixi com a las Reliquias dels Confessos dels Sants sels pot , y ha de donar la mateixa Adoracio exterior , que sels donaria , si estiguess-

guessen actualment unidas ab las suas Animas Santas; aixi al Sant Mysteri de Cervera per rao de la Sanch, que contè, se li pot, y ha de donar la mateixa Adoracio externa, que se li donaria, si estigues actualment unida ab lo Verbo Divino, o la que se dóna a la Sanch de Christo en lo Santissim Sagrament del Altar: be que jas veu, que en lo intern, o interior nostre, distingim molt entre lo Santissim Sagrament del Altar, y aquesta Sanch. Aixi ell argumentaba. Pero passèm ja a la ultima Particularitat del Grau del Sant Mysteri, que volem tambe dir. Es la major Pompa, disposada per lo Claustro, ab que, com manan los Reys, se confereix. Perque en la tarde de la segona Festa, acudint pera aixo a la Casa del Senyor Canciller, que es part del vastissim, y magnificientissim Edifici de la Uni-

versitat, tots los Doctors de totes las Facultats, los quals en aquesta Funcio solen ser prop de cent; y acudint tambe lo Regidor de la Ciutat, que ésta te elegit en nom de Conservador; y vestintse cadau de sas Insignias, lo que per la varietat dels colors en los Capirots, y Borlas, ab que se distingeixen las Facultats, fa un grave, y hermos espectaculo; prenen per la celebritat del Dia, Guants nous, que estan posats en unes taules ab gran abundancia: ixen tots per son ordre, acompanyant al ultim al Senyor Canciller, tambe ab sas Insignias; lo qual ze al costat al Graduando, y a son Padri; aquest a la dreta ab Capirot, y Borla; y aquell a la esquerra ab Bonete, y Capirot, com Batxiller, y Licenciado, que ja es; pero sens Borla, perque no es encára Doctor. Aixi pues caminan casi tot lo llarch de la Ciutat.

Ciutat, y per lo principal de ésta, afins a arribar a la Iglesia Major; aont en hónra del Sant Mysteri, se ha de conferir aquest dia lo Grau; conferintse tots los demes del any en lo Theatro major de la Universitat. Y a mes de la copiosa Musica de la mateixa Universitat, ab clarins, y timbals, que preceeix; va juntament lo numeros sequit, dels Oficials, y Ministres, aixi de la Universitat, com del Tribunal Academich, tots molt de festa, y distribuïts cadau en sos puestos; y una de ells, anant al mitg entre las filas dels Doctors en un gran assafate de plata pòrta la Borla, la Espasa, lo Llibre, los Guants, y lo Anell, que se han de dar per Insignias al nou Doctor. Tot lo qual es notable lo que cápta, y sorpren, principalment als que may o han vist; y notable també lo concurs, que acarréa a las Fef-

tas. Al arribar a la Iglesia Major, los ixen a rebrer en nom de la Molt Reverent Comunitat, alguns Ecclesiastichs; y en nom de la Contraria del Sant Mysteri, los Priors de ella. Y es lo arribo, quant poch antes se han concluit las solemnissimas Vespras de aquella tarde; y que la exposada la Divina Reliquia en lo Altar Major; y està aquest magestuosament adornat, y illuminat; y esperan en lo Presbyteri lo Preste ab Capa, y alguns Sacerdots. Ab que luego lo Claustro, llevantse tots, al entrar en la Iglesia, los Bonetes, Borlas, y Casquets; passa a la àrea capacissima, que te la nau principal entre lo Cor, y lo Presbyteri; y alli, ab lo mateix ordre, ab que ha vingut, formantse en dos grans semicirculos; se posstra ab gran reverencia al Sant Mysteri. Aixi persevera adorantlo; y toca entre tant

tant la Musica de la Capélla , ab devota , y suàu harmonia . Afins que al cap de un bon ráto , cantant los Sacerdots , que assisteixen al Preste , la acostumada Antifona de la Creu ; y incensant aquest de la mateixa manera , que se practica ab lo Santissimè Sagrament del Altar ; se resérva la Divina Reliquia . Lo qual executat per major reverencia de ella ; pero quedant illuminat com antes lo Altar Major , tot lo temps , que està en la Iglesia lo Caustro : entra ja la funcio del Grau . Per que sentantse tots , y cubrintse , caian en sos puestos ; lo Senyor Cinciller , a la front , y a la entrada de la àrea , ab son Sitial , y Estrado ; los Doctors , en los asientos , preparats pera ells en los semicirculos ; lo Padri , a part , alt en un pulpit ; y lo Graduando , baix , (si es Catedratich , se li posa tambe un pulpit menor)

tenint devant una taula ; estant en suspensio lo grandissim concurs , que jas pot pensar : fa lo Senyor Canciller senyal ab la campaneta de plata ; y coménça lo Graduando sa Oracio de Borla; la qual , ja diguerem , es sempre del Sant Mysteri; acomodant a ell lo Texto de sa Facultat , que per Estatut ha de interpretar ; pero que es de sa libre eleccio . Al cap de un quart , a poca diferencia , torna lo Canciller a ferli senyal ; y ell pára . Y tocant en la breu interrupcio , que i ha , com en totas las demes de la Funccio , la Musica : se segueix una altra Oracio major ; que es la Inauguratoria , que diu lo Padri ; y que fa sobre manera plausible lo Acte , a gloria del Sant Mysteri . Perque , com los Senyors Catedratichs , que tenen aquest Ofici , y Preeminencia , son per lo comu dels mes graves , antichs , y exercitats

citats en aquest genero; y per altra part, ab una gran expectacio de aquell Dia, regoneixen son empenyo de explicarse en ell en nom dc la Universitat, sobre lo Aprecio, que ésta fa del Sant Mysteri, y sobre lo que vol venerarlo, y posarse, y estar sempre baix son amparo: que diuen, o que no diuen en hónra sua? Lo Camp es immens, y la Funcio de Litteraria ha passat en cert modo a Sagrada. Per lo qual, si be en las otras Borlas, o Doctoraments, la materia de semblants Oracions sol ser en gran part, alabar al Graduando; pero en ésta tot, y lo mateix Graduando mes que tot, es del Sant Mysteri, y en aixo te la major alabança. Ab que, de aquesta singular hónra, y ditxa, que ha merescut, se li acostúma solament donar la enhorabona, ab breu mencio de son ingeni, progressos, modestia,

tia, llinatge, esperanças, y altras circunstancies de lustre, tant ben collocadas, y asseguradas. Y en lo demes aquells grans Oradors, prenen varías, y sublimes ideas, determinadas per lo comu a fas Facultats; se explayan ab grave, y ingeniosa eloquencia; en lo que es en si, o en fas dos diferents Reliquias lo Sant Mysteri; en la circunstancia Divinament Acadèmica, de haver aplicat lo Cap a son Lignum Crucis la Sabiduria Encarnada en la Catedra de la Creu; en la altra tambe, de ser verisimilment del mateix Cap santissim la sua Sanch, comunicada per la Corona, y Borla de Espinas; en quant digne es dels Cultos, que se li tributan; en lo estupendo, y autentich de sos Prodigis, tant patents encara en son Reliquiari; y en los molts, y soberanos Mysteris, que se representan, y la Universitat de Cer-

Cervera , per voluntat de sos Reys , y sua , ve a adorar en tant Gran Mysteri ; principalmente lo dels Perpetuos Candors de sa Unica , y Purissima Patrona , rubricats ab la Firma de tres Personas Divinas . Y com aquell Grau es lo primer del Any , per no haver arribat encara lo temps llegitim dels Passants ; y es juntament lo primer Acte publich en ell de la Universitat , pues tant al principi , no ni ha altre antes de estatuit : acostuman tambe fer mencio de aquesta religiosa circumstancia de Auspici , y mirar empenyat en ella lo Sant Mysteri , pera las mes plenas ditxas , y glorias Academicas del mateix Any . Acabada la Oracio , que dura lo que vol lo Orador , y sol durar a poca diferencia mitja hora ; va lo Graduando , acompañat del Mestre de Cerimonias , a presentarse en peu devant del Senyor

Canciller; y li demána modestament lo Grau. Y responentli lo Canciller, Quel mereix; y Que solament fálta, que fassà antes los Juraments Academicichs: se agenólla luego, y los fa. Y estos Juraments se redueixen a tres; lo primer, de la Professio de la Fe; lo segon, de perpétua Obediençia als Cancillers de la Universitat, y Zel del major lustre de aquesta; y lo tercer, de Defensar sempre pública, y privadament lo Mysteri de la Purissima Concepcio. Ab que immediatament li confereix lo Senyor Canciller lo Grau de Doctor, ab una Formula gravissima; fent al ultim de ella commissio a son Padri, peraque lo publique, adorne, y ostente ab las Insignias, com a tal; y a tots los Doctors, que assisteixen, peraque ab los acostumats Abrassos lo admetian al Claustro. Y tot se execúta aixi;

cri-

cridantlo lo Padri en veu alta,
y fentlo pujar a son pulpít : en lo
qual, lo primer li pónsa lo Anell,
despues lo pública , despues li
pónsa los Guants , despues li dóna
lo Llibre , despues lo collóca en
la Catedra , despues li entréga la
Espasa , despues li pónsa la Borla,
y despues lo abrássa ; cadauna de
aqueñas coses ab Formulas molt
graves , y molt a proposit, que te
la Universitat ; y ultimament ,
baixant los dos del pulpít , lo
acompanya als Abrassos del Se-
nyor Canciller , y de tots los
demes Doctors ; deixantlo en lo
assiento, que per rao de son Grau
li tóca . Y se ha de advertir , que
si be aquellas Cerimonias, y mol-
tas otras coses , que havem dit ,
generalment se practican en tots
los Doctoraments : pero aquest
dia, per lo puesto, per lo aparato ,
per lo concurs , y per moltas al-
tras circunstancias , son incom-
para-

parablement de major pompa. Concluida la funcio del Grau; havent fet lo Claustro breument oracio devant del Altar Major; y eixint tambe a accompanyarlo alguns Ecclesiastichs, y los Priors del Sant Mysteri: sen tórnà ab lo mateix ordre, y magnificencia a son Edifici. Y sa primera diligencia es pujar al Theatro major, a adorar per un ráto a la Puríssima Patrona, com que li dóna las gracies, de haver ab son amparo obsequiat a son Fill, y a Ella en lo Sant Mysteri. Despues de lo qual pàssa a una gran sala, aont se serveix a tots un esplendidissim refresh: y acompanya ultimament a sa Casa al Senyor Canciller. Ab la pompa, y ab las demes Particularitats, que havem referit, consagra cada any la Universitat de Cervera un Grau Major al Sant Mysteri. Y certament, que al reflexionarlas, ningú estranyarà, que

que diguefsem , que es un nou Testimoni gravissim de sa Veritat.Pues saben tots,que los Dictamens, o Parers de las Universitats en semblants Materias , encára en los Supremos Tribunals de la Iglesia son de gran pes . Y aquí veem , una Universitat, a la qual los Reys de Espanya, desdel principi , ab Lleys, y Gracias, confirmadas per lo Soberano Pontifice, formaren , y anomenaren de las Mes Celebres; Obedient,y Obsequiosa a la Pietat de aquells Reys, y per Judici , y Disposicio sua; ab una Demostracio tant pública, tant solemne , y tant expressiva, anar çada any a adorar la Reliquia del mateix Sant Mysteri; cooperar al Culto, que se li dona; y predicar ella la primera fos estupendos Prodigis.

98. De las cinch Disposicions, peraque fos mes veneràt lo Sant Mysteri, que en ésta ultima part
de

de nostra Noticia Historica quedan referidas; havem formàt com un Compendi del Aument de sos Cultos despues de la Traslaçio. Pero no pense algu, que consisti solament en ellàs; antes ab gran universalitat o comprengue, y commogue tot. Per moltas parts començà a ser mes célebre lo Santuari del Sant Mysteri. Y ab la fama de ell, lo costum, que diguerem en lo numero quaranta cinch, de anarlo a visitar, y adorar fins los Princeps, y Reys, que passaban per Cervera; també cresque molt. Aont, no podem callar lo Exemple del Primer Instituidor del Grau del Sant Mysteri, lo Rey de Espanya Felip Quint. Lo qual, quant en lo any mil set cents y u, que fou lo primer de son Regnat, anant a las Corts de Barcelona, passà per Cervera; no solament visità, y adorà lo Sant Mysteri: sino que vol-

volgue , que se li exposàs en lo Altar Major ; y estant sempre agenollàt , oi ab tota sa Cort , devant de ell una Missa. Del mateix modo , venian ab mes freqüencia de lluny molts Devots , de tots sexos , y estats , y alguns en peregrinacions penosas , pera demanarli consol , y gracias; confessant , y combregant , y oint Missa en son Altar en hónra sua , y deixantli los regoneixements , que podian . Y si aixo passaba en las parts remotas ; que seria en Cervera , y en son Veinat ? Lo concurs a la nova Capélla pera visitarlo , y pagarli tots lo tribut de algunas oracions , era tant gran ; que no solament en los matins , sino tambe en las tardes , principalment en los dias de Festa , estava la mateixa Capélla casí sempre plena . Se li multiplicaban las caritats pera sos adornos , y culto ; y en los testaments , ab
la

la esperança , y anelo de salvarse
per lo amparo , y virtut de tant
Divina Reliquia , se li deixaban
molt a menut llegats , segons la
possibilitat de cadau; y se li feyan
celebrar en son Altar moltissimas
Missas, y a vegadas Oficis solem-
nes , especialment per los que
havian eixit de alguna perilosa
malaltia. La devocio de ferli No-
venas , confessant, y combregant
en un dia de ellas , ja diguerem
en altra part, que desdel principi
se introdui ; pero a las horas se
aumentà molt. Lo mateix fervor
se veya en los Comuns . Perque
Ja Comunitat Ecclesiastica en-
taulà luego lo costum , de anar
tots los Diumenges, y Divendres
del any despues de Vespras, a can-
tarli la Antifona , y Collecta de
la Creu : y lo Comu , y Gremis
Seculars, qualsevol expedicio gra-
ve, la començaban, y acababan en
sa Capélla; acudint a ella, primer,
pera

pera solicitar son amparo , y despues , pera donarli gracias . Y a correspondencia de tot lo que haveim dit , desde lo any mil sis cents trenta tres , afins ara , ha estat gran , y continuo lo numero dels Favors , y quant ha convingut , Miracles , ab que Nostre Senyor ha consolat los Devots del Sant Mysteri . Y no han faltat juntament Castrichs severos contra alguns pochs Inconsiderats , que nol apreciaban com se deu . Pero tornant als Miracles , ja que no tenim temps pera mes , volem conclourer ab un , que es de aquest any , y que no podem callar sens escrupol . En aquest any pues mil set cents seixanta tres , estant un Sacerdot en Cervera , en lo dia quart de una grave malaltia , que havia contret , assistint de confessio a uns Soldats Passatgers Francesos , malalts en lo Hospital ; y patint princi-

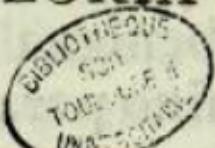
-90120
pal-

palment; lo primer, un fortissim dolor de cap; lo segon, una cruel vigilia; y lo tercer, una gran perturbacio de imaginacions ab assomos de deliri: recordantse, com pogue, del Sant Mysteri; demianà una Estampa sua, impressa juntament ab los Goigs, que estan en ésta Novena. Y prenentla ab gran confiança, y fervor; ointo algunas Personas, que lo havian vingut a veurer; digue aquestas Paraulas: Senyor, que pera consol de tots, haveu posat en Cervera la Reliquia del Sant Mysteri: si El que Vos, que sou Cap de Angels, y Homes, y la Sabiduria del Etern Pare; aplicareu, quant redemíau lo Mon, al seu Lignum Crucis vostre Santissim Cap; no es circumstancia digna, de que en hónra sua, concediàu gracias: no os demano res. Pero, si al contrari, Senyor, ella sola las mereix totas, com las mereix; teniu, Redemp-

demptor meu, misericordia de mi; y no permetàu, que jo perdia lo cap, sens poder pensar, ni esperar en Vos, com estich pera perdrerlo. Dit asso, adorà, y se aplicà al cap la Estampa; y encomanant, que lai plantassen sobre lo capsal del llit en la paret: luego de repente quedà libre dels tres accidents; sens lo menor dolor de cap; podent ja dormir, com dorini aquella mateixa matinada; y sossegàt del tot en la imaginativa: y aixi sens interrupcio prosegui, fins a terminar-se breu, y felisment la malaltia; ja molt benigna, y que apar no duraba, sino pera mostrar, que la reprimia algun poder superior. De manera, que ell mateix, considerant ab severitat las cosas, may ha tingut lo menor dupte, de que lo cas fou miraculos; perque a mes de lo dit, no se li havia donat remey algun especial.

contra aquells accidents. Y aquest Sacerdot so lo P. Pere Ferrusola de la Companyia de Jesus, lo mateix, que he ordenat esta Obra. Y si be a tots los Miracles, que he referit en ella, no pretench, que, independentment del Judici de la Iglesia, sels done altra fe; que la humana: pero aquest, ab que Nostre Senyor en honra del Sant Mysteri de Cervera se dignà consolarme; lo Juro en Paraula de Sacerdot, y per lo mateix Sant Mysteri.

A MAJOR GLORIA DE DEU.

Imprimatur.

Die 29. Nov. an. 1763.

FR. JOSEPHUS Episcopus Cælson.

Imprimatur.

FUERTES PIQUÉR Cancellarius.

CORRECCIONS.

Pagina 37. linea 5. vint lleges cas
trenta Pag. 87. lin. 10. Se-
culars, &c. lleg. Seculars, &c. =
Pag. 106. lin. 1. de traves de llar-
garia lleg. de llargaria Pag. 237.
lin. 20. portaban los rostros tenian
lleg. portaban, tenian los rostros
Pag. 264. lin. 16. cincuenta set lleg.
cinquanta nou Pag. 332. lin. 25.
en que lleg. en lo qual

